

HRVATSKI VOJNIK

BROJ | 726

17. SIJEĆNJA 2025.

CIJENA 1,33 €

VEĆA BORBENA MOĆ SOKOLOVA

RAZGOVOR
MARKO MEDO
GOSPIČKO-
SENJSKI
BISKUP

MORH I OSRH
U 2024.

NATO 2024.
U 12 SLIKA

HRZ
MOTIVACIJA I
PREDANOST
VODE DO
IZVRSNOSTI

Foto: Filip Klen

GODINA U ZNAKU MODERNIZACIJE
U Hrvatskom vojniku još jednom donosimo već tradicionalni pregled najbitnijih dogadaja za MORH i OSRH u protekloj godini

[STR. 12]

NASLOVNICU SNIMIO GORAN RESOVAC

SADRŽAJ

4	PRENOSIMO Marko Medo, novoposvećeni gospičko-senjski biskup
10	KFOR Zahtjevna i izazovna utrka
18	NATO NATO 2024. u 12 slika
24	HRZ Motivacija i predanost vode do izvrsnosti
30	HKoV Veća borbena moć Sokolova
36	VOJSKE SVIJETA Modernizacija Oružanih snaga Španjolske
44	RATNO ZRAKOPLOVSTVO H225M – svestranost kao glavni adut
54	PODLISTAK Teške plovidbe (XI. dio): Podmornice na parni pogon
58	PRIČE O DOMOVINSKOM RATU <i>Polje</i>
60	DOMOVINSKI RAT Mírna reintegracija – pobjeda razumom
64	DOMOVINSKI RAT Puna afirmačija hrvatske države

GOSPODINE,

PRENOSIMO

MARKO MEDO

NOVOPOSVEĆENI
GOSPIČKO-SENJSKI
BISKUP

Razgovor s novim gospičko-senjskim biskupom otkriva njegov duhovni put, životne izazove i predanost službi. Kroz osobne priče i iskustva, biskup je po-dijelio s nama kako ga je vjera oblikovala od djetinjstva, preko Domovinskog rata, pa sve do misija i rada s vojnicima. Njegova skromnost, povezanost s ljudima i odlučnost da pomogne onima u potrebi oslikavaju njegov pristup novoj ulozi. U ovom članku doznajemo više o simbolici njegova biskupskega grba, utjecaju vjerničke obitelji, ali i emotivnim trenucima, koji su ostavili dubok trag na njegov život. Biskup je duboko povezan s iskustvima Domovinskog rata, koja su oblikovala njegovu percepciju života i vjere. Rodna kuća u Livnu, u selu Čelebić, bila je na prvoj crti obrane. "Kuću su pogodile dvije granate, a cijelo vrijeme rata bila je izložena granatiranju", prisjeća se. Posebno ističe događaj iz travnja 1992. godine, kad je organizirao evakuaciju starijih mještana autobusom, spašavajući ih od neprijateljskih napada.

Njegova obiteljska kuća bila je središte aktivnosti hrvatskih snaga. "Generali Ante Gotovina i Miljenko Filipović dolazili su u našu kuću, koja je služila kao zapovjedništvo", navodi mons. Medo. Iako nije nosio oružje, često je provodio vrijeme na prvoj crti s braniteljima, pružajući im podršku.

**OČE BISKUPE, ZAHVALUJUJEMO VAM NA PRILICI ZA RAZGOVOR I
ČESTITAMO NA IMENOVAЊU ZA NOVOG GOSPIČKO-SENJSKOG
BISKUPA. MOŽETE LI NAM UKRATKO PРИБЛИŽИТИ ZNAČENJE
SVOJEG BISKUPSKOG GRBA I GESLA?**

Zahvaljujem na čestitkama. Kadeti su posebno u mojoj srcu posebno zadnje tri godine. Otkad sam vas upoznao, imam posebne osjećaje prema vama. Tako sam nastojao da i ovdje u Ordinarijatu dobijete mjesto koje zaslužujete, a to je da svaka naša planirana aktivnost uključi i vas, od Lurda pa nadalje.

Kadetkinja Doris Dasović u prosincu je za časopis Kadetski list razgovarala s novoposvećenim gospičko-senjskim biskupom Markom Medom koji je značajan dio svojeg svećeničkog poslanja proveo kao vojni kapelan. Vjerujemo kako će mu upravo pastoralno iskustvo stečeno u Hrvatskoj vojsci pomoći u obnašanju njegove sadašnje biskupske službe. Razgovor s biskupom Medom prenosimo u cijelosti

Svaki biskup izabire svoj grb kao jednu vrstu svojeg identiteta. U grbu je sadržano zapravo sve, njegov dosadašnji život, kraj iz kojeg dolazi, život biskupije i značajan dio ove povijesti kamo ide. U opisu grba sadržan je dio odakle dolazim, odakle sam podrijetlom, a to je Livno i Livanjsko polje.

Zatim, imamo krbavski križ na području Gospičko-senjske biskupije. Unutar tog križa također je križ, koji je bio i u grbu blaženog Alojzija Stepinca. To je križ još iz sedmog stoljeća. Imamo tri rijeke, one su bogatstvo i u Gospičko-senjskoj biskupiji, a i u mojem Livnu. Unutar grba naslućuje se i grb grada Livna. To je ukratko opis grba. Točno tumačenje svih tih simbola, što oni znače i što predstavljaju u grbu, na stranicama je Biskupije. A što se tiče gesla, uzeo sam geslo Gospodine, ti znaš da te volim. To su riječi svetoga Petra.

TI ZNAŠ DA TE VOLIM

Nakon što je tri puta zatajio Isusa, On ga je tri puta pitao: "Petre, voliš li me?" Treći je put Petar odgovorio riječima: "Gospodine, ti znaš da te volim". Ali, to je odgovorio kroz suze.

Uzeo sam riječi svetog Petra jer sam njemu nekako najsličniji. On je bio slab, zatajio je Isusa. U njemu prepoznajem ljudsku dimenziju, osobine koje su prisutne u meni. U Petru također prepoznajem istu svoju spremnost. On je taj koji je spreman, unatoč ljudskim slabostima, ići i prihvati Kristov križ. Znači, Petar je snažan simbol u mojoj životu i zato sam uzeo upravo riječi koje su meni bile inspiracija u trenutku kad su me imenovali i proglašili biskupom. Unatoč svojim slabostima, unatoč tim ljudskim poteškoćama, ja ispovijedam da Gospodin zna da ga volim.

KOLIKO VAM SE ŽIVOT I DJELOVANJE PROMIJEKOLO U OVA DVA MJESeca OTKAD VAS JE PAPA FRANJO IMENOVAO NOVIM GOSPIČKO-SENJSKIM BISKUPOM?

Već samim imenovanjem čovjek ne može ostati isti jer ta je služba uistinu uvišena i samim tim prihvaćanjem mnogo se toga mijenja.

Dosta se toga mijenja, odlazim iz Zagreba živjeti u Gospic, neću više biti generalni vikar, nego ću biti gospičko-senjski biskup – treći stupanj svećeništva. Dakle, imamo đakonat kao prvi stupanj, drugi stupanj je svećeništvo, a treće je biskupska služba, koju dobivam 14. prosinca u Gospicu.

Kao da u meni nastaje novi identitet, tražim se. Osjećam jednu neizvjesnost prema kojoj idem i kao da nisam spreman za tu neizvjesnost. Zapravo, nitko nije spreman za ovako nešto, pa ni ja. Moj se život znatno promijenio u onom trenutku kad sam prihvatio biti biskup i sigurno će mi trebatи vremena da se naviknem na ovu službu i živim u toj službi.

RAZGOVARALA
Doris Dasović

FOTOARHIVA
HVGI, MORH

RAZGOVOR // MARKO MEDO

KADA BISTE SE VRATILI MNOGO GODINA UNATRAG, ŠTO VAS JE OBLIKOVALO I USMJERILO U ŽIVOTU, U VAŠEM POZIVU?

Izdvojio bih kako se u mojoj obitelji vjera uvijek živjela. Oblikovala me ta vjerska dimenzija od malih nogu, svakodnevna molitva krunice u obitelji, nedjeljna sveta misa, gdje smo kao cijela obitelj išli na misu. Tako sam do osmog razreda sâm intenzivno oživio svoju vjeru. Slika fratra bila je nešto posebno što je na mene kao dječaka utjecalo da krenem u ovaj poziv. Svidjela mi se slika fratra u habitu i želio sam biti fratar. Od osmog razreda, pa kroz srednju školu, nastajala je odluka da odem u sjemenište. I došao sam u Zagreb u sjemenište kod franjevaca trećoredaca na Ksaver. U srednju školu krenuo sam 1987. Nakon toga 1991. počeo je Domovinski rat. I baš te godine, najgore, bila mi je godina novicijata u Zadru. Kad sam završio godinu novicijata, a to je godina kušnji, kako je nazivaju, godina kad se ne ide u školu, nego se živi i uči biti redovnik, 1992. vratio sam se ponovno u Zagreb i upisao Teološki fakultet. To je trajalo šest godina. Zaređen sam za svećenika 1998. godine. Tako da ništa posebno ne bih izdvojio. To je bio život, intenzivan život u obitelji i svakodnevna molitva dok sam odrastao.

VOLIO SAM SLUŽBU VOJNOG KAPELANA

KOLIKO VAM JE BILO IZAZOVNO IMENOVANJE 2011. GODINE ZA VOJNOG KAPELANA? KAKO STE SE PRIPREMALI I KOJIM VAS JE OSJEĆAJIMA TO IMENOVANJE ISPUNILO?

Za vojnog kapelana u Ministarstvu obrane i Glavnom stotžeru imenovan sam ujesen, 1. listopada 2011. Nisam se pripremao za vojnog kapelana. Tada sam razmišljao čak o odlasku u misije, negdje daleko. Kako je došlo do ovo-ga da ja dođem u Vojni ordinarijat, stvarno dandanas ne mogu potpuno objasniti, osim da kažem kako me Bog vodio ovamo i doveo u Vojni ordinarijat. Ispočetka mi je to bilo pomalo čudno: dolazak svaki dan u 8 sati. Jer prije svega – ovo je posao. Onda sam u Ministarstvu obrane počeo organizirati svete mise i nakon određenog vremena meni se to jako svidjelo. Zavolio sam silno Hrvatsku vojsku i čekao sam svaki novi dan da dođem među njih, susrećem se s njima, služim svetu misu, družim se s njima. Pronašao sam se u tome i zavolio sam biti vojni kapelan, pogotovo u Ministarstvu obrane, a poslije i na Hrvatskom vojnom učilištu. To mi je bio vrhunac radosti i svega onoga što sam doživio u svim drugim službama koje sam obnašao ovdje.

NAMA, BUDUĆIM ČASNICIMA, MISIJE SU (AFGANISTAN, KOSOVO KFOR ITD.) UVIJEK ZANIMLJIVE. KAKVA SU VAŠA ISKUSTVA I SJЕĆANJA NA TE DANE?

Prvi sam put išao u misiju nakon godinu i pol službe vojnog kapelana. Nikog nisam poznavao prije odlaska u misiju, osim zapovjednika, kojeg sam upoznao nekoliko mjeseci prije.

Ispočetka mi je bilo neobično, već i na aerodromu. Razmišljam kako ja ne poznajem tu vojsku, a zadužen sam za njih! I to me zaokupljalo još na putu. Išli smo negdje na granicu s Rusijom u jednu američku bazu. Bili smo ondje tri do četiri dana, tada sam ih već počeo upoznavati. Oni su mene čudno gledali, ja sam gledao njih. Pa sam se počeo pitati: Zašto ja uopće idem? Nisam upoznat s tom misijom. Što će ondje raditi? Znači, nakon godinu i pol službe u Ministarstvu išao sam u Afganistan. Ali nakon dolaska u Afganistan, iz dana u dan upoznavao sam sve više naših vojnika. Organizirao sam dušobrižništvo i mogu reći da je to bilo lijepo, intenzivno razdoblje jer sam zapravo izbliza vido sve potrebe koje hrvatski vojnik ima i još više ga zavolio. I nastojao sam im biti to vrijeme od koristi. Dakle, svakodnevna sveta misa, molitva krunice, razgovori, ispovjedi. Tijekom tih šest i pol mjeseci mislim da sam rastao. Ne samo da sam ja dao Hrvatskoj vojsci, hrvatskom vojniku, nego su i oni meni davali kroz te razgovore i iskustvo.

Vrijedim onoliko koliko vrijedim pred Bogom. Onda vidim da puno ne vrijedim; ljudi mi daju neku slavu i čast, a ja osjećam da to nije tako. Ali osjećam da ne pripada meni slava i čast, nego pripada Isusu Kristu, koji me izabrao i koji me sada šalje na ovaj put. I ja ne smijem umisliti da je to čast meni, nego Bogu. Ljudi iskazuju Bogu čast i slavu i daju Njemu publicitet

Rastao sam uz njih kao svećenik i kao čovjek. Jedno jako lijepo iskustvo. Neki poseban događaj ne bih izdvojio, osim kad sam vidio da do nekih ne mogu doći na religiozni i vjerski način. Tada sam upotrijebio svoj talent za šišanje: ponudio sam šišanje svima onima koji se žele šišati. Šišao sam u svoje slobodno vrijeme i tako sam ostvarivao komunikaciju s onima koji nisu dolazili u kapelicu na misu. Tako sam ih lagano privukao. Šišanje je koštalo tri Očenaša.

VIŠE OD 12 GODINA NAJUŽE STE POVEZANI UZ NAS, MLADE PRIPADNIKE I CIJELU HRVATSKU VOJSKU OPĆENITO. KOLIKO JE TO NA VAS UTJECALO?

U svakom susretu s drugom osobom uvijek učim. Dakle, iz svake situacije ja učim. I iz onih najgorih situacija. To je moje načelo, da svaki dan nešto moram novo naučiti u životu. I iz onih najgorih situacija i iz onih najboljih situacija. Svako je moje novo iskustvo upoznавanja nove osobe bilo učenje. Izgrađivale su me i poteškoće koje su drugi proživljavalii. U kontingentu smo također imali zajedničkih poteškoća i kriza. I onda, upravo u tim situacijama, nisam dopustio da ono loše u životu izvuče najgore iz mene. Baš suprotno, potrudio sam se baš tada dati najbolje od sebe. Uzmite, recimo, limun: kad ga pritisneš, iz limuna će izići sok. A kad pritisneš osobu, čovjeka, što će iz njega izaći? Iz neke će osobe izići najveći bijes, iz neke druge ljubav i dobrota. Evo, upravo sam iz takvih situacija učio. Nastojao sam u tim teškim trenucima sebe vježbati, kontrolirati da iz mene izide dobrota ili da mene te poteškoće profiliraju i izgrađuju kao osobu.

BILO JE I TEŠKIH, ALI I LIJEPIH TRENUATA

KOJE BISTE SUSRETE IZDVOJILI? MOŽETE LI NAM ISPRIČATI O KOJEM SUSRETU U NEKOJ OD POSTROJBA ILI NEKOJ LOKACIJI, SUSRETU KOJI VAM JE BIO UPEČATLJIV?

Situacija koju bih izdvojio, koja je posebno ostavila pečat na mene, mislim da je bilo 2017., bio je povratak, odnosno doček mrtvog vojnika iz Litve. Naš pripadnik umro je u Litvi i trebalo je dočekati njega i njegovu obitelj na Plesu. Imao je djecu, suprugu i roditelje. Trebao sam doći do litavskog zrakoplova, trebalo je iznijeti mrtvo tijelo našeg vojnika, donijeti ga do pogrebnog vozila i biti s tom obitelji. To me posebno dirnulo. To su trenuci koji ostaju trajno prisutni. Teški su bili i trenuci kad su poginuli naši piloti. Oni su duboko u meni ostavili trag. Tada sam nastojao biti blizu Hrvatskoj vojsci, suojećati s njima i njihovim obiteljima. Ili situacija kad je naša pripadnica ozlijedila ruku u Afganistanu i kad se morala vratiti u Hrvatsku.

RAZGOVOR // MARKO MEDO

To me kao osobu, kao svećenika, dušobrižnika dirnulo, a trebao sam doći pred sve naše pripadnike, služiti svetu misu i biti dostupan svima.

Bilo je i lijepih trenutaka. Najljepši su mi trenuci bili s vama, kadetima na HVU-u, posebno zornice. To bih izdvojio kao najljepše: jutarnje svete mise u punoj kapelici. Ponekad ste bili pospani, ali rado ste dolazili. Dakle, to me ispunjavalo, to me kao osobu i kao svećenika držalo. Tu sam učio od vas i tu ste vi meni više davali nego ja vama.

TREĆI STE BISKUP GOSPIČKO-SENJSKI. POZNATI STE KAO NADASVE SRDAČNA, PRISTUPAČNA I SKROMNA OSOBA. KAKO SE NOSITE S VELIKIM PUBLICITETOM, KOJI JE SADA NEIZBJEŽAN?

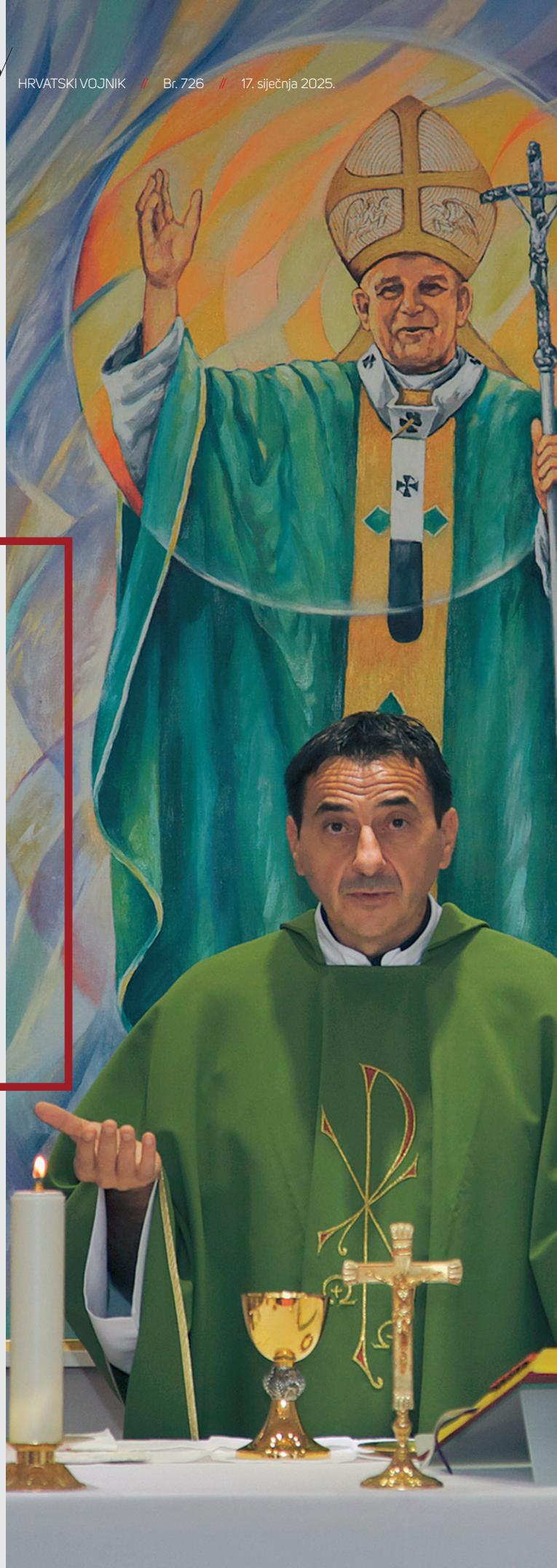
Zapravo, ništa se u meni nije promijenilo, osim što tražim svoj identitet i drugi ljudi me sad malo drukčije gledaju. Nedavno, kad sam bio u Gospiću i došao do gradonačelnika, on je pripremio cijeli jedan zbor male djece, koja su mi otpjevala dvije pjesme. Zapravo, bio sam iznenaden. Ljudi stvarno drže do biskupa i to mi je još više stvorilo strah. I kad sam došao, još sam se zapravo više povukao u sebe. Ljudi puno traže od mene. To sam rekao prije tri-četiri dana u Gospiću svećenicima. Osjetio sam kako ljudi traže da mi budemo sveti. Ja to nisam, a trebao bih biti.

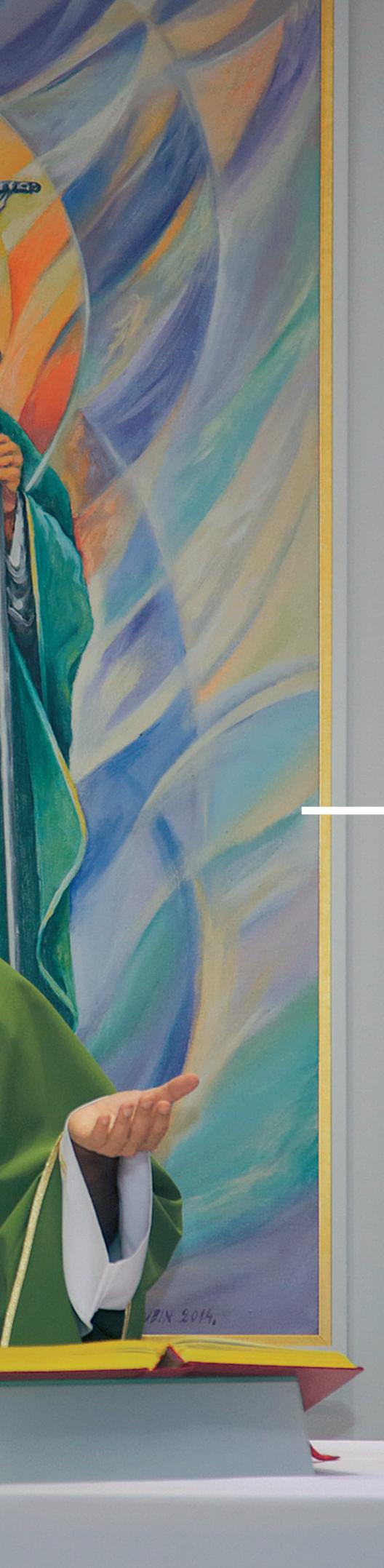
Zapravo, vrijedim onoliko koliko vrijedim pred Bogom. Onda vidim da puno ne vrijedim; ljudi mi daju neku slavu i čast, a ja osjećam da to nije tako.

Ali ja osjećam da ne pripada meni slava i čast, nego pripada Isusu Kristu, koji me izabrao i koji me sada šalje na ovaj put. I ne smijem umisliti da je to čast meni, nego Bogu. Ljudi iskazuju Bogu čast i slavu i daju Njemu publicitet. Osjećam da sve ono što ljudi sad iskazuju, zapravo iskazuju samom Bogu. Ne smijem umisliti da iskazuju meni. Ako bih se umislio, onda sam stvarno promašio, je li tako?

S OBZIROM NA TO DA OVJ RAZGOVOR VODIMO NEPOSREDNO UOČI VAŠEG BISKUPSKOG REĐENJA U GOSPIČKOJ KATEDRALI NAVJEŠTENJA BDM, MOŽETE LI NAM REĆI ŠTO DONOSITE SVOJOJ CRKVI U BISKUPIJI, S ČIME DOLAZITE?

Dolazim u Gospičko-senjsku biskupiju sa svime onime što ja jesam i nastojat ću ovo što jesam i biti: ne mijenjati se, biti i skroman i ponizan i nastojati biti blizak svima. Od onih malih ljudi pa do onih, nazovimo ih velikih ljudi. Nastojat ću otići do svih krajeva Biskupije do svih mjesta vidjeti kako ljudi žive. Ako vidim da su ljudi u potrebi, bili pravoslavci ili katolici, nastojat ću koliko bude u mojoj mogućnosti, pružiti pomoć. Ako ne budem mogao ja, tražit ću od vlasti da pomognu. Nije od Boga da je danas netko gladan, žedan, bez struje, bez vode, a mislim da i toga ima. Tijekom godine obići ću cijelu Biskupiju, spustiti se do maloga čovjeka i nastojati biti s ljudima, čuti njih, njima biti od pomoći.

Postoje i postojat će poteškoće, trenuci krize, to sam često govorio, ali tada dodite i obratite se Isusu Kristu, koji ima odgovor na sva vaša pitanja. Ja ponekad nemam odgovore, drugi ih možda nemaju, ali Isus Krist ima odgovore na naša životna pitanja i naše životne krize.
To vam poručujem: ugradite Boga u svoj vojnički život, budite profesionalni u svemu, ali i ljudi s vjerom, ljudi koji će biti hrabri u svakom trenutku, spremni za sve izazove

Tijekom godine običi će cijelu Biskupiju, spustiti se do malog čovjeka i nastojati biti s ljudima, čuti njih, njima biti od pomoći. To je ono što obećavam. I također obećavam da će moliti za taj narod, moliti će za nova duhovna zvanja, za nove svećenike i trudit će se biti dobar. Biti dobar pastir koliko je moguće, biti uz ljude i za ljude. To vam obećavam

To je ono što obećavam. I obećavam također da će moliti za taj narod, moliti će za nova duhovna zvanja, za nove svećenike i trudit će se biti dobar. Biti dobar pastir koliko je moguće, biti uz ljude i za ljude. To vam obećavam.

I NA KRAJU, VOLJELI BISMO KADA BISTE NAMA KADETIMA POSLALI PORUKU, KOJU UVIJEK OD VAS RADO PRIMAMO.

Mislim da ste vi kadeti, to sam već rekao ministrima prije i sadašnjem ministru, najbolje što Hrvatska ima. Vi nosite odoru pobjedničke Hrvatske vojske, nosite odoru naših poginulih branitelja, branitelja koji su bili ranjeni, branitelja koji su ostali invalidi i nosite je dostojanstveno. Nastojte iskoristiti ovo vrijeme svojeg školovanja ulažeći u sebe i budite izvrsni u svemu. Jer Hrvatska vas treba, treba časne ljude, a mislim da vi to jeste, koliko vas poznajem i koliko sam vas uspio upoznati i vidjeti.

Danas-sutra bit ćete časnici, nositelji ovog sustava, a ljudi imaju povjerenje u Hrvatsku vojsku. Danas želim reći i onima koji vjeruju i koji su pripadnici katoličke vjere i koji nisu, vama koji ste pripadnici katoličke vjere i koji vjerujete u Boga – stavite Boga u svoj život i Bog će osmisiliti vaš život. Postoje i postojat će poteškoće, trenuci krize, to sam često govorio, ali tada dodite i obratite se Isusu Kristu, koji ima odgovor na sva vaša pitanja. Ja ponekad nemam odgovore, drugi ih možda nemaju, ali Isus Krist ima odgovore na naša životna pitanja i naše životne krize. To vam poručujem: ugradite Boga u svoj vojnički život, budite profesionalni u svemu, ali također ljudi s vjerom, ljudi koji će biti hrabri u svakom trenutku, spremni za sve izazove.

KFOR

ZAHTJEVNA I IZAZOVNA UTRKA

Na utrci DANCON March koja je održana 5. siječnja 2025. godine u mjestu Novo Selo u Republici Kosovo, prvi je na cilj stigao pripadnik 42. hrvatskog kontingenta u NATO-ovoј operaciji potpore miru KFOR (Kosovo Force) skupnik Antonio Đurčević, dok je drugi bio također pripadnik hrvatskog kontingenta narednik Nikola Špoljar, što je donijelo dvostruku pobjedu Hrvatske

Skupnik Đurčević ušao je u cilj u rekordnom vremenu (jedan sat i 40 minuta) noseći hrvatsku zastavu, a odmah nakon njega stigao je i narednik Špoljar. Ostvarili su značajnu prednost ispred trećeplasiranog natjecatelja, pripadnika poljskih oružanih snaga.

Na natjecanju DANCON March u operaciji potpore miru KFOR, po drugi put za redom pripadnik Hrvatske vojske osvaja prvo mjesto, a prvi put pripadnici Hrvatske vojske osvajaju prva dva mesta. Uz prvog i drugoplasiranog, na natjecanju je sudjelovalo još 20 pripadnika 42. hrvatskog kontingenta u NATO-ovoј operaciji potpore miru KFOR. Još dvojica pripadnika hrvatskog kontingenta bili su među prvih 12 natjecatelja, a svi pripadnici hrvatskog kontingenta uspješno su završili natjecanje. Skupnik Antonio Đurčević pripadnik je Zapovjedne satnije, Oklopno-mehanizirane bojne Sokolovi Gardijske oklopno-mehanizirane brigade Hrvatske kopnene vojske, a narednik Nikola Špoljar pripadnik je Zapovjedništva za potporu.

Osvrnuvši se na utrk, skupnik Antonio Đurčević rekao je: "Kao što sam i prepostavljam, utrka je bila izazovna i jako zahtjevna. Staza je bila brdovita s puno snijega i leda, a kako smo na sebi nosili opremu od deset kilograma, ova-

kvi uvjeti na stazi dodatno su otežavali trčanje. Vjerujući u sebe i u ono za što sam spremjan, uspio sam stazu dugu 21 km prijeći za jedan sat i 40 minuta i osvojiti prvo mjesto te postati drugi Hrvat u operaciji KFOR kojem je to uspjelo".

"Za sam DANCON March pripremao sam se u slobodno vrijeme u kampu Villagio u Peći, koristeći savjete i iskustva pripadnika 41. HRVCON-a koji su već sudjelovali na tom događaju. Uz individualne i intenzivne treninge koje sam izvršavao, uvelike mi je pomoglo i moje iskustvo iz prijašnjih natjecanja na kojima sam sudjelovao. Za ovakva natjecanja nikad ne nedostaje motivacije, a i činjenica da sam pripadnik pobjedičke Hrvatske vojske, bila je dovoljna da izdržim napor do kraja i stignem prvi do cilja u konkurenciji od 800 pripadnika vojnih i policijskih snaga svih zemalja koji sudjeluju u misiji KFOR", istaknuo je skupnik Đurčević. Pohvalio je i narednika Nikolu Špoljara koji je bio drugi na ovogodišnjem natjecanju te rekao: "Sportskim žargonom rečeno narednik Špoljar cijelo vrijeme utrke puhao mi je za vratom, što me dodatno motiviralo. Zahvaljujem mu i na savjetima koje mi je dao prije utrke, jer je on prvi Hrvat koji je ovo natjecanje osvojio prošle godine".

"Ovakvi događaji daju mi priliku promovirati sebe i cijele

TEKST I FOTO
KFOR

Oružane snage RH i Republiku Hrvatsku i na to sam jako ponosan, a vjerujem da su i moji nadređeni", zaključio je skupnik Đurčević.

O UTRCI DANCON MARCH

Na ovoj utrci duljine 21 km, noseći teret od deset kilograma opreme na ledima sudjelovalo je 800 pripadnika i pripadnika operacije potpore miru KFOR-a i policajaca EU-LEX-a iz Hrvatske, Danske, Njemačke, Švicarske, Finske, Poljske, Italije, Slovenije, Velike Britanije i Sjeverne Irske, Mađarske, Grčke, Latvije, Austrije, Sjedinjenih Američkih Država i Albanije. Utrka je održana u organizaciji Oružanih snaga Kraljevine Danske u NATO-ovoј operaciji KFOR. Bila je zahtjevna zbog specifičnog terena i tereta koje svaki sudionik mora nositi cijelo vrijeme tijekom svladavanja staze te vremenskih uvjeta. Utrka će biti upamćena po jako hladnom vremenu i zahtjevnom terenu. Započela je na temperaturi -7 °C, a završila na -2 °C. Staza je bila velikim dijelom prekrivena snijegom i ledom. DANCON March dugogodišnja je tradicija i zaštitni znak danskih oružanih snaga, koja datira još od 1972. godine, kad se prvi put održao u UN-ovoј misiji na Cipru. Od tada se utrka održava

u NATO/UN operacijama i misijama širom svijeta gdje su sudjelovali pripadnici danskih oružanih snaga, u Hrvatskoj, Bosni i Hercegovini, Afganistanu, Iraku, Libanonu, Latviji, Estoniji, Eritreji, Kuvajtu, Maliju. Cilj je natjecanja, osim testiranja psihofizičke spreme vojnika i policajaca, prilika za međusobno upoznavanje i druženje svih sudionika događaja.

MORH I OSRH U 2024.

GODINA U ZNAKU

01 SIJEČANJ

- primopredaja dužnosti zapovjednika HRM-a u Splitu, kontraadmiral Ivo Raffanelli predao je dužnost novom zapovjedniku komodoru Damiru Dojkiću
- u Zadru obilježena 31. obljetnica vojno-redarstvene operacije Maslenica

- u vojarni "Admiral flote Sveti Letica-Barba" u Splitu održana svečanost povodom otvaranja objekata za protuminske ronioce te primopredaje RIB brodica Zapovjedništvu za specijalne snage; projekti su rezultat vojne suradnje s SAD-om
- u Bjelovaru svečano ispraćeni pripadnici 13. hrvatskog kontingenta u NATO-ovu aktivnost ojačane prednje prisutnosti u Poljsku
- u Zagrebu u 72. godini preminuo ratni zapovjednik elitne ratne Bojne Frankopan Bruno Zorica Zulu
- hrvatski vojnik Roberto Lukinić pobjednik natjecanja Znoj štedi krv – Winter challenge u Poljskoj

02 VELJAČA

- u Zagrebu svečano ispraćeni pripadnici 4. hrvatskog kontingenta u NATO-ovu aktivnost ojačane budnosti u Mađarskoj
- na HVU-u "Dr. Franjo Tuđman" održana svečana promocija nekoliko naraštaja vojnih diplomskih i prijediplomskih studija
- u Splitu održana svečana promocija 30 polaznika prvog naraštaja kadeta integriranog prijediplomskog i diplomskog sveučilišnog studija Vojno pomorstvo
- Vlada RH donijela Uredbu o vrijednosti koeficijenta osobnog čina za izračun plaće djelatne vojne osobe
- prva buduća vozila M2 Bradley Hrvatske vojske ušla na remont u novouređenu halu u tvrtki Đuro Đaković
- završen ciklus zimskih kampova kadeta HVU-a
- u Zagrebu svečano obilježena 30. obljetnica ute-mjeljenja 1. hrvatskog gardijskog zbora i Dan Po-časno-zaštitne bojne
- u kompleksu MORH-a i GS-a OSRH u Zagrebu uručene medalje najboljoj vojnikinji i dočasniku za 2023. godinu – vojnikinji Aleni Pejić (Bojna NBKO) i stožernom naredniku Damiru Sertiću (Pukovnija Vojne policije)

PRIPREMIO

Domagoj Vlahović

FOTOARHIVA

Hrvatski vojnik i MORH

MODERNIZACIJE

03 ožujak

- svečana primopredaja dužnosti načelnika GS-a OSRH u Zagrebu, admirala Roberta Hranja uoči njegova odlaska u mirovinu naslijedio je general-pukovnik Tihomir Kundid

- prisega 41. naraštaja ročnika na dragovoljnem vojnem osposobljavanju u Požegi
- na više lokacija u Hrvatskoj održana zajednička obuka pripadnika hrvatskih i američkih vojnih specijalnih snaga JCET
- u Vinkovcima obilježena 17. obljetnica utemeljenja Gardijske oklopno-mehanizirane brigade (GOMBRA)
- u Zračnoj luci Pula održan Dan otvorenih vrata u kojem je sudjelovalo više pripadnika i letjelica HRZ-a
- primopredaja dužnosti glavnog inspektora obrane u Zagrebu – general-pukovnik Siniša Jurković umjesto general-pukovnika Drage Matanovića
- povodom 17. obljetnice ustrojavanja Gardijska mehanizirana brigada održala veliko vojničko natjecanje kod Knina
- na Plitvicama obilježena 30. obljetnica akcije Plitvice i pogibije Josipa Jovića
- MORH i Brodogradilište specijalnih objekata d. o. o. potpisali Ugovor o izmjeni i dopuni ugovora o gradnji obalnih ophodnih brodova kojim je reguliran način završetka gradnje i novi rok isporuke za prvi od ukupno četiri preostalih brodova
- ministar Anušić u ime Vlade RH potpisao Ugovor o nabavi dodatnih osam helikoptera Black Hawk za potrebe opremanja hrvatskih Oružanih snaga.

04 travanj

- na više lokacija i u više događaja u Hrvatskoj i inozemstvu obilježena 15. obljetnica punopravnog članstva Republike Hrvatske u NATO-u
- povijesni trenuci za Hrvatsko ratno zrakoplovstvo – u vojarnu "Pukovnik Marko Živković" kod Zagreba uz svečani doček sletjelo prvih šest aviona Rafale predanih Hrvatskoj

- na vojnom poligonu "119. brigade Hrvatske vojske" kod Pule održana vježba protuzračne obrane Štit 2024 – prvi put lansiran PZO projektil kratkog dometa iz novonabavljenog sustava Mistral

- na pomorskom poligonu "Žirje" te u vojarni "Zečevo" HRM održao taktičke vježbe s bojnim gađanjem Prstac 24 i Barrakuda 24, kao i vježbe Brancin 24 i Zrcalo 24
- u Splitu obilježena 33. obljetnica osnutka Četvrte gardijske brigade
- u Novoj Gradiški obilježena 33. obljetnica osnutka 3. gardijske brigade Kune

MORH I OSRH U 2024.

05 SVIBANJ

- na području Zadra održano međunarodno vojničko natjecanje "Memorijal vojnik Davor Jović – natjecanje Prvi za Hrvatsku"; pripadnici ZSS-a obilježili su ga dvostrukom pobjedom u absolutnoj kategoriji
- desetnik Marijan Jelić (Obavještajna pukovnija) najbolji u konkurenciji stranih dočasnika na natjecanju Minnesota Best Warrior Competition u SAD-u
- u Okučanima održana središnja svečanost povodom 29. obljetnice vojno-redarstvene operacije Bljesak
- obilježena 33. obljetnica stradavanja dvanaestorice hrvatskih redarstvenika u Borovu
- ugovorni pričuvnik OSRH Gabrijel Veočić postao prvak Europe u boksu u kategoriji do 80 kilograma
- letjelice i djelatnici HRZ-a na aeromitingu AIRVG2024 u Velikoj Gorici
- u Petrinji održana svečanost povodom 33. obljetnice utemeljenja 2. gardijske brigade Gromovi
- ispraćen 41. hrvatski contingent u operaciju potpore miru KFOR u Republiku Kosovo
- deveti hrvatski contingent u NATO-ovoj operaciji Sea Guardian broj 32 člana posade, a u sastavu je i raketna topovnjača RTOP-42 Dubrovnik
- u Delnicama obilježena 33. obljetnica osnutka specijalnih postrojbi Hrvatske vojske i Dan ZSS-a
- u Požegi održana svečana prisega 42. naraštaja ročnika na dragovoljnem vojnom ospozobljavaju
- hodnjom od Udbine do Knina završila obuka 10. naraštaja Središta za razvoj vođa "Marko Babić"

- na više lokacija u Hrvatskoj proslavljeni Dan Hrvatske vojske, Dan Hrvatske kopnene vojske i 33. obljetnica ustrojavanja HV-a

- Hrvatska kopnena vojska uz potporu HRZ-a i Obavještajne pukovnije na Slunju provela veliku vojnu vježbu Združeni odgovor 2024
- hrvatski vojnici, policajci i branitelji na 30. hodočašću u Lurd

06 LIJANJ

- u Splitu održana Konferencija načelnika glavnih stožera oružanih snaga zemalja srednje Europe
- hrvatski predstavnici u Parizu potpisali Okvirni sporazum s Francuskom o zajedničkoj nabavi samohodnih haubica 155 mm CAESAR
- u Zagrebu obilježena 22. obljetnica ustrojavanja Zapovjedništva za potporu
- u Zagrebu održana svečana promocija 130 polaznika vojnih škola, čime je obilježen kraj akademске godine**

07 SRPANJ

08 KOLOVOZ

- ekipa HRM-a na 27. maratonu lađa na Neretvi
- završetak ciklusa ljetnih kampova kadeta OSRH

- u Kninu obilježen Dan pobjede i domovinske zahvalnosti, Dan hrvatskih branitelja te 29. obljetnica vojno-redarstvene operacije Oluja

- 5. hrvatski kontingenat u Zagrebu svečano ispraćen u NATO-ovu aktivnost ojačane budnosti u Mađarskoj
- veliki uspjesi ugovornih pričuvnika OSRH na Olimpijskim igrama u Parizu: braća Valent i Martin Sinković zlatni u veslanju, Barbara Matić zlatna u džudu, Lena Stojković brončana u taekwondou, Miran Maričić brončani u streljaštvu
- dodjela prvog časničkog čina za 65 kadetkinja i kadeta OSRH u Zagrebu
- u Zagrebu održana svečanost povodom Dana roda Vojne policije, Dana Pukovnije Vojne policije i 33. obljetnice ustrojavanja Vojne policije
- priznanje 43. naraštaja ročnika na dragovoljnem vojnom osposobljavanju u Požegi

MORH i OSRH u 2024.

09 RUJAN

- MORH i OSRH sudjelovali na prvom međunarodnom sajmu sigurnosti i obrane DEF CROS u Osijeku
- Gardijska mehanizirana brigada u Kninu održala vježbu Odlučna potpora 24
- u Gospiću obilježena 31. obljetnica vojno-redarstvene operacije Medački džep
- uspješan nastup Krila Oluje na velikoj zrakoplovnoj manifestaciji AirPower24 u Zeltwegu u Austriji

- u Splitu proslavljena 33. obljetnica Hrvatske ratne mornarice i Dan HRM-a

- u Vukovaru obilježena 33. obljetnica Bitke za Vukovar i ustrojavanja 204. brigade Hrvatske vojske
- Zračne snage Protupožarnih namjenski organiziranih snaga OSRH od 11. lipnja do 12. rujna 2024. sudjelovale su u gašenju 78 požara
- u Gornjoj Stubici održani Susreti za Rudija – priredba s aeromitingom u počast herojskom pilotu HRZ-a Rudolfu Perešinu
- u Zagrebu održano 28. prvenstvo OSRH u streljaštvu
- u Zagrebu održana svečana prisega 22. naraštaja kadeta
- na vojnom poligonu "Gašinci" održana vježba Sava Star 24 u kojoj su sudjelovali pripadnici Tenkovske bojne Kune GOMBR-a i britanske Pričuvne pukovnije 8th Rifles
- na vojnom poligonu "Eugen Kvaternik" održana obuka pričuvnih postrojbi OSRH po modelu bojne grupe

10 LISTOPAD

- ministar Anušić u službenom posjetu Sjedinjenim Američkim Državama
- HRM proveo veliku vježbu s bojnim gađanjem Harpun 24 na području srednjeg Jadrana
- u Mariji Bistrici održano 32. nacionalno hodočašće hrvatske vojske, policije i branitelja
- u Zagrebu održan deveti *Viribus unitis* - natjecanje u CrossFitu koje organizira Počasno-zaštitna bojna
- pripadnici Vojne policije na desetodnevnoj hodnji od 300 km Zagreb-Vukovar u čast i spomen na poginule, nestale i umrle pripadnike Vojne policije i sve branitelje

- prisega 44. naraštaja dragovoljnih ročnika u Požegi – prisegnulo gotovo 300 ročnika i ročnika, najviše od veća 2020. godine

- završetak obuke i hodnja Udbina-Knin polaznika 12. naraštaja obuke u Središtu za razvoj vođa "Marko Babić"
- Topničko-raketna pukovnija na Slunju provela vježbu s bojnim gađanjem Združeno topništvo 24
- u Našicama obilježena 32. obljetnica ustrojavanja 5. gardijske brigade Sokolovi i Dan 1. oklopno-mehanizirane bojne Sokolovi GOMBR-a
- ministri obrane Hrvatske i Njemačke Anušić i Pistorius potpisali Pismo namjere za nabavu novih tenkova Leopard 2A8
- na vojnom vježbalisti "Gakovo" provedena obuka pripadnika pričuvnog sastava Logističke pukovnije HV-a i vojna vježba LIFT 24
- Zapovjedništvo specijalnih snaga provelo vježbu Međuza 24 na području Dalmacije
- u Zagrebu održana svečanost uručenja časničkih činova kadetima 17. i 18. naraštaja dvaju sveučilišnih studija
- pripadnici 5. kontingenta OSRH u NATO-ovoj aktivnosti eVABG-HUN u Mađarskoj sudjelovali na velikoj međunarodnoj vježbi Brave Warrior 24

11 STUDENI

- pripadnici HRZ-a i francuskog ratnog zrakoplovstva u Zagrebu zajednički proveli aktivnost MORANE – zajedničko uvježbavanje s avionima Rafale
- u Zagrebu i Petrinji održane svečanosti povodom 34. obljetnice utemeljenja 1. gardijske brigade Tigrovi i 17. obljetnice istoimene mehanizirane bojne
- obilježena 33. obljetnica stradanja Vukovara i Škabrnje u Domovinskom ratu
  - u Gospiću obilježena 32. obljetnica utemeljenja Devete gardijske brigade Vukovi
  - u operaciju Sea Guardian upućen 10. hrvatski kontingenat sastavljen od pripadnika HRM-a
  - ministar obrane Ivan Anušić s predstavnicima turske tvrtke Baykar potpisao Ugovor o nabavi besposadnog zrakoplovnog sustava Bayraktar TB2, ukupno šest letjelica
  - na području Međimurske i Varaždinske županije održano 24. prvenstvo OSRH u orientacijskom trčanju
  - pripadnici 42. hrvatskog kontingenta stigli u misiju KFOR na Kosovu
  - tim pripadnika GMBR-a u Italiji postigao stopostotni učinak na obučno-natjecateljskoj aktivnosti Američke kopnene vojske Expert Infantry Badge
  - u organizaciji ZSS-a i Zapovjedništva savezničkih snaga za specijalne operacije u Splitu održana Konferencija zapovjednika i prvih dočasnika snaga za specijalne operacije

12 PROSINAC

- u vojarni "Lučko" u Zagrebu održana svečanost u povodu 33. obljetnice ustrojavanja Hrvatskog ratnog zrakoplovstva

- Zapovjedništvo za kibernetički prostor nositelj hrvatskog sudjelovanja na NATO-ovoj međunarodnoj vojno-civilnoj kibernetičkoj vježbi Cyber Coalition 24
- u Bjelovaru obilježen Dan roda topništva i 17. obljetnica ustrojavanja Topničko-raketne pukovnije HKoV-a
- u Zagrebu obilježena 33. obljetnica Hrvatskog vojnog učilišta "Dr. Franjo Tuđman"
- u Varaždinu obilježena 32. obljetnica 7. gardijske brigade Puma i Dan 2. oklopno-mehanizirane bojne Puma GOMBR-a
- krajem studenog u Hrvatsku stigao sedmi, a početkom prosinca osmi HRZ-ov avion Rafale
- Vlada RH dala suglasnost MORH-u za preuzimanje obveze na teret državnog proračuna za nabavu raketnog sustava HIMARS iz SAD-a

NATO 2024. U 12 SLIKA

01 SIJEČANJ

SPREMNI PUSTINJSKI ŠTAKORI

Na početku godine Ujedinjena Kraljevina na šest je mjeseci preuzela glavnu ulogu u NATO-ovim Združenim namjenski organiziranim snagama vrlo visoke razine spremnosti (Very High Readiness Joint Task Force - VJTF). Postrojba-nositelj šest je mjeseci bila 7. laka mehanizirana brigada Britanske vojske s nadimkom Desert Rats (Pustinjski štakori), čiju dvojicu pripadnika vidimo na fotografiji. Bili su joj priključeni i elementi Kraljevske engleske pukovnije te Kraljevskih škotskih dragunskih gardista. U postrojbi je sudjelovalo devet članica Saveza, primjerice, poljska 1. varšavska oklopna brigada i španjolska brigada Guzmán el Bueno s tenkovima, jurišnim helikopterima i sustavima protuzračne obrane. NATO je oformio VJTF 2014. godine, nakon što je Rusija anektirala Krim. Snage su bile dio Snaga za brzi odgovor (NATO Response Force – NRF), te uključivale i zrakoplovne te mornaričke elemente. Glavna osobina VJTF-a bila je da može biti raspoređen u područje operacija u samo nekoliko dana.

(Foto: U.S. Army / Sgt. 1st Class Kyle Larsen)

02 VELJAČA

ŽENSKA POSADA AWACS-a

NATO-ov zrakoplov za rano upozoravanje i nadzor AWACS 9. je veljače prvi put u povijesti letio s posadom koju su potpuno činile žene. Bila je riječ o regularnom letu u okviru NATO-ovih Aktivnosti povećane budnosti (enhanced Vigilance Activities – eVA) koje u prvom redu provode multinacionalne NATO-ove snage za zračno rano upozoravanje i nadzor (NATO Airborne Early Warning and Control Force - NAEW&CF). "Svrha ovog leta odnosila se na našu operativnu misiju – čuvanje NATO-ovih granica", rekla je kapetanica Béatrice, zapovjednica Eskadrile za uvježbavanje zrakoplovnih posada i dodala da je prisutnost žena u posadi ili među zrakoplovnim tehničarima aviona uobičajena. Let je organizirao Tim za žensku inicijativu (Women's Initiative Team) snaga NAEW&CF, koji promovira jednakost i inkluziju. Nakon njegova uspješnog završetka, naglašeno je da se od 1998. do 2020. godine udio žena u vojnim postrojbama članica Saveza više no udvostručio.

PRIPREMO

Domagoj Vlahović

FOTO

NATO

Protekla godina bila je vrlo intenzivna za najuspješniji i najmoćniji vojni savez u povijesti. Savez je proširen jednom novom članicom, dobio je novog glavnog tajnika, ali najvažnije je što je proveo niz aktivnosti koje su ga učinile još snažnijim i jedinstvenijim

03 ožujak

ŠVEDSKA NAKON ČEKAONICE

Nakon što su predstavnici Švedske 7. ožujka u Washingtonu predali američkoj vladu instrument pristupanja Sjevernoatlantskom paktu, ta zemlja službeno je postala 32. članica NATO-a. Četiri dana poslije njezina zaštava službeno je podignuta ispred sjedišta Saveza u Bruxellesu. Tako je prekinuta njezina više od dvije stotine godina duga tradicija neutralnosti. Švedska je zahtjev za članstvom uputila istodobno kad i Finska, još u svibnju 2022., nedugo nakon početka ruske agresije na Ukrajinu. Međutim, zbog političkih razloga proces pristupanja se oduljio. Finska je postala članica u travnju 2024., a Švedska je još gotovo godinu dana ostala u čekaonici. Ipak, sada su sve skandinavske zemlje u NATO-u, što znači da je sjeveroistočno krilo granica Saveza zaokruženo, a time i sigurnije.

04 travanj

VELIKA OBLJETNICA

Fotografija u prilogu vidljivo nije iz 2024. godine, no itekako ima smisla u ovom pregledu. Naime, NATO je 4. travnja obilježio zaista veliku obljetnicu – 75 godina svojeg utemeljenja. Tog dana 1949. godine u Washingtonu je potpisani sporazum kojim je osnovana Organizacija sjevernoatlantskog ugovora, a fotografija prikazuje dio ceremonije potpisivanja. Zemalja osnivačica bilo je 12, a glavni im je cilj bio uspostavljanje zajedničkog obrambeno-sigurnosnog sustava u okolnostima hladnog rata koji je tada bio na početku i trajao sve do raspada bivšeg SSSR-a. Nakon što je četvrt stoljeća Savez bio više posvećen globalnoj sigurnosti i misijama te operacijama daleko od Europe i Sjeverne Amerike, ruska aneksija Krima 2014., a zatim i otvorena agresija na Ukrajinu 2022. opet su u prvi plan dovele sigurnost Europe. Republika Hrvatska postala je članica NATO-a 1. travnja 2009. godine.

NATO 2024. U 12 SLIKA

(Foto: U.S. Department of Defense / Senior Airman Ian K. Valle)

05 SVIBANJ

“NEVJEROJATNA SNAGA TRANSATLANTSKE VEZE”

Pripadnici talijanske Padobranske brigade Folgore fotografirani nakon vježbe desantiranja u Švedskoj, tijekom vježbe Swift Response 24. Vježba je bila dio najveće NATO-ove vježbe od kraja hladnog rata: Steadfast Defender. Započela je 24. siječnja, a službeno završila 31. svibnja, iako su vježbe u potpori trajale čak do srpnja. Sudjelovalo je oko 90 000 pripadnika vojnog osoblja iz svih 32 članice Saveza. Aktivnosti su provedene širom Europe i bilo je uključeno više od 1100 borbenih vozila, više od 80 borbenih aviona te više od 50 plovila. Izrazivši zadovoljstvo rezultatima vježbe, vrhovni zapovjednik savezničkih snaga u Europi (SACEUR) američki general zbora Christopher G. Cavoli istaknuo je da je ona pokazala nevjerljivu snagu transatlantske veze između NATO saveznika u Europi i onih u Sjevernoj Americi. "Vrlo složene vojne aktivnosti provedene tijekom vježbe pokazale su da je ovaj Savez sposoban i spremjan za provođenje naše temeljne misije kolektivne obrane", zaključio je general.

06 LIPANJ

UKRAJINSKI BRODOVI NA OBALI ŠKOTSKE

Suradnja i pomoć NATO-a napadnutoj Ukrajini očituje se i u zajedničkim vojnopomorskim vježbama. Jedna zanimljiva otvorena je 24. lipnja, a završila je 5. srpnja i to uz obalu Škotske: Sea Breeze 24. Uvježbavani su segmenti protuminskega djelovanja, a sudjelovali su brodovi američke 6. flote i britanske Kraljevske ratne mornarice, baš kao i Stajaće NATO-ove skupine za minsko protumjere 1 (Standing NATO Mine Countermeasures Group 1 - SNMCMG1): njemački FGS Donau, francuski FS Céphée i estonski ENS Ugandi. Njima su se pridružili ukrajinski lovci mina Cherkasy i Chernisiv. Riječ je o plovilima koja su nekad bila u sastavu britanske mornarice, ali donirana su Ukrajini. Ukupno, sudjelovali su predstavnici 13 zemalja, pa čak i iz dalekog Japana. Mnogi od njih obnašali su uloge promatrača i mentora ukrajinskim kolegama.

07 SRPANJ

OBRANA OD SVIH PRIJETNJI I IZ SVIH SMJEROVA

Od 9. do 11. srpnja u Washingtonu je održan samit NATO-a na razini šefova država i vlada članica. Glavne teme bile su daljnja pomoć Ukrajini, odvraćanje i obrana, odnosno osnaživanje obrambene industrije te globalna partnerstva NATO-a. Samitom se obilježavala i 75. obljetnica osnutka NATO-a, pa je prvi dan održana prigodna proslava. U glavnom gradu SAD-a donesen je i jedan značajan dokument Deklaracija samita, koja donosi ključne smjernice u idućim godinama. Njome su obuhvaćene ključne teme, tj. jačanje kolektivne sigurnosti, izdvajanja za obranu i doprinos globalnoj stabilnosti i međunarodnoj suradnji te potpora Ukrajini. "Nastaviti ćemo osiguravati našu kolektivnu obranu od svih prijetnji i iz svih smjerova, temeljenu na pristupu od 360 stupnjeva, kako bismo ispunili tri temeljne NATO-ove zadaće odvraćanja i obrane, prevencije i upravljanja krizama i kolektivne sigurnosti", stoji u Deklaraciji.

(Foto: Spanish Air Force via NATO)

08 KOLOVOZ

SA ZAPADA NA ISTOK EUROPE

Početkom mjeseca u bazu rumunjskog ratnog zrakoplovstva Mihail Kogălniceanu doletjelo je osam španjolskih višenamjenskih borbenih aviona F-18 Hornet. Zajedno sa 150 pripadnika letačkog, tehničkog i drugog osoblja, temeljna im je zadaća četiri mjeseca bila NATO-ov prošireni nadzor zračnog prostora (enhanced Air Policing - eAP). Riječ je o aktivnosti koja je dio mjera osiguranja uvedenih 2014. godine, nakon što je Rusija ilegalno anektirala Krim. Njima NATO pokazuje svoju kolektivnu odlučnost, obrambenu prirodu Saveza te odvraćanje od bilo kakvih prijetnji teritoriju njegovih članica. Cijelo vrijeme španjolske rotacije, kolege iz zrakoplovstava dviju savezničkih zemalja uvježbavali su se u različitim letačkim obukama i misijama.

NATO 2024. U 12 SLIKA

09 RUJAN

BUDNI NATO-ov DUPIN

Za sigurnost NATO-a neprestano brinu i podmornice. Jedna od njih prošle godine bila je jurišna dizelsko-električna HNLMS Dolfijn nizozemske klase Walrus. U rujnu je završila svoju jednomjesečnu rotaciju tijekom koje je bila pod zapovjedništvom zapovjednika NATO-ovih podmornica, tj. pod Savezničkim mornaričkim zapovjedništvom (MARCOM). Dolfijn je uglavnom plovio Norveškim i Sjevernim morem, sa zadaćom odvraćanja i obrane euroatlantskog područja. Opremljen naprednim sonarnim i komunikacijskim sustavima, promatrao je kretanje vojnih površinskih i podvodnih platformi koje nisu u flotama članica NATO-a. U priopćenju MARCOM-a, istaknuto je da NATO-ova podmornička flota ojačava stratešku i taktičku prednost Saveza dok vrši ophodnje na Atlantiku, sjevernim područjima, Baltikom i Mediteranom. Moć tih snaga leži u međunarodnoj suradnji, koja se očituje i u brojnim zajedničkim vježbama i obukama.

10 LISTOPAD

NOVI GLAVNI TAJNIK

Od 1. listopada, na čelu Sjevernoatlantskog saveza novi je glavni tajnik, nizozemac Mark Rutte. Zamijenio je Norvežanina Jensa Stoltenberga koji je tu dužnost obnašao deset godina. Po tome je ispred njega samo još jedan Nizozemac, Joseph Luns (1911. – 2002.) s gotovo 13 godina mandata, od 1971. do 1984. Ukupno, Mark Rutte 14. je glavni tajnik. Riječ je o iskusnom političaru koji je bio 14 godina na čelu nizozemske vlade. Na NATO-ovoj internetskoj stranici ističu da je predsjedavao s četiri koalicijske vlade, što pokazuje da je mogao postizati konsenzus bez kompromitiranja vlastitih vrijednosti. Baš kao i u mnogim drugim slučajevima, članice NATO-a svojeg glavnog tajnika biraju konsenzusom. Kandidati se biraju putem neformalnih diplomatskih konzultacija između članica koje ih i predlažu. U pravilu, bira se Euroljanin s bogatim dužnosničkim i političkim iskustvom. Dakle, na dužnosti još nikad nije bio Amerikanac ili Kanadanin, nego četiri Nizozemca, tri Britanca, dva Belgijca te po jedan Danac, Nijemac, Španjolac, Talijan i Norvežanin.

II STUDENI

VELIKA VJEŽBA U LATVIJI

Prethodnji mjesec u godini započeo je s jednom od najvećih kopnenih vježbi NATO-a u 2024. nakon što je završio Steadfast Defender. Vježba Resolute Warrior 2024 na području regija Vidzeme i Zemgale u Latviji trajala je dva tjedna, a sudjelovalo je 3500 vojnika. Glavna obučna skupina bila je NATO-ova multinacionalna brigada Latvija, a uvježbavane su njezine operativne sposobnosti, s tim da je provedena integracija svih podređenih i potpornih postrojbi. Inače, Brigada je utemeljena u srpanju 2024. od postrojbi iz 13 zemalja članica i njome su snage Saveza na Baltiku značajno ojačane. Zapovjednik Brigade kanadski brigadir Cédric Aspirault tijekom vježbe istaknuo je da svaka članica donosi Brigadi svoje posebne vještine i iskustvo, te da je njihova suradnja dosegla još nezabilježenu razinu. "Ključna poruka s vježbe je jasna: Mi smo spremni!" zaključio je zapovjednik.

12 PROSINAC

TVRĐAVE U ZRAKU

Pregled godine u slikama ne završavamo fotografijom, nego crtežom. Riječ je o djelu stožerne narednice Američkog ratnog zrakoplovstva (USAF) Emily Farnsworth, označeni koja predstavlja američke Namjenski organizirane bombarderske snage 25-1 (Bomber Task Force 25-1). Okosnicu tih snaga čine bombarderi B-52 Stratofortress te njihovo popratno osoblje, a bili su stacionirani u Europi više od mjesec dana, konkretno u britanskoj bazi RAF Fairford. NATO-ovo zračno zapovjedništvo (AIRCOM) 13. je prosinca objavilo da su se Amerikanci sretno vratili doma. Baš kao i u mnogim drugim slučajevima, rotacija je iskorištena za brojna integracijska uvježbavanja u okviru NATO-a. Stare, ali još ujvijek ubojite tvrđave letjeli su s talijanskim Eurofighter Typhoonima, finskim Hornetima, švedskim Gripenima, norveškim i britanskim avionima F-35 Lightning II...

(Ilustracija: U.S. Air Force / Staff Sgt. Emily Farnsworth)

MAMA SAYS
I'M SPECIAL

A CHIEF
GROUNDSCHOOL
can use the ACHIEVEMENT
A CHIEF
GROUNDSCHOOL

MOTIVACIJA I PREDANOST VODE DO IZVRSNOSTI

Za natporučnicu Anamariju Ćurković Antunović san da postane vojna pilotkinja bio je više od prolazne želje, a njezina fascinacija letjelicama započela je još dok je bila u vrtiću i godinama nije nimalo izblijedjela

Zadnjih godinu dana Hrvatsko ratno zrakoplovstvo doživljava značajne promjene u modernizaciji i tehnološkom napretku. Osim novih aviona, u svojim redovima broji i pripadnike koji zahvaljujući vještinama, znanju i motivaciji ostvaruju zapažene rezultate među pripadnicima vojski drugih država.

Jedan od takvih primjera je natporučica Anamaria Ćurković Antunović, pilotkinja Hrvatskog ratnog zrakoplovstva, koja je na školovanju u Njemačkoj bila među najboljim polaznicima Međueuropske akademije zračnih snaga (IEAFA, Inter-European Air Forces Academy).

VJERA U SVOJ INSTINKT

Rijetko čujemo priče o ljudima koji su ostvarili svoj dječački ili djevojački san i postali upravo ono o čemu su maštali kao djeca. Za natporučnicu Anamariju Ćurković Antunović

san da postane vojna pilotkinja bio je više od prolazne želje, a njezina fascinacija letjelicama započela je još dok je bila u vrtiću i godinama nije nimalo izblijedjela. Kad je u srednjoj školi došlo vrijeme za odluku o fakultetu, Anamaria se odlučno prijavila samo na jedan – Aeronautiku, smjer vojni pilot. Danas se s osmijehom prisjeća tog trenutka i priznaje da možda nije bila najpametnija ideja imati samo jednu opciju jer u slučaju da nije prošla liječnički ili seleksijsko letenje morala bi čekati drugi rok za upis na neki drugi fakultet. Srećom za to nije bilo potrebe jer je uspješno prošla liječnički pregled i pristupila seleksijskom letenju koje uključuje nekoliko sati letenja, gdje se s pilotske strane procjenjuje sposobnost kandidata za školovanje i obuku za zvanje vojnog pilota. Anamaria je tada 2013. već pri prvom letu shvatila da je na pravom putu. "Kad sam prvi put sjela u avion znala sam da je to to. Istina, nisam znala što me čeka i kako će to sve izgledati, ali bila sam sigurna da želim letjeti i osjećala sam se dobro", govori. Bile su to velike odluke za osamnaestogodišnju djevojku, ali danas kad pogleda unatrag kaže da ne bi ništa mijenjala.

Završetkom školovanja i dobivanja prvog časničkog čina Anamaria i službeno postaje pilotkinja te odlazi u Divlje u 395. eskadrilu transportnih helikoptera. Usto, bila je i kopilot na Mi-8 helikopterima. Priznaje da joj je prvotni san bio letenje avionom, ali kad se upoznala s helikopterom shvatila je da je to posebna letjelica koja ima svoje čari. "Tko nije sjeo u helikopter kao pilot ne zna koliko je poseban osjećaj upravljati njime i teško je dočarati tu ljepotu. Helikopter može

TEKST
Janja Marijanović
Šaravanja

TEKST
IEAFA,
Tomislav Brandt

HRZ

sletjeti na bilo koju površinu koja zadovoljava uvjete za slijetanje i to je stvarno fascinantno," objašnjava nam i prisjeća se nekih od najljepših lokacija po Lijepoj Našoj gdje je imala priliku sletjeti. Trenutačno je pripadnica 194. eskadriile višenamjenskih helikoptera smještene u vojarni "Lučko" gdje nastavlja bogatiti svoje iskustvo u letenju i skupljati sate naleta.

LIJEGA SJEĆANJA IZ PILOTSKE KABINE

Kad su u pitanju neki posebni trenuci i izazovi tijekom leteњa natporučnica Ćurković Antunović posebno se prisjeća službe u Divljama kad im je pomoć civilnim institucijama bio prioritet. Medicinski letovi bili su svakodnevica, a svaki je dan završavao s osjećajem ispunjenosti. "Na kraju dana shvatiš da si nekom spasio život i da je to doista humano. Radiš ono što voliš i uz to imaš priliku napraviti nešto izni-

mno značajno," prepričava nam natporučnica. Tijekom dvije misije na Kosovu doživjela je posebna i izazovna iskustva u letenju. "Letenje iznad planina viših od 2000 metara bilo je pomalo izazovno s rjedim zrakom i zahtjevnijim uvjetima, ali ostaje mi lijepo sjećanje na prekrasne prizore, pogotovo tijekom zime kad je sve bijelo," prisjeća se.

MEĐU NAJBOLJIMA

Tijekom proljeća prošle godine natporučnica je s još sedmero kolega iz HRZ-a pohađala američku inačicu napredne časničke izobrazbe koja se održavala u Međeuropskoj akademiji zračnih snaga u Njemačkoj u trajanju od pet tjedana. Školu je pohađalo 47 polaznika iz različitih zemalja, uključujući Europu, Ameriku i prvi put Afriku. Ključni su segmenti izobrazbe akademski dio, praktične i sportske vježbe te razvoj zapovjednih i komunikacijskih vještina.

Rijetko čujemo priče o ljudima koji su ostvarili svoj dječački ili djevojački san i postali upravo ono o čemu su maštali kao djeca. Za natporučnicu Anamariju Ćurković Antunović san da postane vojna pilotkinja bio je više od prolazne želje, a njezina fascinacija letjelicama započela je još dok je bila u vrtiću i godinama nije nimalo izblijedjela

"Tko nije sjeo u helikopter kao pilot ne zna koliko je poseban osjećaj upravljati njime i teško je dočarati tu ljepotu. Helikopter može sletjeti na bilo koju površinu koja zadovoljava uvjete za slijetanje i to je stvarno fascinantno," objašnjava nam i prisjeća se nekih od najljepših lokacija po Lijepoj Našoj gdje je imala priliku sletjeti

Natporučnica Ćurković Antunović je s još sedmoro kolega iz HRZ-a pohađala američku inačicu napredne časničke izobrazbe koja se održavala u Međeuropskoj akademiji zračnih snaga u Njemačkoj u trajanju od pet tjedana. Školu je pohađalo 47 polaznika iz različitih zemalja, uključujući Europu, Ameriku i prvi put Afriku

Javni govor i nastup te pisanje eseja i seminara stalno su se provlačili kroz program, što je Anamariju posebno oduševilo jer je imala odličnu priliku uvježbati engleski jezik i svoj javni nastup. Polaznici su bili podijeljeni u četiri tima i međusobno su se stalno natjecali u rješavanju određenih problema, trčanju, zapovijedanju ili fizičkom rješavanju problema. "Nije bilo pasivnog sjedenja i slušanja. Stalno smo bili u pokretu, rješavali zadatke i razvijali timsku koheziju", prepričava natporučnica. Za završni zadatak morali su otrčati deset kilometara, od toga pet kilometara sami, a drugih

HRZ

pet s timom. Njezin je tim postigao najbolje rezultate i pokazao zavidnu spremnost i timski duh.

Natporučnica Črković Antunović, uz još jednog američkog polaznika, istaknuta je kao najbolja polaznica škole u svim segmentima – akademskom, praktičnom, tiskom i vojničkom. Priznanje ju je posebno iznenadilo jer za razliku od drugih pohvaljenih polaznika njoj engleski jezik nije materinski. Za ovu školu kaže da joj je pružila neprocjenjiva iskustva i znanja koja će primjenjivati ne samo u poslu, nego i u životu, pogotovo kad je riječ o reagiranju u stresnim situacijama i komunikaciji.

**Natporučnica
Črković
Antunović, uz još
jednog američkog
polaznika,
istaknuta je kao
najbolja polaznica
škole u svim
segmentima –
akademskom,
praktičnom,
tiskom i
vojničkom**

Za Anamariju cijeloživotno je obrazovanje jako bitno za osobni i profesionalni razvoj, a posebice u vojsci. "Kroz školovanja i susrete s pripadnicima drugih vojski stječemo nova znanja, širimo vidike i dobivamo priliku sagledati vlastiti rad iz druge perspektive, što je inače teško postići u svakodnevnoj rutini", ističe.

MODERNIZACIJA HRZ-a

Što se tiče napretka u helikopterskoj i avionskoj sastavniči smatra da je to jedini ispravan put kako zrakoplovstvo treba teći jer su letjelice okosnica cijele zrakoplovne grane. "Prelaskom na zapadnu tehnologiju helikoptera dolazi do promjene u načinu letenja i korištenju napredne elektronike. Drago mi je da sam u vremenu zrakoplovstva kad se dogodila ova velika prekretnica letjelica," ističe Anamaria. Kaže kako se unutar HRZ-a osjeti nova atmosfera, piloti i tehničari motivirani su kao da su tek ušli u zrakoplovstvo

Natporučica Čurković Antunović, uz još jednog američkog polaznika, istaknuta je kao najbolja polaznica škole u svim segmentima – akademskom, praktičnom, timskom i vojničkom. Priznanje ju je posebno iznenadilo jer za razliku od drugih pohvaljenih polaznika njoj engleski jezik nije materinski. Za ovu školu kaže da joj je pružila neprocjenjiva iskustva i znanja koja će primjenjivati ne samo u poslu, nego i u životu, pogotovo kad je riječ o reagiranju u stresnim situacijama i komunikaciji

Polaznici su bili podijeljeni u četiri tima i međusobno su se stalno natjecali u rješavanju određenih problema, trčanju, zapovijedanju ili fizičkom rješavanju problema

i selektivno letenje s deset sati naleta dovoljni su da netko otкриje je li ovo pravi poziv za njega. "Malo je teže doći do pilotskog poziva, ali jednom kad počnete letjeti shvatite da se trud isplatio", poručuje natporučica i dodaje da je ovo idealan poziv za sve one koji traže dašak adrenalina u poslu i žele istinski uživati u onom što rade.

"Dokle god sa smiješkom ulazim u helikopter znam da je to moj pravi put", govori i naglašava da je ključno znati svoje granice i razumjeti letjelicu, ali i sebe kao pilota. U ovom poslu nema nedjelje ili blagdana, radi se sve, ali unatoč tomu ova mlada pilotkinja kaže da nijedan dan na poslu ne radi s osjećajem težine, već s istinskim zadovoljstvom i upravo zato preporučuje ovaj poziv svima koji imaju imalo želje i volje da postanu vojni piloti

HKoV

Prva četiri borbena vozila pješaštva Bradley M2A2 ODS predana su 1. oklopno-mehaniziranoj bojni Sokolovi Gardijske oklopno-mehanizirane brigade HKoV-a čime započinje provedba prvog ciklusa obuke stalnih članova posada vozila

VEĆA BORBENA MOĆ SOKOLOVA

TEKST

Janja Marijanović Šaravanja

FOTO

Josip Kopi

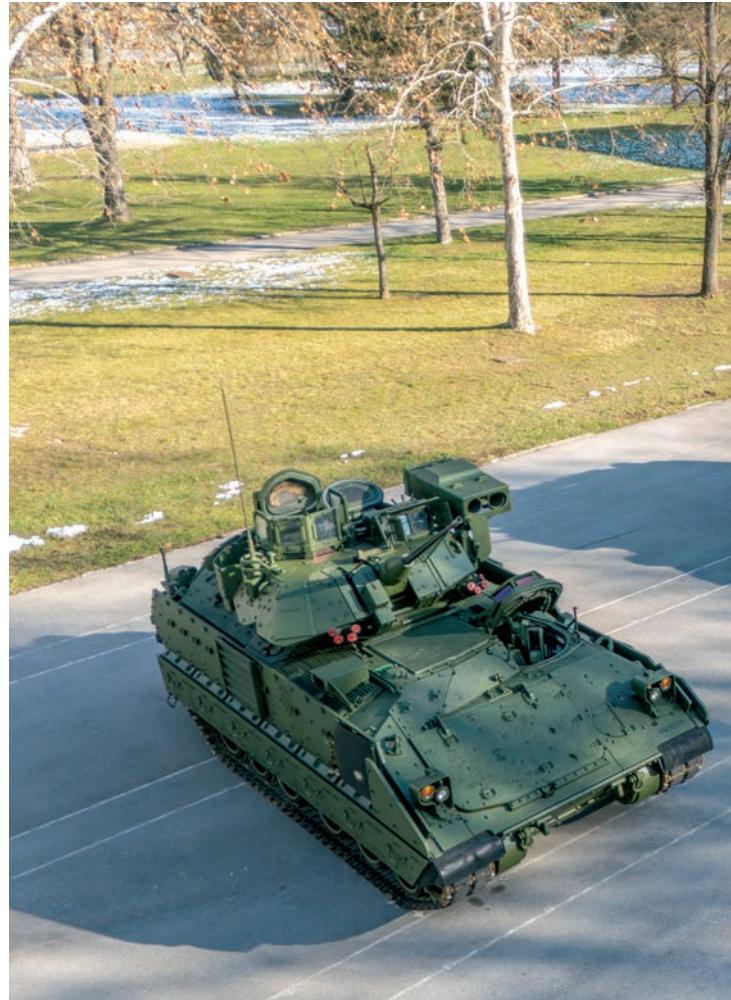

HKoV

"Pozdravljam napore Hrvatske da dosegne obveze NATO saveza o izdvajaju dva posto BDP-a za obranu. Ovo je ključno postignuće koje Hrvatsku svrstava u pouzdanu članicu NATO-a, a trebamo nastaviti graditi suradnju i prijateljstvo kako bismo zajedno bili jači, sigurniji i pripremljeniji za suočavanje s izazovima u budućnosti", istaknula je američka veleposlanica Nathalie Rayes

U vojarni "132. brigade HV" u Našicama 14. siječnja održana je svečana primopredaja borbenih vozila Bradley M2A2 ODS. Oružane snage Republike Hrvatske u operativnu upotrebu preuzele su prva četiri od ukupno 89 borbenih vozila pješaštva Bradley, koja su predmet donacije Vlade Sjedinjenih Američkih Država. Ministar obrane Ivan Anušić istaknuo je kako je Republika Hrvatska ove godine dosegla iznos od dva posto BDP-a izdvajanja za obranu, što je obveza koju smo preuzeli kao članica NATO-a te naglasio kako će Vlada RH nastaviti u smjeru stvaranja boljih uvjeta pripadnicima Oružanih snaga RH i sustava u cjelini. "Nastaviti ćemo i dalje opremati i modernizirati Hrvatsku vojsku i podizati standard pripadnicima Oružanih snaga, stvarati bolje uvjete za pojedince i za Oružane snage u cjelini", istaknuo je ministar te posebno zahvalio veleposlanici Sjedinjenih Američkih Država u RH Nathalie Rayes za sve ono što je u proteklom razdoblju napravila i postigla u suradnji s Vladom RH.

"Izvrsna suradnja Oružanih snaga i Vlade Republike Hrvatske s američkim veleposlanstvom i njihovim Ministarstvom obrane dovela je do realizacije nabave vozila pješaštva Bradley, helikoptera Black Hawk i raketnog sustava HIMARS, čime su Oružane snage Republike Hrvatske postale ono što trebaju biti – moderna, sposobna i jaka oružana sila članica NATO saveza", zaključio je ministar obrane.

POUZDANA ČLANICA NATO SAVEZA

"Dolazak vozila Bradley u Oružane snage Republike Hrvatske ne jača samo njihove obrambene sposobnosti nego i kolektivnu snagu Hrvatske kao članice NATO-a", rekla je veleposlanica Sjedinjenih Američkih Država u RH Nathalie Rayes te dodala kako je ovakav trenutak snažan simbol rastućeg prijateljstva i suradnje hrvatskog i američkog naroda. "Pozdravljam napore Hrvatske da dosegne obveze NATO saveza o izdvajaju dva posto BDP-a za obranu. Ovo je ključno postignuće koje Hrvatsku svrstava u pouzdanu članicu NATO-a, a trebamo nastaviti graditi suradnju i pri-

"Izvrsna suradnja Oružanih snaga i Vlade Republike Hrvatske s američkim veleposlanstvom i njihovim Ministarstvom obrane dovela je do realizacije nabave vozila pješaštva Bradley, helikoptera Black Hawk i raketnog sustava HIMARS, čime su Oružane snage Republike Hrvatske postale ono što trebaju biti – moderna, sposobna i jaka oružana sila članica NATO saveza", rekao je ministar obrane Ivan Anušić

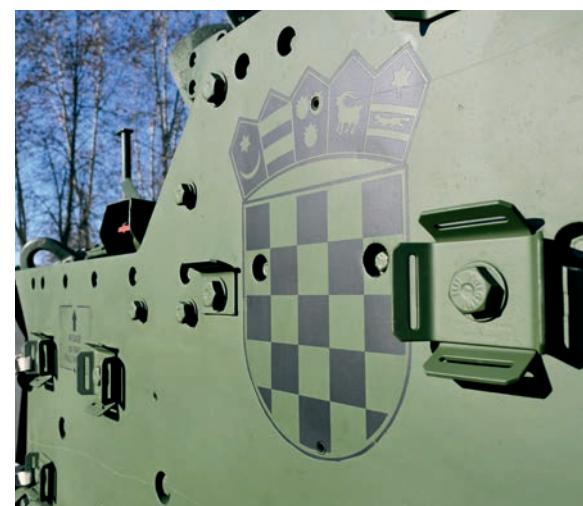

jateljstvo kako bismo zajedno bili jači, sigurniji i pripremljeniji za suočavanje s izazovima u budućnosti", zaključila je američka veleposlanica.

NOVA ERA BORBENOG DJELOVANJA

Zapovjednik bojne Sokolovi pukovnik Josip Granat istaknuo je kako dolaskom Bradleyja započinje nova era za njegovu postrojbu, a i Oružane snage RH u cijelini. "Ova vozila mogu djelovati u svim vremenskim uvjetima danju i noću, a njihova je glavna namjena borba protiv neprijateljskog oklopa i oklopno-mehaniziranih snaga", objasnio je pukovnik Granat.

Zapovjednik GOMBR-a brigadir Željko Marinov nije skrivaosjećaj zadovoljstva što su ova vozila stigla upravo u jednu od postrojbi njegove brigade. "Sposobnost protuoklopne borbe, paljbena moć i pokretljivost koju donose ova vozila ključni su za brigadu i možemo reći da smo ovime podigli na novu razinu tu ljestvicu zaštite, pokretljivosti, a i onog nama najbitnijeg, manevarskog dijela koji možemo integrirati u sklopu određenog područja operacija i bojišnice", zaključio je brigadir.

HKoV

Četiri od osam vozila koriste se na tvorničkom poligonu Kindrovo za obuku mehaničara (FLMNET – Field Level Maintenance New Equipment Training).

Prvi ciklus obuke – 12 mehaničara – proveden je od 30. listopada do 20. prosinca 2024., a drugi ciklus počeo je 7. siječnja i trajat će do 5. ožujka 2025.

TIJEK ISPORUKE I UPORABE VOZILA

Vozila pješaštva Bradley M2A2 ODS predmet su donacije Vlade Sjedinjenih Američkih Država s kojom je potpisani Ugovor krajem siječnja 2022. godine. Finansijska vrijednost Ugovora iznosi 196,4 milijuna dolara bez PDV-a, od čega je 51,2 milijuna dolara donacija SAD-a, a 145,2 milijuna dolara plaća MORH od 2022. do 2027.

Od 89 doniranih vozila, ugovoreno je dovođenje 62 vozila u operativno stanje (refurbishment), koje se provodi u tvrtki Đuro Đaković Specijalna vozila d. d. (ĐĐSV) u Slavonskom Brodu. U tvrtku ĐĐSV isporučena su ukupno 44 vozila, od kojih je osam tijekom 2024. dovedeno u operativ-

no stanje, a koja se tijekom siječnja ove godine predaju 1. oklopno-mehaniziranoj bojni Sokolovi Gardijske oklopno-mehanizirane brigade HKoV-a. Prva su četiri predana, a preostala četiri bit će do kraja siječnja. S ovih osam vozila provest će se obuka mehaničara i stalnih članova posade borbenog vozila pješaštva Bradley M2A2 ODS.

Četiri od osam vozila koriste se na tvorničkom poligonu Kindrovo za obuku mehaničara (FLMNET – Field Level Maintenance New Equipment Training). Prvi ciklus obuke – 12 mehaničara – proveden je od 30. listopada do 20. prosinca 2024., a drugi ciklus počeo je 7. siječnja i trajat će do 5. ožujka 2025. Obuku provode certificirani instruktori tvrtke BAE Systems, a ukupno će biti obučeno 48 mehaničara u četiri ciklusa. Preostala četiri vozila koriste se za provedbu prvog ciklusa obuke stalnih članova posada

vozila (OPNET – Operator New Equipment Training), koji će se provesti od 14. siječnja do 12. ožujka 2025. Obuka započinje preuzimanjem vozila u vojarni "132. brigade HV" u Našicama, a obuku također provode instruktori tvrtke BAE Systems. Ispiske preostalih borbenih vozila pješaštva Bradley M2A2 ODS bojni Sokolovi provest će se postupno tijekom 2025. i 2026., a cilj je da sva vozila budu kompletirana i dovedena u operativno ispravno stanje do kraja 2026. godine.

PRVI SPECIJALISTIČKI TEČAJ ENGLESKOG JEZIKA ZA RUKOVATELJE BVP-om BRADLEY

Prvi specijalistički tečaj engleskog jezika za rukovatelje borbenih vozila pješaštva (BVP) Bradley održan je u SSJ-u "Katarina Zrinska", Odjel Osijek. Pohađalo ga je 12 polaznika.

Specijalistički tečaj proveden je kako bi posade BVP-a Bradley mogle što bolje pratiti obuku koju provode instruktori iz SAD-a. Prvi je to korak i važan dio pripreme prije obuke u vozilima s obzirom na to da se postojeća borbena vozila uvelike razlikuju od BVP-a Bradley. Tečaj je izrađen prema NATO-ovoj Smjernici za izobrazbu i pojedinačnu obuku 75-7, prateći načelo System Approach to Training (SAT) i ADDIE metodu (Analyse Design Develop Implement and Educate). Preduvjet za pohadanje dvotjednog tečaja bila je visoka razina poznавanja engleskog jezika (završen niži srednji stupanj (L1+) intenzivnog tečaja engleskog jezika ili minimalno 70 % po ALCPT-u i položen usmeni ispit). Polaznici prvog naraštaja bili su iznimno motivirani za rad i suradnju što je rezultiralo uspješnom, interaktivnom nastavom. Tečaj je uključivao individualni rad, rad u parovima i grupama, prezentacije i diskusije. Polaznici su stekli kompetencije koje uključuju predstavljanje na engleskom jeziku povjesnog pregleda razvoja vozila, opis i funkcije vanjskih i unutarnjih dijelova vozila, pojašnjene dužnosti i obveza stalnih i iskrcajnih posada, opis oružnih sustava u vozilu te primjenu smjernica za uspješno praćenje obuke američkih instruktora kao i služenje stručnom literaturom. Na kraju tečaja nije predviđen završni ispit, no polaznici aktivno sudjeluju u nastavi rješavajući nastavne i domaće zadatke, pišući učestale provjere, pripremajući izlaganja na zadane teme te vodeći rasprave o temama koje su u nastavnom planu i programu. Za svaku od navedenih aktivnosti profesorice daju povratne informacije i komentare o uspješnosti izvršenih zadaća. Iskustva prvog naraštaja bit će dobra smjernica za daljnji rad te eventualne minimalne modifikacije. Trajanje tečaja i broj polaznika u ovom naraštaju pokazali su se kao optimalna kombinacija za provedbu svih ciljeva i zadataka definiranih nastavnim planom i programom pa će se tečaj nastaviti provoditi u istom obliku.

VOJSKE SVIJETA

Kako se geopolitičke napetosti povećavaju, obrambena potrošnja

NATO-ove članice s jugozapada Europe već raste, a tako bi trebalo biti i ubuduće. Velik dio tih sredstava posvećuje se nabavi novih oružnih sustava iz svih operativnih domena

TEKST
Ivan Galović

MODERNIZACIJA ORUŽANIH

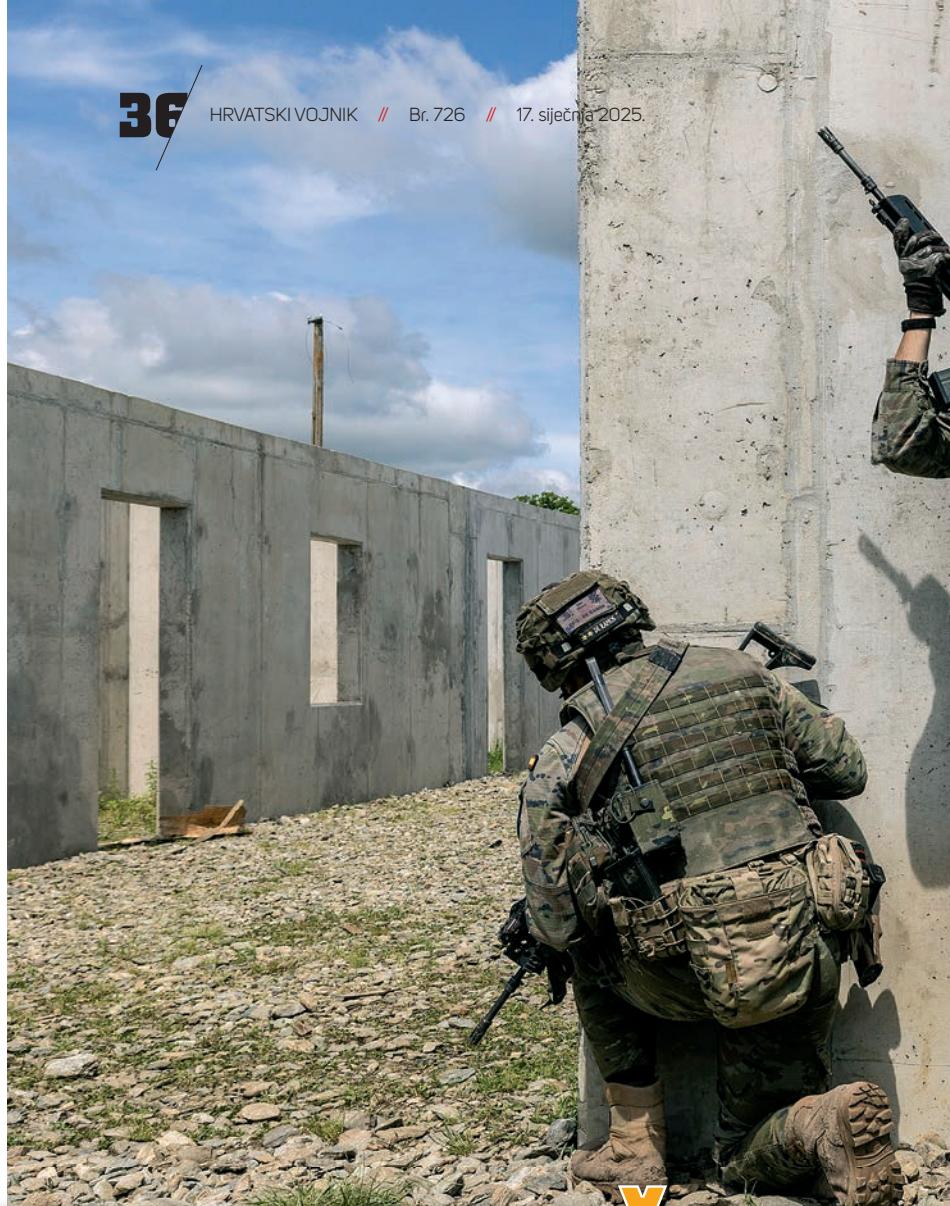
Oružane snage Španjolske (Fuerzas Armadas Españolas) već su ušle u razdoblje intenzivne modernizacije, koje bi se trebalo dodatno zahuktati. Ministrica obrane Margarita Robles u siječnju 2024. izjavila je da bi te godine izdvajanje za obranu trebalo doći 1,30 posto BDP-a, nakon što je s povijesno najmanjih 0,93 posto 2018. došlo na 1,24 posto 2023. godine. Podaci na internetskoj stranici CIA World Factbook navode da je potrošnja od 1,3 posto otprilike i ostvarena. Prema dosadašnjim najavama, španjolska vlada namjerava postići izdvajanje od dva posto BDP-a za obranu do 2029., održavajući trend rasta u idućim godinama. U usporedbi s drugim velikim europskim zemljama, obrambena potrošnja Španjolske još uvijek se čini skromnom. Kako se geopolitičke napetosti u Europi povećavaju, njezina bi obrambena potrošnja trebala

znatno narasti. Velik dio povećanja odnosi se na nove oružne sustave iz svih operativnih domena.

NIŠTA OD NOVIH TENKOVA

Španjolska kopnena vojska (Ejército de Tierra), vezano uz modernizaciju, koncentrirana je i na preustroj, najviše na prilagodbu svojih brigada modernom načinu ratovanja. Međutim, u prvi plan javnosti ipak najviše dolaze modernizacijski projekti koji se tiču oružnih sustava. Za razliku od nekoliko zemalja NATO-a koje nabavljaju nove tenkove, Španjolska je odlučila modernizirati postojeću flotu. U njoj je više od 200 glavnih borbenih tenkova Leopard 2E za potrebe teške brigade koja bi trebala 2029. dostići početnu operativnu sposobnost. Tenkovi Leopard 2E imaju sličnosti s Leopardom 2A6, ali imaju i komponente kao što su borbeni sustav LINCE Battle Ma-

nagement System (BMS) i licencijski proizvedene ciljničke naprave tvrtke Indra. U prvoj fazi Leopard 2E prijeći će na inačicu 2EM1, s početnom operativnom sposobnošću planiranom za 2029., dok će treća faza dovesti do razvoja standarda Leopard 2EM2+, s punom operativnom sposobnošću 2032. godine. Inačica Leopard 2EM2+ uključivat će poboljšanja kao što su aktivni sustav zaštite, top L55A1, daljinski upravljava oružna stanica, sustav svijesti o situaciji, laserski sustav upozorenja, novi paket oklopa, zaštita podvozja od mina, kao i sustav dimne zaštite ROSY. Ostala poboljšanja uključuju instalaciju višespektarskih kamuflažnih mreža, kao i novi pogonski sklop s novim gusjenicama za povećanje mobilnosti. Temelj mehaniziranog pješaštva čine borbena vozila Pizarro, temeljena na gusjeničnoj platformi ASCOD (Au-

SNAGA ŠPANJOLSKE

Foto: NATO

strian Spanish Cooperation Development). Riječ je o zajedničkom projektu austrijske tvrtke Steyr-Daimler-Puch AG i španjolske tvrtke (tj. podružnice američke tvrtke) General Dynamics European Land Systems – Santa Bárbara Sistemas (GDELS-SBS). U dvije faze nabavljeno je više od 260 vozila, od kojih je više od 200 u inačici borbenog vozila pješaštva VCI/C (Vehículo de Combate Infantaría/Caballería), dvadesetak u inačici zapovjednog vozila VCPC (Vehículo de Puesto de Mando) i tridesetak u inačici inženjerijskog borbenog vozila VCZ Castor (Vehículo de Combate de Zapadores). Ministarstvo obrane objavilo je 21. prosinca 2023. da je s konzorcijem Tess Defence potpisana ugovor procijenjen na oko dvije milijarde eura za proizvodnju gotovo 400 novih oklopnih vozila Vehículo de Apoyo de Cadenas (VAC). Program VAC datira

**Pripadnici OS-a
Španjolske na
NATO-ovo vježbi
Steadfast Defender
2021. Vojska daje
velik doprinos
NATO-u, ali trebat
će još vremena
da obrambeni
proračun dosegne
barem dva posto
BDP-a**

iz 2021. godine. Vozilo je temeljeno na oklopnom inženjerijskom vozilu VCZAP Castor izrađenom na platformi ASCOD 2 Pizarro. Castor je dizajniran za zadaće kao što su izravnavanje terena i uklanjanje zapreka. Naoružan je daljinski upravljanom oružnom stanicom Mini Samson s teškom strojnicom kalibra 12,7 mm. Castor i Pizarro imaju jednak pogon, koji uključuje motor MTU 8V199 TE20 snage 720 KS i transmisiju SAPA SG-850. Zasad je naručeno 36 vozila, koja bi trebala zamijeniti borbena vozila inženjerije M113 VCZ.

OSLONAC NA GDELS

VAC treba zamijeniti staru flotu različitih vozila M113. Ima modularni dizajn pa omogućuje različite zadaće: od transporta trupa i opreme do specijaliziranih uloga, uključujući konfiguracije kao što su zapovjedno vozilo, prijevoz osoblja i inženjerijsko vozilo. Specijalizirane inačice uključuju samohodni minobacač, protuoklopno vozilo, vozilo za topničko motrenje, kao i modele namijenjene za spašavanje i hitnu pomoć. Masa VAC-a iznosi oko 34 tone, najveća brzina 74 km/h, a operativni doseg 450 km na asfaltiranim cestama. Na vozila se može postaviti i dodatni prilagodljivi oklop te sustavi aktivne zaštite. VAC će nadopuniti postrojbe opremljene tenkovima Leopard 2E i borbenim vozilima pješaš-

VOJSKE SVIJETA

tva VCI/C Pizarro. Prema planovima španjolske vojske, prelazak s M113 na budući VAC bit će postupan tijekom sljedećeg desetljeća, zaključno sa 2035. godinom.

Važan projekt pokrenut je u prosincu 2021. TESS Defence tad je započeo proizvodnju VCR Dragona (Piranha V), oklopog vozila na kotačima konfiguracije 8 x 8. To je vozilo *sestrinske* švicarske tvrtke Mowag iz grupacije GDELS. Španjolska je naručila 348 vozila po cijeni od 2,08 milijardi eura. Kopnena vojska mogla bi u konačnici dobiti do 1000 Dragona u tri isporuke (druga od 365 vozila do 2035., a treća od 285 nakon 2035.), zamjenjujući dva tipa vozila na kotačima koja su sad u uporabi – Pegaso VEC-M1 i Pegaso BMR M1. Prva tranša proizvodnje obuhvaća šest inačica: borbeno vozilo pješaštva (VCI), izvidničko vozilo (VEC), zapovjedno vozilo bojne (VCPC), inženjerijsko borbeno vozilo (VCZ), prednje motričko vozilo topništva (VCOAV) i logističko vozilo (VREC). Neke od inačica bit će opremljene kupolama Guardian 30 domaćeg dizajna i proizvodnje. One se mogu integrirati s topom 30/40 mm Mk 44 Bushmaster II, dimnim kutijama i spregnutom strojnicom 7,62 mm te dodatno s dva protuoklopna lansera (ATGM). Kupola je testirana s protuoklopnim raketama Spike LR2, koje kopnena vojska koristi od 2007. godine.

Od ukupno 348 vozila VCR Dragon, 277 bit će u inačici borbenog vozila pješaštva. Objavljene taktičko-tehničke značajke navode operativni doseg od 550 km, najveću dopuštenu masu od 33 tone i korisnu nosivost od 9,4

Foto: Ministerio de Defensa

Oklopno vozilo na gusjenicama Pizarro (desno, na NATO-ovo) vježbi Dragon 24 u Poljskoj temelj je i budućih vozila VAC

tone. Najveća brzina prelazi 100 km/h. Pogon se sastoji od dizelskog motora Scania DC13 i mjenjača SW624 tvrtke Sapa. VCR 8 x 8 opremljen je ovjesom tipa MacPherson s podešavanjem visine i sustavom regulacije tlaka u gumama prikladnim za različite terene. Posadu čine tri člana (zapovjednik, vozač i ciljač), a može se ukrcati još šest vojnika. Uz pomoć privatnih tvrtki modernizirat će se i flota talijanskih lovaca tenkova na kotačima B1 Centauro (španjolska oznaka VRCC-105) konfiguracije 8 x 8, kojih kopnena vojska ima 105. Ugovor je vrijedan 8,8 milijuna eura. Španjolci žele ugraditi najnoviju termičku navlaku na topovsku cijev kalibra 105 mm i naoružati ga s dvije ili tri Rheinmetallove strojnica MG3 kalibra 7,62 mm.

OD ZGLOBNIH DO LAKIH VOZILA

Španjolske oružane snage trenutačno raspolažu i s oko 70 švedskih zglobovnih vozila na gusjenicama Bv 206. Inačica Bv 206S, borbeno oklopno vozilo, može prevoziti deset osoba / vojnika i vozača. Nasuprot tomu, *klasični* Bv 206 može primiti do 17 osoba / vojnika i prilagodljiv je za različite zadaće, kao što je prijevoz osoba, transport opreme, operacije traganja i spašavanja, medicinska evakuacija i zapovjedno mjesto. Oba su modela amfibijska i mogu se prevoziti helikopterom. Pokrenuta je njihova modernizacija i produljenje vijeka uporabe najmanje do 2027. godine. Za to će se izdvojiti oko pet milijuna eura.

Za potrebe kopnene vojske nabavlja se u okviru programa VMTT (Vehículo Militar Todoterreno Táctico) 4500 lakih vozila za neborbene zadaće Peugeot Landtrek. Ugovor je vrijedan 217 milijuna eura. Nova vozila trebala bi zamijeniti vozila PS10 Anibal kupljena 2004. Dio vozila bit će isporučen i Civilnoj gardi (žandarmerija), zrakoplovstvu i mornarici. Domaća tvrtka Urovesa i španjolska vojska potpisale su u

Foto: NATO

Španjolski tenk Leopard 2E dobro se snašao i u snježnim uvjetima na NATO-ovo vježbi Brilliant Jump 2022 u Norveškoj. Svi bi trebali biti modernizirani

srpnju 2024. ugovor za nabavu 38 novih vozila VAMTAC ST5. Vrijednost ugovora je 23,6 milijuna eura, a dio je okvirnog sporazuma za isporuku do 700 vozila VAMTAC u različitim konfiguracijama. VAMTAC je taktičko vozilo slično američkom HMMWV-u (Humvee). Ta su vozila namijenjena španjolskom KoV-u, zračnim snagama i mornaričkom pješaštvu. Dostupna su u tri inačice: I3, S3 i ST5. Na njih se može instalirati široka lepeza oružja, uključujući strojnica, bacače granata, protutenkovske projektilne, minobacače 81 mm i luke protuzračne rakete. Najnovija inačica VERT (Vehículo de Reconocimiento Terrestre) za izviđanje i nadzor bit će opremljena minidronovima koji mogu pokriti udaljenosti do 25 km, te mikrodronom dometa od tri do pet kilometara.

AMBICIOZAN PLAN ZA HAUBICE

Ulaže se i u topničko-raketne sustave. Ministarstvo obrane skloplilo je 15. prosinca 2023. ugovor vrijedan gotovo 700 milijuna eura za opskrbu kopnene vojske raketnim sustavom. Potpisani je s konzorcijem koji uključuje domaću tvrtku Escribano Mechanical & Engineering i Rheinmetall Expal Munitions, španjolsku podružnicu njemačke tvrtke. Španjolska je odabrala sustav PULS, samohodni višecijevni lanser raketa koji je razvila izraelska tvrtka Elbit Systems. Ugovor uključuje transfer tehnologije za proizvodnju dijelova lansera i streljiva u Španjolskoj. U lanser će biti integriran Talos, sustav upravljanja paljbom koji koristi španjolsko zemaljsko topništvo.

Za početak se nabavlja 12 lansera PULS, što je ekvivalent raketnoj bojni. Paket usto uključuje više od 30 vozila i sustava za potporu. Što se tiče streljiva, kupljena je početna serija od 680 raket, dometa 35, 150 i 300 km, te vježbovne raketne domete od sedam do 15 km. Nabava uključuje i višenamjenske radare i taktičke besposadne letjelice za lociranje ciljeva

PIŠTOLJI, PUŠKE, PUŠKOSTROJNICE

Španjolska je krajem 2023. potpisala s njemačkom tvrtkom Heckler & Koch ugovor za kupnju do 5800 pušaka (G36 ili HK416) za 11,6 milijuna eura, kao i 5900 pištolja USP za 2,47 milijuna eura. Isporuča je planirana kroz tri godine. Španjolska je od 2022. pokrenula nekoliko natječaja i dodjela ugovora za jurišne puške HK416, HK417 i bacače granata GLM A1 za svoje mornaričko pješaštvvo. Dosad su HK416 koristile samo španjolske specijalne pomorske ratne snage (FGNE). Danas se njim opremaju i specijalne snage. To znači da HK416 postaje standardno oružje koje će postupno zamijeniti G36.

Početkom listopada 2024. potpisani je i ugovor vrijedan više od dva milijuna eura za dodatnu seriju puškostrojnice Minimi MK3 belgijskog FN Herstala, namijenjenih opremanju mornaričkog pješaštva. Taj ugovor druga je nabava te vrste naoružanja u roku od jedne godine. Iako točan broj naručenih primjeraka nije objavljen, analiza prethodnih ugovora sugerira približnu količinu od oko stotinu. Mornarica je od kraja 2021. postupno u svoj arsenal uvodila strojnici Minimi i Minimi MK3, s gotovo stotinu lakih (5,56 x 45 mm) i srednjih (7,62 x 51 mm) strojnica nabavljenih između 2021. i 2022., nakon čega je uslijedila serija od 46 krajem 2023. godine.

Foto: NATO

Španjolski vojnici iz sastava NATO-ove Borbene grupe u aktivnosti ojačane prednje prisutnosti u Latviji na vježbi u bazi Čači u veljači 2022.

i identifikaciju, kao i lutajuće streljivo (*loitering munition*). Isporuča lansera i raketa započet će ove godine. Zadnje serije raketa trebale bi biti isporučene do 2028. Ministarstvo obrane objavilo je i ambiciozan plan nabave 145 samohodnih haubica. Njima će zamijeniti zastarjele američke haubice M109, koje su bile u uporabi više od pet desetljeća, te vučene haubice Santa Bárbara Sistemas 155/52 APU-SIAC. Inicijativa uključuje nabavu 36 haubica na

VOJSKE SVIJETA

Foto: KNDS Deutschland

kotačima i 109 na gusjenicama. Španjolska vojska precizirala je zahtjeve za nove haubice, ističući kalibar 155 mm s duljinom cijevi između 47 i 52 kalibra. Domet mora biti veći od 40 kilometara uz korištenje osnovnog streljiva. Očekuje se da će se natjecati nekoliko proizvođača. GDELS-SBS već je predstavio svoje kandidate: Donar i Piranha Advanced Artillery Carrier (AAC). Donar se temelji na gusjeničkoj platformi ASCOD s topničkim modulom (AGM) 155mm/L52 tvrtke KNDS Deutschland.

**Moguća haubica
španjolske kopnene
vojske Donar temelji
se na gusjeničkoj
platformi ASCOD
s topničkim
modulom (AGM)
155mm/L52 tvrtke
KNDS Deutschland**

GOTOVOSTO TISUĆA GRANATA

Španjolska vojska planira usto obnoviti zalihe topničkog streljiva, za početak za haubice M109 i SIAC kalibra 155 mm. State Department odobrio je 14. lipnja 2023. moguću prodaju 271 precizno navođene taktičke granate M982A1 Excalibur i pripadajuće opreme za procijenjeni iznos od 48,2 milijuna dolara. U prosincu te godine objavljeno je da će biti nabavljena nadograđena inačica Excalibur S.

Nešto poslije toga, u ožujku 2024., Španjolska je od tvrtke Rheinmetall naručila 94 200 topničkih granata kalibra 155 mm. Okvirni sporazum sklopljen u tu svrhu vrijedan je oko 208 milijuna eura. Topničke granate trebale bi biti isporučene španjolskoj vojsci do kraja 2025. godine. S tom je tvrtkom za isto razdoblje isporuke dogovorena isporuka oko pola milijuna

paketa modularnih barutnih punjenja za topničko streljivo 155 mm povećanog dometa. Narudžba je vrijedna oko 205 milijuna eura. Rheinmetall je u travnju 2024. dobio i ugovor za isporuku 104 000 minobacačkih granata u kalibrima 60, 81 i 120 mm vrijedan više od deset milijuna eura. S tim je povezan i posao sklopljen s tvrtkom Rheinmetall Expal Munitions. Ona će tijekom sljedeće tri godine isporučiti 84 samohodna minobacača EIMOS (Expal Integrated Mortar System) u kalibru 81 mm za iznos od 134 milijuna eura. Stav je integriran na lako vozilo VAMTAC ST5 konfiguracije 4 x 4 u klasi od pet tona, koje proizvodi domaća tvrtka Urovesa.

Španjolska vlada odobrila je u listopadu 2023. nabavu protuoklopnih sustava Spike LR2. Ugovor o nabavi vrijedan je 285 milijuna eura i uključuje isporuku 1680 raketa zajedno sa 168 lansera. Proizvodnju projektila preuzet će konzorcij španjolskih tvrtki posebno osnovan za tu svrhu. Danas za protuoklop španjolska vojska ima sustave Spike LR, MILAN i TOW ATGW. Spike LR i LR2 interoperabilni su, mogu se ispaljivati iz jednakih lansera uz nadogradnju softvera.

ŠTO ĆE BITI S HORNETIMA?

Španjolska zajedno s Francuskom i Njemačkom sudjeluje u međunarodnom programu Future Combat Air System (FCAS), koji bi trebao definirati budućnost borbene komponente Španjolskih zračnih i svemirskih snaga (Ejército del Aire y Del Espacio) od 2040. nadalje. Prema sadašnjim koncepcijama, kombinacija budućeg borbenog lovca i dronova trebala bi zamijeniti aktualne lovce četvrte generacije. Što se tiče Španjolske, to su avioni Eurofighter i F-18A/B Hornet. U međuvremenu su, sredinom 2022., konzorcij Eurofighter i Ministarstvo obrane Španjolske potpisali ugovor za nabavu dvadeset aviona Eurofighter Typhoon Tranché 4 u okviru programa Halcón I. Predviđeni su za isporuku do 2026. godine. Ugovor za dodatnih dvadeset pet Typhoona u okviru programa Halcón II zaključen je 5. studenog 2024. u Berlinu. Vrijedan je četiri milijarde eura. Španjolska će tako postupno zamijeniti svoju zastarjelu flotu Horneta, u njezinu zrakoplovstvu poznatih kao C.15. Istodobno razmatra i daljnje kupnje. Buduće opcije uključuju još jednu seriju Typhoona u sklopu

Španjolski Eurofighter Typhoon na NATO-ovo vježbi Ramstein Flag 24 iznad Grčke početkom listopada 2024. Španjolci su ugovorili isporuke novih aviona u inačici Tranche 4

Foto: U.S. Air Force / Tech. Sgt. Emmi Koonee

Halcóna III ili kupnju američkog aviona F-35 Lightning II. Španjolska i Turska trenutačno pregovaraju o zanimljivoj strateškoj razmjeni. Prijedlog uključuje razmjenu 24 turska trenažna aviona Hürjet za šest španjolskih transportnih aviona A400M. Španjolska nastoji zamijeniti svoj školski avion Northrop Grumman F-5M, čiji bi vijek uporabe uz još jednu modernizaciju trebao završiti do 2030. godine. Razmjena se čini korisnom za obje zemlje. Za Španjolsku je to prilika za modernizaciju trenažne eskadrile i rješavanje viška A400M. Za Tursku bi sporazum značio ne samo proširenje flote A400M već i priliku za jačanje referencija Hürjeta. Španjolska, kao jedan od ključnih dionika konzorcija Airbus, imala je važnu ulogu u proizvodnji aviona A400M. Međutim, rastući troškovi projekta naveli su je da odluči zadržati samo 17 od 27 naručenih aviona A400M, a preostalih deset stavi na tržište.

Španjolske zračne snage odabrale su švicarski školski avion Pilatus PC-21 za zamjenu svoje zastarjele flote mlaznih trenažera CASA C-101. Ukupna vrijednost narudžbe objavljene 27. studenog 2019. iznosi 204,75 milijuna eura za 24 aviona i simulatore te logistički paket. Pilatus Aircraft dobio je u ožujku 2023. novi ugovor za isporuku još 16 aviona PC-21 ukupne vrijednosti 240 milijuna eura.

Tri civilna aviona A330-200 koja će Airbus pretvoriti u višenamjenske zračne tankere (MRTT) kupljena su od domaće civilne tvrtke. Ministarstvo i tvrtka Iberia ugovor su potpisali 2021. godine. Putnički avion bit će opremljen crijevom i sustavom za dopunu goriva te posebnim kompletom za medicinsku evakuaciju (MEDEVAC). A330 MRTT imat će kapacitet od 111 tona goriva. Moći će se koristiti kao namjenski transportni avion za prijevoz do 300 vojnika ili do 45 tona tereta. Konverzija je započela krajem 2022., a očekuje se da će ove godine ući u uporabu. Ministarstvo obrane naručilo je 2021. i 18 lakih helikoptera H135 Nival za potrebe obuke. Prvi je isporučen u listopadu 2023. godine.

PREKRETNICA ZA MORNARICU?

Ulazak u operativnu uporabu dizelsko-električne podmornice S-81 Isaac Peral 30. studenog 2023. važna je prekretnica za španjolsku mornaricu (Armada). Klasa S-80, koja bi se trebala

PZO PROJEKTI

Španjolci žele kupiti i nove bitnice američkog sustava za protuzračnu obranu Patriot. Još 4. listopada 2023. odbrio je State Department potencijalnu inozemnu vojnu prodaju (FMS) procijenjenu na 2,8 milijardi dolara, koja uključuje kupnju četiriju moderniziranih bitnica Patriot Configuration-3+, prateće opreme i raketa.

U svibnju 2024. s norveškom tvrtkom Kongsberg potpisani je ugovor vrijedan 410 milijuna eura za modernizaciju i nabavu dodatnih sustava protuzračne obrane NASAMS. Španjolska je njihov prvi strani korisnik, i to s više od dva desetljeća operativnog iskustva. Program modernizacije postavljen je tako da znatno poboljša postojeće sposobnosti osam bitnica NASAMS-a. Krajem 2024. potpisani je novi ugovor za kupnju raketa AIM-120 AMRAAM za NASAMS-e vrijedan 26,2 milijuna eura, no točan broj nabavljenih raketa nije naveden.

Ministarstvo obrane sklopilo je u prosincu 2023. s MBDA-om Espanja, dijelom poznate paneuropske tvrtke, ugovor vrijedan 325 milijuna eura za isporuku 522 prijenosna protuzračna sustava vrlo kratkog dometa Mistral 3. Ugovor uključuje i modernizaciju stotinjak starijih Mistrala, opremu za obuku i sveobuhvatan paket logističke i tehničke potpore.

Španjolci će uložiti 39 milijuna eura kako bi produljili vijek uporabe protuzrakoplovnih topova kopnene vojske GDF 35/90 dok se čeka zamjena za njih. Nabavljeni su još 1970-ih i modernizirani početkom tisućljeća na inačicu GDF-007. Maksimalni učinkovit domet je 4000 metara. Modernizacijom su dobili sposobnost ispaljivanja rasprskavajućeg streljiva AHEAD (Advanced Hit Efficiency And Destruction). Nedavno je kopnena vojska testirala učinkovitost tih topova u neutraliziranju dronova.

Foto: Kongsberg

S norveškom tvrtkom Kongsberg potpisana je ugovor za modernizaciju i nabavu dodatnih sustava NASAMS

VOJSKE SVIJETA

LETJELICE SIRTAP

Ministarstvo obrane Španjolske finaliziralo je ugovor s Airbusom za kupnju besposadnih letjelica SIRTAP. Ugovor vrijedan 495 milijuna eura podrazumijeva prvi besposadni zrakoplovni sustav klase II/III domaćeg dizajna, razvoja i proizvodnje za uporabu u oružanim snagama. Sustav uključuje letjelicu s fiksnim krilima i zemaljski segment za zapovijedanje i nadzor, oba trenutačno u razvoju. Ministarstvo obrane i Airbus potpisali su 29. studenog 2023. ugovor za proizvodnju devet kompletneih sustava. Svaki od sustava sastoji se od tri besposadne letjelice i zemaljske nadzorne stanice, a bit će raspodijeljeni između kopnene vojske, zračnih i svemirskih snaga. Prvi let zakazan je za ovu godinu. Plan je da isporuka kompletneih sustava započne od 2027., s postupnim isporukama do 2030. godine. SIRTAP bi trebao biti sposoban nositi teret mase do 150 kg, imati impresivnu letnu izdržljivost, tj. više od 20 sati, te prijeći udaljenosti do 2000 km na visinama koje dosežu 6400 m. Besposadne letjelice SIRTAP djelovat će zajedno s otprije nabavljenom flotom američkih borbenih besposadnih letjelica MQ-9A Predator B.

Foto: Airbus Defense and Space SAU 2024 / Gonzalo Cases-Mango

**Maketa Airbusove letjelice SIRTAP u prirodnoj veličini
(mock-up)**

sastojati od četiri plovila, sposobna je izvršavanje širokog spektra misija, uključujući protupovršinsko i protupodmorničko ratovanje, prikupljanje obavještajnih podataka i nadzor. U budućnosti bi mogla dobiti sposobnost napada na kopnene ciljeve. Isaac Peral prva je od četiri podmornice klase S-80. Isporuka ostalih triju podmornica predviđena je za razdoblje od 2026. do 2030. godine. Iako se jako oduljio, Španjolska je zahvaljujući programu koji provodi tvrtka Navantia jedna od rijetkih zemalja koja može projektirati i graditi podmornice.

Navantia je od Ministarstva obrane dobila i ugovor za projektiranje i izgradnju pet višenamjenskih fregata F-110 za španjolsku mornaricu. Planirana je isporuka od 2027. do 2031. godine. F-110 novi je tip višenamjenskog ratnog broda koji će zamijeniti zastarjele fregate klase Santa María. U siječnju 2023. najavljeno je da će se za fregate klase Álvaro de Bazán (F-100), ali i nove F-110 nabaviti projektili Naval Strike Missile norveške tvrtke Kongsberg za djelovanje na površinske i kopnene ciljeve na udaljenosti većoj od 185 km. Isporuka se očekuje od 2027. godine.

Za mornaricu su 2023. ugovorena i dva ophodna broda (BAM III) klase Meteoro u vrijednosti 550 milijuna eura. Plan je da ulaze u uporabu od sredine do kraja 2020-ih, a pridružiti će se floti od šest postojećih brodova u klasi. U izgradnji je od 2023. brod Poseidón (A-21), koji će služiti za zadaće traganja i spašavanja. Riječ je o modificiranom plovilu klase Meteoro. Isporuka je planirana za 2026. godinu. Za brod je odobreno 166 milijuna eura. Planirana je i nabava dvaju brodova za oceanografska istraživanja i jednog broda za potporu kao dopune postojećim tankerima Cantabria i Patiño.

Kad je riječ o mornaričkom zrakoplovstvu, mornarički avioni AV-8B Harrier koji služe na španjolskom lakov nosaču aviona Juan Carlos I trebali bi uskoro biti zamijenjeni. Zasad su jedina opcija američki V/STOL avioni F-35B Lightning II. Airbus je 20. prosinca 2023. objavio da je Ministarstvo obrane Španjolske dogovorilo s proizvođačem nabavu 16 aviona C295. Riječ je o proizvodu tvrtke Airbus, tj. njezine španjolske podružnice nekadašnjeg naziva CASA. Ugovor je vrijedan 1,7 milijardi eura, a uključuje konfiguracije za pomorske ophodnje (MPA) i pomorski nadzor (MSA). Avioni bi trebali igrati ključnu ulogu u poboljšanju sposobnosti protupodmorničkog ratovanja i operacija nadzora, izviđanja te traganja i spašavanja. C295 MPA trebao bi zamijeniti nedavno umirovljenu flotu aviona P-3 Orion. Opremljen je za protupodmorničko i protupovršinsko ratovanje te za misije nadzora i izviđanja, što znači da će moći nositi niz oružja, uključujući torpede. Može služiti i kao leteći zapovjedni i nadzorni. S druge strane, C295 MSA naslijedit će avione CN-235 VIGMA. Usmjerena prije svega na pomorske i kopnene zadaće, ta je inačica namijenjena borbi protiv

Foto: Airbus

C295 MPA i C295 MSA – dvije nove inačice Airbusovih aviona za OS Španjolske

Foto: Navantia

krijumčarenja, ilegalnih migracija i trgovine drogom. Igrat će i ključnu ulogu u nacionalnim i međunarodnim misijama traganja i spašavanja. Očekuje se da će isporuke započeti 2027. godine.

STUDIJA ZA HELIKOPTER

State Department odobrio je 15. ožujka 2022. prodaju osam mornaričkih višenamjenskih helikoptera MH-60R, povezane opreme i pričuvnih dijelova Španjolskoj za procijenjeni iznos od 950 milijuna dolarja. Višenamjenski helikopter MH-60R, baziran na poznatom Black Hawku, namijenjen je za protupovršinske i protupodmorničke misije, no može i prevoziti teret, izvršavati zadaće traganja i spašavanja te komunikacijski prijenos. Uvođenjem u operativnu uporabu zamijenit će helikoptere SH-60B Seahawk.

Španjolska je još 2006. počela kupovati višenamjenske helikoptere NH90 europskog konzorcija NHIndustries. Isporučeno je 15 helikoptera za kopnenu vojsku i šest za zračne snage. Tijekom 2018. naručena je nova serija od 23 helikoptera NH90, od kojih je sedam u mornaričkoj inačici MSPT (Maritime Spanish Tactical Transport Helicopter). Opremljena je za misije borbenog traganja i spašavanja (CSAR), medicinske evakuacije (MEDEVAC) i logističkog transporta. Prvi helikopteri MSPT isporučeni su početkom 2024., a preostali bi trebali biti isporučeni do kraja 2026. Ministarstvo obrane pokrenulo je i opsežnu studiju za procjenu dizajniranja nove, napredne inačice helikoptera NH90 HSPN za protupodmorničko i protupovršinsko ratovanje. Važan aspekt studije uključuje i određivanje kompatibilnosti inačice HSPN s budućim pomorskim ophodnim avionima C-295 i

Dizelsko-električna podmornica S-81 Isaac Peral prva je u klasi od četiri plovila

fregatama F-100 te F-110. Španjolci su se usredotočili na uključivanje naprednih sustava kao što su Data Link 16, Tactical Common Data Link (TCDL), akustični sustavi SAES i protumjere električnog ratovanja.

GDELS-SBS isporučio je 6. svibnja 2024. mornaričkom pješaštvu tri nadograđena oklopna vozila Piranha IIIC. Isporuča je dio programa održavanja na sredini vijeka uporabe F10. Prema potpisanim okvirnom sporazumu, predviđena je obnova i nadogradnja ukupno 21 vozila Piranha IIIC. Program uključuje nadogradnju pogona i zaštitnih sustava, izmjene za poboljšanje ukupnih performansi vozila, mobilnosti te udobnosti posade. Niz modernizacijskih projekata u OS-u Španjolske znači dobar uzlazni trend. Doduše, pitanje je je li i dva posto BDP-a tek od 2029. dovoljno ambiciozan cilj. Iako Španjolska ulaže 30 posto vojnog proračuna u modernizaciju oružanih snaga, što je u vrhu NATO-a, iduće će godine biti ključne da uravnoteži svoje obveze prema Savetu, domaće prioritete i potrebu da drži korak s europskim saveznicama vezano uz vojne sposobnosti.

RATNO ZRAKOPLOVSTVO

Foto: U.S. Air Force / 1st Lt. Kaitlyn Danner

TEKST
Marin Marušić

Kad u Airbusu govore o svojem višenamjenskom helikopteru koji je nasljednik Puma i Cougara, ističu da su budući korisnici pregledavali i ocjenjivali i do pedeset različitih konfiguracija prije nego što su odabrali onu koja najbolje odgovara njihovim potrebama

H22

SVESTRANOST KAO

H225M – TAKTIČKO-TEHNIČKI PODACI

Duljina trupa (m)	16,8
Visina (m)	4,6
Promjer glavnog rotora (m)	16,2
Promjer repnog rotora (m)	3,15
Motori (2 x)	Safran Makila 2A/2A1
Maksimalna snaga motora (ukupno, KS)	4200
Krstareća brzina (km/h)	262
Masa prazne letjelice (kg)	5330
Standardna op. masa (kg)	7600
Maks. poletna masa (kg)	11 000
Maks. unutarnji teret (kg)	4000
Maks. vanjski teret (kg)	4750
Broj članova posade	1 ili 2
Broj ukrcanih vojnika	28
Letna izdržljivost (h)	4,5 /10*
Maksimalni dolet sa standardnim spremnikom (km)	920
Maksimalni dolet s dodatnim spremnikom (km)	1253
Standardno naoružanje	dviye strojnica 7,62 ili 12,7 mm

* s dopunom goriva u zraku

Tablica: Marin Marušić

5M

GLAVNI ADUT

EC725 Caracal francuskog zrakoplovstva fotografiran 3. svibnja 2022. tijekom dopune goriva s američkog zračnog tankera MC-130J Hercules. Sa sposobnošću dopune goriva u zraku, H225M može znatno povećati domet djelovanja i letnu izdržljivost. Kao tankeri najpogodnije su inačice Herculesa, no helikopter će moći primati gorivo i od znatno većeg zrakoplova Airbus A400M.

Foto: U.S. Air Force / Airman William Turnbull

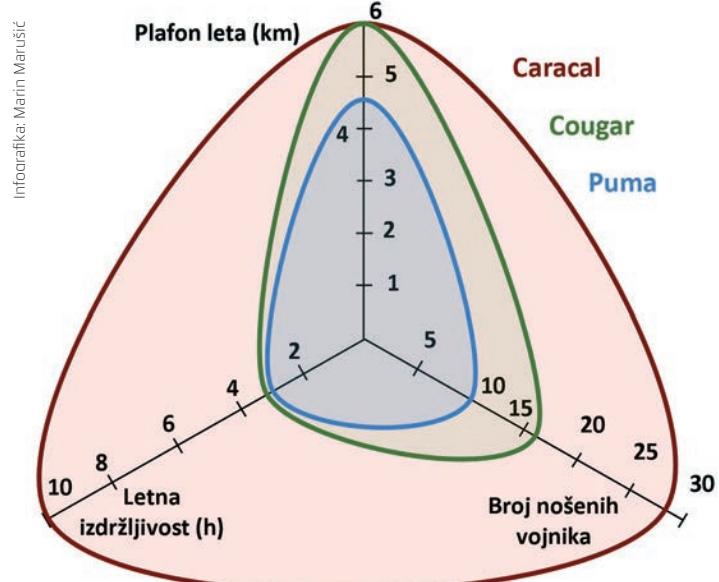
Svestrani vojni helikopteri opće nazmijene H225M poznati i po nazivu Caracal zadnji su i trenutačno najnapredniji predstavnici legendarne serije helikoptera Puma, Super Puma i Cougar. Te letjelice čine europski udio u velikom trostvu najvažnijih tipova višenamjenskih helikoptera u svijetu. Tijekom više od pola stoljeća, uz sovjetske/ruske Mi-8/17 i američke Black Hawkove, djelujući u ratnim i mirnodopskim zadaćama stekli su ugled vrijedan poštovanja. U opisu razvoja Caracala lako se zapetljati između brojnih prethodnih inačica i podinačica. Osnovna linija nazvana je Puma. Slijedila je novija i produljena inačica Super Puma, te njezina vojna inačica – Cougar. Dodatno zbunjuje to da su proizvođači prolazili velike procese spajanja i reorganizacije. Izvorni francuski Aérospatiale postao je dio Eurocoptera, a onda Airbus Helicoptersa. Kroz te promjene mijenjana je i nomenklatura te označke pojedinih letjelica. Ishodište Caracala može se ugrubo smjestiti na sam kraj prošlog tisućljeća. Na temelju zahtjeva i potreba francuskog zrakoplovstva razvijen je helikopter AS 532U2/A2 RESCO Cougar MK2, čiji je prototip započeo ispitivanja i procjene u ljetu 1999. godine. Glavni je cilj bila zamjena postojećih helikoptera Puma u zadaćama borbenog traganja i spašavanja, poznatim i kao CSAR (Combat Search And Rescue). U Francuskoj koriste po-

Jedna je od osnovnih misija helikoptera H225M borbeno traganje i spašavanje (CSAR / RESCO) te pružanje potpore specijalnim postrojbama.
Na fotografiji je francuski Caracal i borbeni tim na vježbi Red Flag 21-2 u Novom Meksiku, SAD

kratu RESCO (REcherche et Sauvetage au Combat). Jedan je od zahtjeva bio: sposobnost letjelice za izvršavanje misijaiza protivničkih crta na udaljenosti većoj od 450 kilometara; sposobnost lebdjenja 30 minuta te prelazak jednakae udaljenosti u povratku. Samim se nazivom željelo implicirati da se radi o novoj inačici Cougar-a. Kako bi mogao ispuniti zahtjevnu ulogu, helikopter je bio opremljen širokom lepezom novih sustava. Oni su uključivali samodostatni sustav navigacije s pomoću GPS-a, zaštićeni sustav lociranja osoblja (Personnel Locator System – PLS), panoramski radar, reflektor i prednji infracrveni (IC) senzor FLIR. Helikopter je otprije bio kompatibilan s novim sustavima naočala za noćno gledanje.

PRVO ZA DOMAĆU VOJSKU

No, velika novost po kojoj je RESCO Cougar MK2 bio među prvima u svijetu jest autopilot koji radi u četiri osi. Sustav nudi velike prednosti, posebno u dugim misijama traganja

RATNO ZRAKOPLOVSTVO

i spašavanja. S pomoću njega mnogi manevri kao što je lebdjenje, tranzicija, krstarenje i spuštanje postaju automatizirani, čime se smanjuje napor posade. Sustav će donijeti sposobnosti kao što je lebdjenje s devijacijom (odstupanjem), zatim let s brzinom uskladenom sa zemaljskim vozilom i potpuno automatsko polijetanje u uvjetima slabe vidljivosti zbog prašine, magle ili snijega. Dodana je i bočna vanjska hidraulična dizalica maksimalne nosivosti 270 kilograma s kabelom duljine 88 metara. Zahvaljujući povećanim gondolama stajnog trapa, helikopter je mogao nositi više goriva. Štoviše, zbog povećanog teretnog prostora postojala je i mogućnost smještaja još jednog spremnika goriva. Posebna pozornost pridana je sposobnosti preživljavanja u rizičnim misijama. Komore spremnika goriva bile su samobrteće te otporne na udarce, tj. padove. Dodana je balistička zaštita za pilote, a za mnoge ključne sustave osigurana je sposobnost funkcioniranja i ako otkaze neki od dijelova (*redundancy*). U dizajnu su primijenjena i razvojna rješenja nacionalnog zrakoplovnog istraživačkog ureda ONERA (Office National d'Études et de Recherches Aérospatiales). S njima su uvedene mjere za smanjivanje akustičnog, radarskog i IC odraza. Dodani su IC prigušivači ispušnih plinova motora, a na letjelici je korištena posebna boja koja slabije reflektira energiju u IC pojasu. Usporedno s francuskim, razvijana je slična inačica za potrebe oružanih snaga Saudijske Arabije. Helikopter je imao i identičnu oznaku, samo što je uklonjena pokrata RESCO pa je naziv glasio AS532A2 CSAR Cougar MK2 (AS je pokrata od Aérospatiale). Na saudiskoj inačici uvedene su nove napredne značajke. Jedna je od njih sustav prigušenja ispušnih plinova motora, koji je usmjeravao vrući zrak u lopatice rotora. Otvorena je i mogućnost ugradnje integriranih samoobrambenih sustava koji bi uključivali indikatore radarskog zračenja i približavajućih projektila, s izbacivačima mamaca. Bitna je i važna novost sposobnost dopune goriva u zraku s pomoću produljive cijevi za prijenos goriva s desne strane helikoptera. Sustav je u više faza testiran u Francuskoj, s različitim konfiguracijama nošenog tereta i goriva te u različitim režimima leta. Kao zračni tanker korišten je avion KC-130H Hercules. Dopuna helikoptera tijekom leta operativna je sposobnost koja je u svijetu već dugo bila prisutna, ali samo u okviru američkih snaga (Chinook, Pave Hawk, Super Stallion). Upravo će ta značajka novog Cougara donijeti tu sposobnost i drugim zemljama, poput Francuske, Saudijske Arabije i Brazila.

DALJNJI RAZVOJ

Daljnji razvoj doveo je do inačice Cougar MK2+, a kako je Aérospatiale prešao u sastav Eurocoptera, ona će dobiti nove oznake: EC225 za civilnu i EC725 Caracal (EC pokrata je od Eurocopter) za vojnu podinačicu. Inače, karakal je pustinjski ris, zvijer slična risu, a srodnja servalu, raširena u zapadnoj Aziji te Africi. Na helikopteru, koji je u francuskom OS-u postao potpuno operativan u lipnju 2006., postignuta su poboljšanja u performansama, nosivosti, doletu, pouzdanosti i lakoći održavanja. Glavni tehnički adut novi su i snažniji motori, uz dodavanje modernog rotora s pet krakova. Novi rotor donio je smanjenje razine vibracija i buke, a kao i repni rotor, ima mogućnost opremanja sustavom protiv

MORNARIČKA INAČICA

Specijalizirana inačica za pomorske operacije može biti opremljena za širok spektar misija. Osim prijevoza osoblja, vojnika, postrojbi specijalne namjene i spasilača, moguća je prilagodba i za borbu protiv podmorskih ciljeva. Helikopter može pritom biti opremljen revolverskim tipom izbacivača sono-plutača te konzolama za praćenje, prikupljanje informacija i planiranje taktika napada na takve ciljeve. Uz dva bočna strijelca, u helikopteru u toj inačici može biti i časnik za upravljanje senzorima te taktički koordinator. Najuspjehnija mornarička inačica leti u brazilskoj mornarici. U nju je instaliran radar AN/APS-143 OceanEye identičan onom na američkim helikopterima SH-60/S-70 Seahawk te mornarički taktički podatkovni sustav N-TDMS (Naval Tactical Data Management System). Ta inačica može djelovati i s iznimno učinkovitim protubrodskim vodenim projektilom Exocet AM39 Block 2 Mod 2. Kod helikoptera s velikim doletom, sa sposobnošću dopune goriva u zraku, naprednim radarem i projektilom velikog doleta, takav sustav posjeduje veliku sposobnost gađanja pomorskih ciljeva na velikim udaljenostima.

Najuspjehniji mornarički Caracal leti u brazilskoj mornarici

zamrzavanja elisa. Nova je značajka integrirani sustav leta. Uključivao je spomenuti autopilotski sustav, kao i prikaz letnih i misijskih podataka na četiri nova prikaznika bazirana na tehnologiji tekućih kristala. Poboljšanja su dovela do promjene inicijalne inačice naručene za francusko zrakoplovstvo. U nove letjelice izravno su uključeni noviteti iz daljnjega razvoja, dok su stare dovedene na novi standard. Iako su helikopteri još bili malobrojni u francuskim snagama, brzo su poslati u misije širom svijeta: u Libanonu, Afganistanu, Čadu i Somaliji. U svrhu lakšeg transporta elise glavnog rotora mogu se sklopiti, kao i greda repnog trupa. Ta je značajka

RATNO ZRAKOPLOVSTVO

NEOSTVARENI POSLOVI

U proljeće 2015. godine H225M proglašen je pobjednikom natječaja Ministarstva obrane Poljske. Narudžba u poslu vrijednom oko tri milijarde eura odnosila se na 50 primjeraka. Nakon potpisivanja, dvije strane nisu se mogle dogovoriti o pratećim offset poslovima koji su trebali biti barem jednake vrijednosti. To je dovelo krajem 2016. godine do obustavljanja cijelog posla. Još otpočetka izgledalo je da će ostvarenje Airbus Helicoptersove ponude biti izazov. U Poljskoj su već prisutna dva helikopterska giganta: tamošnju je tvrtku PZL Mielec preuzeo američki Sikorsky (Lockheed Martin), a tvrtku PZL Swidnik talijanski Leonardo. Još jedan, ali manji neuspjeh u prodaji helikoptera bila je problematična narudžba iz Ujedinjenih Arapskih Emirata. U prosincu 2021. godine UAE je usporedno sa 80 aviona Rafale naručio i 12 helikoptera H225M. Vrijednost potonjeg posla iznosila je oko 800 milijuna eura. Tad je došlo do mimoilaženja dviju strana i UAE u svibnju 2023. otkazuje cijeli dogovor za helikoptere. Navodno je UAE inzistirao na smanjenju cijene za više od 150 milijuna eura, dodatnu potporu za letjelice za sljedećih deset godina, ubrzani isporuku, ali i integraciju oružnih sustava domaćeg i izraelskog podrijetla. Najnovije vijesti s kraja prošle godine spominju da se vode razgovori koji bi trebali opet aktualizirati posao.

korisna pri raspoređivanju i prijevozu helikoptera s pomoću transportnih aviona ili brodova. Uz neke dodatne pripreme Caracal taman stane u transportni zrakoplov Airbus A400M, što je prije nekoliko godina potvrđeno na vojnim vježbama.

Motori Caracala pripadaju seriji Makila tvrtke Safran (nekad Turbomeca), instaliranoj na svim ostalim primjercima loze helikoptera Puma. No riječ je o inačici Makila 2A1, petnaestak posto snažnijoj u odnosu na motore helikoptera Super Puma. Svaki od dva motora može razviti maksimalno 2000 KS pri polijetanju ili 2155 KS pri režimu rada samo jednog motora. Dode li do otkazivanja sustava podmazivanja, motor

Francuski H225M u rujnu 2016. slijće u Kielce, Poljska, na međunarodnu vojnu izložbu MSPO. Posao Airbusa i Poljske tad je još uvjek bio aktualan

može raditi 30 minuta. Održavanje je olakšano modularnim dizajnom pogonske skupine i prikupljanjem informacija koje se dobivaju preko instaliranog dijagnostičkog sustava HUMS (Health and Usage Monitoring System). Proizvođač tvrdi da letjelica pokazuje operativnu raspoloživost veću od 95 %. Ima mogućnost ugradnje dodatnog agregata (Auxiliary Power Unit – APU) koji olakšava djelovanje s neuređenih i izdvojenih uzletno-sletnih lokacija.

OBRAMBENI SUSTAVI

Ukupna količina standardno nošenog goriva u samobrvtvećim spremnicima smještenim u podu letjelice, sponzonima i repu iznosi 3800 litara. Maksimalna letna izdržljivost sa standardnim kapacitetom goriva iznosi oko četiri i pol sata s doletom većim od 900 kilometara. Kao jedan od rijetkih helikoptera, Caracal je sposoban i za dopunu goriva u zraku (AAR), ali i za dopunu goriva pri lebdjenju (HFIR), primjerice kad nije moguće slijetanje na palubu broda. Tad letna

izdržljivost može biti povećana na više od deset sati leta. Za dopunu goriva najboljim su se pokazale inačice tanke-ra KC-130H/J Hercules. Prilagodba tankerski prilagođenih aviona A400M pokazala se problematičnom zbog njihove veličine, veće brzine i strujanja zraka iza letjelice. Francuska se zato 2015. odlučila za nabavu novih KC-130J, dok je broj naručenih aviona A400M smanjen. Ipak, napori za certifikaciju A400M koji traju već više od desetljeća nastavljeni su sredinom 2021. godine. Brojnim je testiranjima na različitim letnim visinama (300 – 1000 m) i pri malim brzinama trebalo dokazati da je avion A400M sposoban za dobivanje dozvole i za takve operacije.

Današnji helikopter H225M, koji proizvodi Airbus Helicopters (naziv Caracal više se ne spominje na službenoj internetskoj stranici), podrazumijeva integrirano i sveobuhvatno rješenje sustava samoobrambenih mjera. Po tome je prvi helikopter u francuskim oružanim snagama koji može nositi svu opremu za samozaštitu. Mjesta za njihovu instalaci-

Airbusov tvornički helikopter H225M s kojim je sredinom 2016. provedeno gađanje uz korištenje oružnog sustava HForce

ju predviđena su od samog početka razvoja, na optimalnim točkama na trupu, oko kabine i na sponzonima letjelice. Na francuskim je primjerima primijenjeno rješenje tvrtke Thales. Integrirani sustav uključuje indikator radarskog zračenja Sherloc-SF koji je, osim detekcije, sposoban i za lokализaciju izvora zračenja. Na dolazeće projektilne upozorava sustav Damien MWS-20, a na lasersko zračenje sustav RALM tvrtke Selex. Svi ti sustavi pridonose otkrivanju opasnosti i računanju parametara potrebnih za optimalnu učinkovitost protumjera. Kao sustav za izbacivanje protumjera određen je ELIPS-NG tvrtke MBDA. Sustav kontrolira više lansirnih modu-

Foto: Airbus Helicopters

RATNO ZRAKOPLOVSTVO

la instaliranih na početku repne grede helikoptera. U modulima se mogu nalaziti mamci različitih tipova (RF ili IO) u različitim formama i kombinacijama. Maksimalni kapacitet helikoptera H225M za IC mamce kalibra 40 mm iznosi 288, iako je to rijetko korištena opcija. Airbus Helicopters je 2017. godine za H225M odabrao sustav IDAS (Integrated Defensive Aids Suit), proizvod švedskog Saaba. I on se sastoji od senzora kojima je cilj zaštita od radarskih, laserskih i IC vođenih prijetnji. U brazilskoj floti helikoptera ugrađena je njegova inačica IDAS-3, i to zajedno sa CFDS (Chaff and Flare Dispensing System) sustavom za izbacivanje RF i IC mamaca iste tvrtke. Dio sustava čini i indikator laserskog zračenja LWS-310, koji upozorava na prisutnost laserskih daljinara, obilježavajućih laserskih zraka i lasera za navođenje projektila. Tu je i sustav MAW-300, koji upozorava na dolazeće projektilne. Temelji se na senzorima koji rade unutar ultraljubičastog spektra te je sposoban istodobno pratiti više ciljeva. Informacije o ugrozama šalju se u središnji sustav za elektroničko ratovanje, koji je spojen na navigacijski INS sustav. Moguće je stoga da na temelju tih podataka helikopter promijeni rizičnu visinu leta. Na većini helikoptera H225M postoji FLIR sustav, ali opcija nije standardizirana, nego je ostavljena na izbor korisnicima. Primjerice, na francuskim su helikopterima instalirani EO/IR sustavi Eurofir 350, a na brazilskim sustav Star SAFIRE III ili Thalesov sustav Chlio. U svakom slučaju, ti sustavi nude velike mogućnosti poboljšanja svijesti o situaciji i znatno povećavaju sposobnost pronalaženja ciljeva u noćnim, pa čak i oblačnim uvjetima.

KAO PALJBENA PLATFORMA

Glavni borbeni teret u misijama helikoptera H225M nisu oružja, nego vojnici koje prevozi. Maksimalna masa podvjesnog tereta je 4750 kilograma. Ovisno o misiji, to mogu biti pripadnici postrojbi specijalne namjene, standardnih pješačkih postrojbi, posada za traganje i spašavanje ili ekipa za sanitetsku evakuaciju. U *gustum* rasporedu moguć je prijevoz 28 vojnika, a pri medicinskoj evakuaciji jedan

Foto: Rob Kunzing / NATO Channel

Nizozemski Cougar na NATO-ovoj vježbi Trident Juncture u listopadu 2018. Nizozemci koriste helikoptere više od tri desetljeća, a nedavno su naručili 12 primjeraka H225M

naest nosila zajedno s četiri pripadnika pratećeg osoblja. U francuskoj službi, na bočnim prozorima montirane su FN Herstalove strojnice M3M kalibra 12,7 mm ili MAG lakšeg kalibra 7,62 mm. Na bočnoj poziciji kod kliznih vrata moguća je instalacija oružja većih kalibara. U francuskom zrakoplovstvu i kopnenoj vojski koristi se oružna stanica SH20 tvrtke Nexter (danas KNDS France) s topom M621 kalibra 20 x 102 mm. Sustav se može rasklopiti i postaviti u vatreći položaj u deset sekundi, a njegova instalacija ne ometa u potpunosti otvaranje i zatvaranje kliznih vrata, kao ni utovar i utovar tereta. Ne ometa ni ulazak u helikopter, kao ni izlazak iz njega. Sa 240 granata, masa cijelog sustava je oko 250 kilograma. S druge strane, na podvjesne točke mogu se montirati različiti tipovi oružnih sustava. Jedan je od njih NC621 sa spomenutim topom M621. S malom masom i trzajem, sustav se čini dobrom izborom za naoružavanje helikoptera i laganijih aviona. Učinkoviti mu je domet do 2000 metara, a može ispaljivati više tipova strelijava, poput visokoeksplozivnih zapaljivih (HEI), protuoklopnih zapaljivih obilježavajućih (AP-T) i vježbovnih (obilježavajućih) granata. Testiranja i integracija tih oružnih sustava na letjelici H225M započeli su u proljeće 2024., a provode ih Airbus Helicopters i KNDS France. Helikopter može nositi i sličan podvjesnik s teškom strojnicom 12,7 mm. Naoružanje može činiti i više tipova lansera vođenih raketa, europskih u kalibru 68 mm ili američkih iz serije HYDRA kalibra 70 mm. Za upravljanje i cijanje tim oružjima može se koristiti Airbusov sustav HForce. S pomoću njega i nenaoružani helikopteri mogu brzo postati kvalitetne platforme za kinetičke udare. Može se instalirati

na više vrsta vojnih helikoptera, uključujući H225M, H145M i H125M. Sustav je sličan onom na jurišnom helikopteru Tiger. Sastoji se od misijskog računala i ugrađenog ciljnika na pilotskoj kacigi s monokularnim prikaznikom. Računalo prikuplja sve potrebne parametre, poput brzine letjelice, visine leta, trzaja i značajki oružja, udaljenosti od cilja i daje potrebna ciljnička rješenja. I HForce prilagodljiv je različitim konfiguracijama oružnih sustava. Naprednije opcije mogu uključivati i vođene projektille zrak-zemlja i zrak-zrak, kao i laserski vođene rakete 68 ili 70 mm. Prema riječima Airbus Helicoptersovih stručnjaka, sustav je prilikom testiranja na helikopteru H225M pokazao izvrsne rezultate. Primjerice, nevodene rakete pogađale su na udaljenosti od 1200 metara cilj u krugu manjem od 30 metara. Ukratko, zahvaljujući veličini i snazi letjelice i naprednom sustavu kontrole leta, H225M može biti iznimno stabilna paljbeni platforma.

TRANSFER MEĐU FRANCUSKIM GRANAMA?

U Francuskoj sustav H225M imaju ratno zrakoplovstvo i kopnena vojska, gdje im je i službeni naziv Caracal. U zrakoplovstvu 14 letjelica djeluje u helikopterskoj eskadrili 1/67 Pyrénées, smještenoj u zrakoplovnoj bazi 120 Cazaux na atlantskoj obali jugozapadno od grada Bordeauxa. Helikopteri izvršavaju misije potpore postrojbama specijalne namjene te misije traganja i spašavanja (uključujući borbeno). U travnju 2018. naručeno je dodatnih osam helikoptera H225M. Posao vrijedan oko 300 milijuna eura došao je kao dio paketa za poticanje domaće avioindustrije i ispunjavanje obrambenog plana za razdoblje od 2019. do 2025. godine. Svi bi helikopteri

ZADNJI NARUČITELJ (ZASAD)

Irač je zadnja zemlja koja je dogovorila kupnju helikoptera H225M. Prije nekoliko mjeseci potписан je ugovor za 12 novih letjelica. Uz nove, bit će nabavljena i dva rabljena primjerka, koja će biti obnovljena i modernizirana. Namjera je da nabavljenе letjelice postupno zamjenjuju četrdesetak helikoptera Mil Mi-17 sovjetske odnosno ruske proizvodnje. Unutar Zapovjedništva zrakoplovstva KoV-a trebali bi izvršavati misije traganja i spašavanja, sanitetskog prijevoza, borbe protiv terorizma i taktičkog transporta. Neke od letjelica moći će se opremiti modularnim sustavom HForce, naručenim unutar spomenutog posla. Moguće je da će uslijediti i narudžbe koje bi doveli do ukupne nabave 24 letjelice.

Foto: Airbus Helicopters

trebali biti isporučeni ove i sljedeće godine te zamijeniti starije Pume u spomenutoj bazi Cazaux. Helikopteri Caracal čine ključnu komponentu sposobnosti Rapid Rescue francuskog zrakoplovstva. Njom je određeno da su u svakom trenutku dva helikoptera Caracal pripravna za dolazak u bilo koji dio svijeta unutar 96 sati. Osim helikoptera, u operaciji treba sudjelovati i osoblje u potpori te po potrebi avioni KC-130J i A400M. Sposobnost je potvrđena i na vježbama borbenog traganja i spašavanja kao što je Red Flag Rescue u američkoj zrakoplovnoj bazi Davis Monhan u Arizoni. Francuska kopnena vojska i njezino lako zrakoplovstvo (L'aviation légère de l'armée de Terre – ALAT) imaju osam primjeraka, čije su zadaće slične onima u ratnom zrakoplovstvu. U sastavu su Eskadriile za specijalne operacije (EOS 3) 4. pukovnije helikoptera za specijalne operacije (4. RHFS). U sjedištu pokraj grada Paua, blizu granice sa Španjolskom, dijele zrakoplovnu bazu s više tipova helikopterskih platformi za specijalne operacije. U budućnosti bi trebalo doći do velike *preraspodjele* francuskih Caracala. Njihova malobrojnost i veličina više ne odgovaraju specijalnim operacijama, pa bi trebali biti zamijenjeni sa 18 helikoptera nove specijalizirane inačice NH90 TTH Standard 2. Nakon toga svi će Caracali biti proslijedjeni ratnom zrakoplovstvu.

U LATINSKOJ AMERICI

Brazilske oružane snage jedan su od velikih korisnika. U sklopu sveobuhvatnog trenda jačanja i modernizacije obrambenih potencijala, prije petnaestak godina pokrenut je program H-XBR. Sa sumom od 2,65 milijardi dolara pročašunski predviđenom od 2009. godine pa nadalje trebalo

RATNO ZRAKOPLOVSTVO

je nabaviti pedeset novih helikoptera različitih namjena za sve tri grane oružanih snaga. Kandidati su bili EH-101 tvrtke AgustaWestland, Eurocopterov EC725 (tadašnja oznaka) i zadnje napredne inačice ruskog helikoptera Mi-17. No, nije bilo sumnje tko će biti pobjednik. Naime, 2006. godine brazilska tvrtka Helibras postala je podružnica u potpunom vlasništvu Eurocoptera. Prilika za proizvodnju unutar Brazila veliki je plus za odabir letjelice EC725. Helibras je inače jedini proizvođač helikoptera u Latinskoj Americi. Odluka je bila u skladu s nacionalnom strategijom obrane, koja je predviđala pokretanje domaće proizvodnje helikoptera i transfer potrebnih tehnologija. Planovi su uključivali širenje Helibrasove tvornice u državi Minas Gerais, zajedno s otvaranjem novih tristo radnih mesta na početku i tisuću do 2017. godine. Dodatna je prednost to što su oružane snage tradicionalni korisnik helikoptera Cougar, koji su se pokazali sigurnim i pouzdanim. Narudžba se poslije smanjila na 47 helikoptera, koji su gotovo podjednako raspoređeni unutar tri grane. Za ratno zrakoplovstvo i kopnenu vojsku namijenjeno je po 16 primjeraka, a za mornaricu 15. Prvotni je plan predviđao serijsku proizvodnju šest do sedam letjelica od 2010. do 2016. godine. Ispunjavanje tog plana malo se oduljilo te bi zadnji primjerici trebali biti isporučeni 2025. godine. Tamošnji je naziv helikoptera Super Cougar, a s obzirom na primarnu namjenu, promijenjene su i oznake. Mornarički helikopteri za borbeno traganje i spašavanje su UH-15A, a za protupodmorničko djelovanje AH-15. Oznaka inačice za kopnenu vojsku je HN-4. Prva inačica za zrakoplovstvo postala je operativna krajem 2015. godine. Opremljena je i s cijevi za dopunu goriva u zraku te je tako postala prvi operativni helikopter unutar brazilskih oružanih snaga s takvom sposobnošću.

Meksiko je od 2011. do 2013. nabavio 12 primjeraka H225M u dvije jednakе serije. Sredinom ljeta čule su se vijesti da ta zemlja vodi pregovore o većoj nabavi, koja bi uključivala čak 50 primjeraka. Posao je navodno trebao biti vrijedan dvije milijarde eura, ali nije realiziran. Letjelice djeluju u sastavu ratnog zrakoplovstva i koriste se za misije transporta osoblja i tereta, a često su uključene u operacije unutarnje sigurnosti. Misije protiv lokalnih kriminalnih ili militantnih snaga mogu biti itekako opasne. Jedan je helikopter 1. svibnja 2015. oboren tijekom operacija protiv lokalnih narkobandija. Helikopter je isprva pogoden iz lansera RPG, a potom je još nekoliko puta pogoden na zemlji. Prema nekim podacima, u mornarici postoje tri dodatna primjerka, a za zrakoplovstvo su naručena još četiri.

EUROPSKI IZVOZ

Od europskih korisnika, Nizozemci koriste helikoptere AS532 Cougar dulje od tri desetljeća. Pokazali su se pouzdanim, a oružane snage zadovoljne su odabirom. Stoga je jasno da su se za njihovu zamjenu razmatrali novi Airbusovi sustavi iste serije letjelica. Prošlog je ljeta objavljeno da je za zamjenu Cougara, nakon natječaja i detaljne procjene, odabran njegov naslijednik H225M. Nabava se trebala sastojati od ukupno 14 primjeraka, a potpisana je početkom studenog 2024. na sajmu vojne opreme Euronaval. Ipak, broj je s planiranih 14 pao na 12 helikoptera. Smanjenje je objašnjeno nedostatkom

financijskih sredstava zbog nastojanja da helikopteri budu što bolje opremljeni. Naime, nizozemsko zrakoplovstvo planira ih koristiti u misijama potpore snagama za specijalne operacije. Sve nove letjelice trebale bi biti isporučene od 2030. do 2032. te rasporedene u novoustrojenu 300. eskadrilu za specijalne operacije. Eskadrila je bazirana u zrakoplovnoj bazi Gilze-Rijen, petnaestak kilometara od granice s Belgijom. Baza je domaćin i današnjim helikopterima Cougar, koji će biti remontirani kako bi nastavili služiti do 2030. godine. Ministarstvo obrane Mađarske ugovorilo je 2018. godine nabavu 16 helikoptera H225M. Trebalu ih je za misije transporta, borbenog traganja i spašavanja te specijalne operacije. U tim ulogama zamijenit će helikoptere Mil Mi-17. Istodobno je s Airbusom potpisana ugovor o nabavi 20 helikoptera H145M. Neki primjerici obaju tipova helikoptera bit će opremljeni modulom HForce, koji će omogućiti njihovo opremanje s više vrsta oružja. Do kraja studenog prošle godine isporučeno je 12 primjeraka H225M, a plan predviđa da do kraja 2025. budu isporučeni svi. Helikopteri će, kao i većina ostalih tipova letjelica te namjene, djelovati iz 86. helikopterske eskadrile Szolnok u središnjem dijelu zemlje.

AZIJSKO SUSJEDSTVO

Što se tiče Azije, najstariji je korisnik Malezija: 12 primjeraka u operativnoj je uporabi od 2012. godine. Namijenjeni su operacijama saniranja i spašavanja nakon prirodnih katastrofa, a sudjeluju na različitim vježbama vojnog i humanitarnog karaktera. Prvotno je planirana nabava 24 letjelica, a navodno postoji potreba za čak 36. Naime, helikopteri H225M

KORISNICI HELIKOPTERA H225M*

	ratno zrakoplovstvo	23
Francuska	kopnena vojska	8
	ratno zrakoplovstvo	16
	kopnena vojska	16
	ratna mornarica	15
Brazil		
	ratno zrakoplovstvo	11
Saudijska Arabija	ratno zrakoplovstvo	16
Indonezija	ratno zrakoplovstvo	16
Irački	ratno zrakoplovstvo	12
Kazahstan	ratno zrakoplovstvo	20
	ratno zrakoplovstvo	24
Kuvajt	Nacionalna garda	6
Malezija	ratno zrakoplovstvo	12
	ratno zrakoplovstvo	16
Meksiko	ratna mornarica	3
	ratno zrakoplovstvo	12
Singapur	ratno zrakoplovstvo	16
Tanzanija	ratno zrakoplovstvo	2
Tajland	ratno zrakoplovstvo	12
	Ukupno	256

*podaci uključuju i neisporučene primjerke

Foto: Airbus Helicopters

malezijskog zrakoplovstva vrlo su traženi i aktivni. Tijekom 2018. ponijeli su titulu *najzaposlenijih* helikoptera tog tipa u svijetu. Do 2019. obavili su 16 000, do 2022. skupili 20 000, a do početka 2024. čak 30 000 sati leta. Ove su godine malezijski primjerici postali prvi izvan Europe s ugradenim poboljšanim glavnim mjenjačem (enhanced Main Gear Box – eMGB). Sustav omogućava bolji nadzor rada, a time i olakšano održavanje. U Kraljevskom malezijskom ratnom zrakoplovstvu vode se pod starom oznakom EC725 AP, a djeluju u 5. eskadrili iz zrakopovne baze Labuan.

U susjedno je Kraljevsko tajlandsko ratno zrakoplovstvo H225M počeo pristizati 2015. godine. Nabavljeno je ukupno 12 primjeraka, opremljenih opremom za plutanje, kukom s užetom, reflektorom i elektrooptičkim sustavima. Glavna im je namjena sudjelovanje u misijama borbenog traganja i spašavanja te prijevoza osoblja. Letjelice djeluju u 203. eskadrili u zrakoplovnoj bazi Khok Ka Thiam u središnjem dijelu zemlje.

U indonezijskom je zrakoplovstvu 14 letjelica H225M. Prva nabava sastojala se od šest letjelica, isporučenih do 2019. Uslijedila je nabava još osam, a zadnje su isporučene prošle godine. Značajka je indonezijskih primjeraka da su sastavljeni i opremljeni u halama domaće tvrtke PT Dirgantara Indonesia (PTDI), koja s Airbusom još od 2008. ima dogovor o proizvodnji trupnog dijela i repne grede za helikoptere serija EC225 i H225. Među stare i tradicionalno zadovoljne

Značajka je indonezijskih helikoptera to da su sastavljeni i opremljeni u halama domaće tvrtke PTDI

korisnike helikoptera Super Puma / Cougar spada i Singapur. Nakon tri desetljeća uporabe trebalo im je naći zamjenu, a H225M pokazao se logičnim nasljednikom. Prvi primjerici pristigli su 2021., a do danas ih je isporučeno više od deset. Nakon što sa 16 primjeraka zamjeni helikoptere Super Puma u 125. eskadrili, moguće je da će zamjeniti i Cougare u 126. eskadrili. Ukupan broj novih H225M mogao bi biti i veći od 30 primjeraka. Obje eskadre djeluju iz zrakoplovne baze Sembawang. U spomenutoj su bazi i helikopteri Apache, Seahawk, Chinook i Colibri. Misije su europskih letjelica prijevoz i desantiranje postrojbi, prijevoz tereta te različiti oblici potpore kopnenim i mornaričkim snagama. Neborbene misije uključuju traganje i spašavanje te humanitarnu pomoć, kao i smanjenje posljedica prirodnih katastrofa.

VELIKI IZBOR – VELIKA POTRAŽNJA

Osim vojne inačice H225M, na tržištu dobro prolazi i civilna: H225. Zahvaljujući velikim mogućnostima prilagodbe potrebama korisnika pri izradi letjelice, Airbus nalazi kupce i među drugim državnim institucijama. Ogledni su primjer takvih helikoptera H225 nedavne narudžbe. U travnju 2024. tri su helikoptera H225 naručena za Obalnu stražu Japana, čime će se njihova flota povećati na 18 primjeraka. U Japanu za različite institucije već lete 24 helikoptera H225: u VIP inačicama, protupožarnim te onima za misije traganja i spašavanja. U lipnju prošle godine objavljena je vijest o velikoj narudžbi 38 letjelica H225 (uz mogućnost dodatnih šest) njemačkog Ministarstva unutarnjih poslova, i to za potrebe savezne policije. Prema riječima Airbusova voditelja programa helikoptera H225 Glenna Sandsa u razgovoru za časopis *Air International*, mogućnost posebnih prilagodbi i pripreme svakog helikoptera za određenog korisnika srž je poslovognog pristupa tvrtke. Sands ističe da su budući korisnici pregledavali i ocjenjivali i do pedeset različitih konfiguracija prije nego bi odabrali onu koja najbolje odgovara njihovim potrebama. U manje od dvadeset godina proizvedeno je i isporučeno više od 350 helikoptera H225M/H225. S obzirom na njihove tehničke značajke, performanse i poslijeprodajnu potporu, može se očekivati da ostanu tražen izbor za postojeće i nove korisnike, usprkos jakoj konkurenciji drugih proizvođača.

PODLISTAK

TEŠKE PLOVIDBE (XI. DIO)

PODMORNICE N

Projektantima je od samog početka razvoja podmornica najveći problem bio pogon. Najraniji pokušaji s veslima bili su, najblaže rečeno, neuspješni. Jedino rješenje bio je ručni pogon brodskog vijka. Problem je u tome što su ljudi slabici, brzo se umaraju, ožedne i ogladne. Tjelesni napor zahtijeva povećanu količinu kisika, kojeg u podmornicama nema u neograničenim količinama. Stoga su takve podmornice u zaronjenom stanju mogle prepoloviti tek nekoliko stotina metara. Pokušaj prelaženja veće udaljenosti u pravilu bi završio nesrećom. Dakle, krajem XIX. stoljeća projektanti podmornica nisu imali baš velik izbor mogućih pogona. Brodovi su plovili uz pomoć vjetra, no kako iskoristiti vjetar kad ste na deset metara dubine? Zanimljiv pokušaj rješavanja proble-

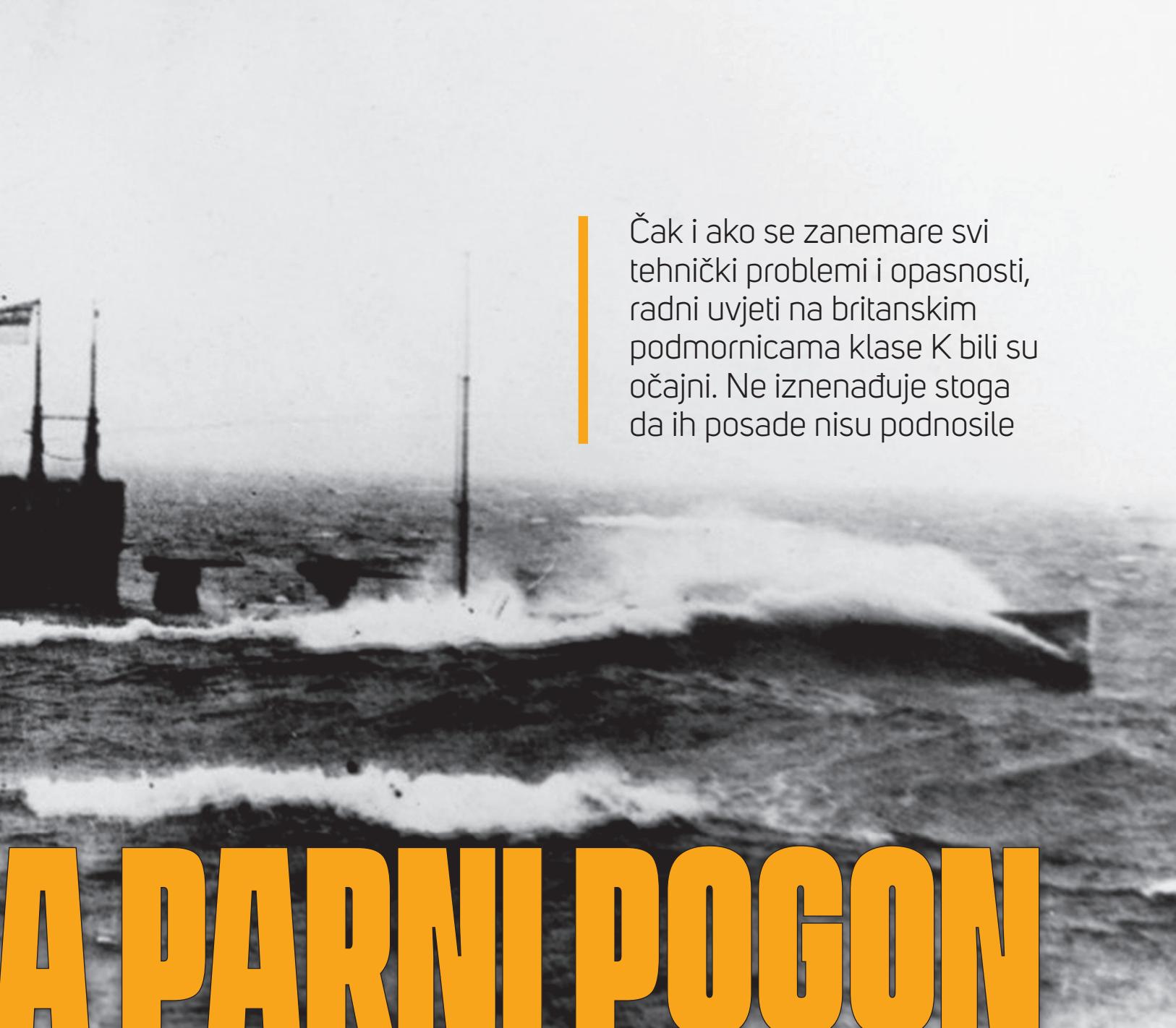
ma pokretanja podmornica bio je projekt *Plongeur* (Ronilac). Pokrenuo ga je časnik francuske mornarice Siméon Bourgois (1815. – 1887.) i brodograđevni konstruktor inženjer Charles Brun (1821. – 1897.). Dvojac je francuskoj mornarici ponudio projekt podmornice koja bi se kretala s pomoću klipnog stroja pokretanog komprimiranim zrakom.

FRANCUSKA IDEJA

Svoje su zamisli predstavili 1859. godine ministarstvu francuske ratne mornarice. Bili su uspješni: Vijeće za proizvodnju ministarstva mornarice dalo je 20. siječnja 1860. godine pristanak za realizaciju projekta. Porinuće podmornice *Plongeur* obavljeno je 16. travnja 1863. u mornaričkom arsenalu i brodogradilištu u Rochefortu, gradu na zapadu Francuske, na obali Atlantika.

Princip na kojem je zamišljen pogon bio je jednostavan i posve siguran. Komprimirani zrak čuvao bi se u spremnicima iz kojih bi se preko cijevi prenosio u klipni motor. To je i postignuto: podmornica je ukupno imala 23 spremnika. U njima je bio komprimirani zrak pod tlakom od 12,5 bara.

TEKST
Mario Galić

Čak i ako se zanemare svi tehnički problemi i opasnosti, radni uvjeti na britanskim podmornicama klase K bili su očajni. Ne iznenađuje stoga da ih posade nisu podnosile

A PARNI POGON

Foto: U.S. Naval History and Heritage Command

Međutim, na žalost projektanata, podmornica nije imala kompresor za zrak kojim bi mogla nadopuniti zalihe zraka potrebnog za klipni motor, pražnjenje balastnih tankova, i najvažnije, za život posade. Bourgois i Brun vjerojatno su bili svjesni tog nedostatka. Međutim, u to vrijeme nije bilo moguće napraviti kompresor koji bi bio učinkovit, a opet dovoljno malen da stane u podmornicu. Rješenje problema tako je pronađeno izvan podmornice – u njezinoj pratnji stalno bi morao biti površinski brod na kojem je smješten kompresor za nadopunu zraka. Prema ideji projektanata, taj bi brod teglio podmornicu u zonu borbenog djelovanja. Stoga je cijela ideja zapravo bila besmislena. Jer, što će vam podmornica ako uz nju stalno ide brod? I to vrlo specifičan i lako prepoznatljiv brod. I to nije sve: ako neprijatelj potopi površinski brod, podmornica će ili potonuti, ili ostati bez zraka, ili će je neprijatelj zarobiti. Podmornica je, doduše, bila izgrađena, ali projekt je na koncu propao. Ipak, to nije neštetilo karijerama njegovih začetnika: Bourgois će s vremenom postati admirал, a Brun čak i ministar ratne mornarice i kolonija. I još nešto: Plongeur je inspirirao velikog književnika Julesa Vernea za epohalno djelo *20 tisuća*

Jedna od podmornica klase K fotografirana 1917. godine. Kad se sve zbroji, u površinskoj plovidbi zaista s u mogle postići gotovo 24 čvora, što je bilo vjerojatno najbrže na svijetu

milja ispod mora i njegova glavnog junaka – podmornicu Nautilus.

UTRKA S NIJEMCIMA

Problem kvalitetnog pogona podmornica nije do kraja riješen ni početkom Prvog svjetskog rata. Doduše, postavljene su osnove: dizelski pogon za površinsku vožnju i električni kad je podmornica zaronjena. Problem potonjeg bila je iznimno slaba kvaliteta tadašnjih akumulatora. Usto, i kapacitet je bio vrlo ograničen.

Ako je neka od zaraćenih strana željela projektirati podmornicu koja će imati naprednije borbene odlike, morala je smisliti napredniji pogon. Britanci su smatrali da imaju revolucionarno rješenje.

Ideja se pojavila otprilike godinu prije

PODLISTAK

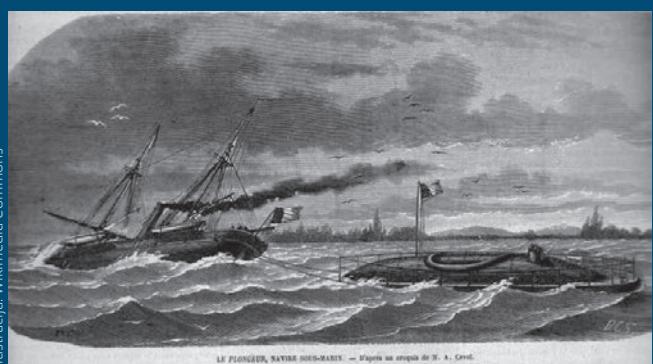
Prvog svjetskog rata, a to znači u proljeće 1913. Naizgled je bila jednostavna: ako su parne turbine bile rješenje za brodove, zašto ih se ne bi iskoristilo na podmornicama? Izračuni su pokazali da bi podmornica duljine 103 metra i istisnine 1700 tona s parnim pogonom snage 10 000 KS (7457 kW) mogla u površinskoj vožnji postići vršnu brzinu od 24 čvora. S tom brzinom mogla bi pobjeći i najbržim ratnim brodovima. S obzirom na to da je 1913. još uvijek bio mir, Admiralitet je odbio ideju. Međutim, to se ubrzo promjenilo: Prvi svjetski rat ušao je 1915. u drugu godinu i nije mu se nazirao kraj. Admiralitet je stoga ponešto drukčije razmišljao. Zbog toga je 4. svibnja 1915. prihvatio prijedlog tvrtke Vickers za početak projektiranja podmornica upravo na – parni pogon. Uskoro je potpisana i ugovor o izgradnji podmornica prema tom projektu. Projekt je dobio oznaku klase K (K-class). Britanci su željeli imati što veću flotilu podmornica kako bi potome bili ravноправni s Nijemcima ili jači od njih. Od lipnja 1915. do veljače 1916. država je naručila 21 podmornicu klase K. Na kraju je započela gradnja njih 17 i to u sedam brodogradilišta, što zorno pokazuje koliko se Britancima žurilo. Inače, John Arbuthnot Fisher (1841. – 1920.), bivši (i budući) prvi lord Admiraliteta, navodno je još 1913. izjavio: "Najveća pogreška koja se može zamisliti jest stavljanje parnih strojeva u podmornice." Međutim, nedugo prije narudžbe podnio je ostavku, pa nije imao utjecaj na odluku o narudžbi. Podmornice klase K duljinom od 103,32 metra odgovarale su izvornom projektu. U njih se moglo smjestiti 65 članova

**Zlosretna K13
fotografirana
nakon što je
preimenovana u
K22. Jasno se vide
dva dimnjaka i
pripadajući dim**

**Grafika iz XIX.
stoljeća prikazuje
brod *La Vigie* koji
tegli francusku
podmornicu
Plongeur. Zamisao
o toj podmornici
zapravo je bila
besmislena jer
je za njezin
djelovanje bio
nužan matični brod**

posade. Imale su dvostruki trup i osam vodonepropusnih odsjeka, a trebale su zaroniti na dubinu od 60 metara. Površinska istisnina iznosila je 1980, a podvodna 2566 tona. Za pogon su korištene dvije vrste dizelskog goriva: jedno specifične gustoće 0,93 i drugo specifične gustoće 0,896. Sve do tu bile su tipične oceanske podmornice Prvog svjetskog rata. Međutim, sad postaje zanimljivo. Površinsku propulziju osiguravale su dvije parne turbine s ukupno 10 500 KS (7830 kW) na osovinama koje su se okretale brzinom od 380 do 400 o/min. Tu je bio i jedan Vickersov dizelski motor od 800 KS (596,5 kW). On je punio električnu bateriju, a električni motori služili su za površinsku plovidbu maksimalne brzine deset čvorova. Tako je podmornica imala pogon neposredno nakon izrona, kad sustav parnih kotlova i turbina još nije bio spremjan za rad. Kad se sve zbroji, klasa K u plovidbi je zaista mogla postići gotovo 24 čvora, što je bilo vjerojatno najbrže na svijetu. Naravno, u površinskoj plovidbi. Za podvodnu plovidbu služila su četiri električna motora, od kojih je svaki imao po 360 KS (268,5 kW). Njima je postizana brzina od oko osam čvorova. Ipak, parni pogon imao je više nedostataka nego dobrih strana. Kao prvo, tip turbina na klasi K nije bio ujednačen. One koje je proizvodio Parsons ugrađene su isključivo u podmornice koje je gradio Vickers. U ostale su ugrađene turbine tvrtke Brown-Curtis. Turbine su napajane parom iz dva kotla tvrtke Yarrow. I tu je bio veliki problem. Naime, podmornica je iznimno skučeno plovilo, s jako malo mogućnosti provjetravanja. Kad u tako skučen prostor ugradite nešto tako vruće

Ilustracija: Wikimedia Commons

Foto: U.S. Naval History and Heritage Command

BITKA KOD OTOKA MAYA

Niti jednu od 17 podmornica klase K nije potopio neprijatelj, no gotovo su sve doživjele neku nesreću. Podmornica K13 uspjela je stradati čak dva put. Nakon prvog potonuća početkom 1917., olupina je izvađena te potpuno obnovljena. U flotu je vraćena kao K22. A onda se 31. siječnja 1918. tijekom mornaričke vježbe blizu otoka Maya uz istočnu obalu Škotske sudarila prvo s podmornicom K14, a potom s krstaricom HMS Infexible. Pomutnja koju je izazvao taj sudar rezultirala je novim sudarima te potapanjima podmornica K4 i K17. Tog je fatalnog dana pогinulo čak 105 podmorničara. Događaj će Britanci poslije ironično nazvati *Bitkom* kod otoka Maya premda ondje nije bilo dviju suprotstavljenih strana, nego samo jedna – Kraljevska ratna mornarica.

kao što su parni kotlovi, dobijete krajnje neugodno radno okruženje, koje može biti smrtonosno.

PREKASNA POBOLJŠANJA

Bilo je tu i drugih problema. Kad su parni kotlovi grijali vodu da se dobije para, dimnjak je morao biti dignut. Iz njega je suklaio crni dim koji se vidio kilometrima daleko. Osnovna je odlika podmornice kao vojnopolomorskog sustava prikriveno djelovanje. Ono se prije svega ostvaruje zaronom i podvodnom plovidbom. S dignutim dimnjakom, podmornice klase K nisu mogle zaroniti. Daleko od toga da su bile prikrivene. Da stvar bude još gora za posadu, na prvoj seriji izgrađenih podmornica dimnjaci su se morali spuštati ručno. Osim što je to zahtijevalo podosta vremena, ni dodirivanje vrućeg metalta nije bilo ugodno. I svaki put kad bi podmornica klase K zaronila, morala bi ugasići parne kotlove. Osim što su

grijali (pregrijavali) podmornicu, trošili su i goleme količine kisika.

Umjesto da je Admiralitet odustao od cijele ideje, naručio je drugu, poboljšanu seriju od šest podmornica. Međutim, serija se na kraju svela na jedno plovilo – K26, koje je dovršeno nakon rata, tek 1923. godine. U njega je bilo ugrađeno dosta nove opreme, a primjenjena su i neka bolja konstrukcijska i inženjerska rješenja. Recimo, u trupu su bili izgrađeni posebni prolazi pa su vrući odjeli u kojima su se nalazili parni kotlovi bili izolirani, što je značilo i manje opasne vrućine za posadu. Poboljšan je i ventilacijski sustav. Jedno od većih poboljšanja ugradnja je hidropneumatskog sustava, koji je služio za podizanje i spuštanje dimnjaka parnih kotlova i ispuha parnih turbina, pa se to sad moglo napraviti brže i uz manju opasnost. Dakle, prije je za spuštanje dimnjaka te zatvaranje njihovih sigurnosnih poklopaca trebalo desetak minuta. To je vrijeme svedeno na trideset sekundi. Ugrađeni su i telemotori za daljinsko upravljanje ventilima, što je značilo i skraćivanje vremena potrebnog za gašenje parnog pogona i pripremu za zaron.

Jedan zahvat posljedica je tragičnog iskustva od 29. siječnja 1917., s havarijom i potapanjem podmornice K13. Ona je doživjela nesreću na jednoj od testnih plovidbi zbog prodora vode kroz ventilaciju kotlovnice tijekom zaronja. Na brodu je bilo čak 80 osoba, uključujući predstavnike Admiralitet-a te djelatnike privatnih tvrtki uključenih u projekt. Pогinule su 32. Nakon toga sve su podmornice u klasi doble kotlovnici koja je bila hermetički odvojena od ostatka unutrašnjosti. Ideja parnog pogona na podmornicama uopće nije pogrešna. Najveće suvremene podmornice pogone se parom. Međutim, ta se para dobiva iz nuklearnih reaktora, a ne s pomoću parnih kotlova koji isjavaju toplinu. Čak i ako se zanemare svi problemi tijekom zaronja i gašenja parnih kotlova, radni uvjeti na podmornicama klase K bili su očajni. Ne iznenađuje stoga da ih posade nisu podnosile. Da nije bilo Prvog svjetskog rata, sigurno je da Admiralitet ne bi odobrio njihovu gradnju. Možda bi bila izgrađena neka eksperimentalna, kao što je bila podmornica HMS Swordfish.

PRIČE O DOMOVINSKOM RATU

Ministarstvo hrvatskih branitelja raspisalo je tijekom prošle godine natječaj za najbolju priču o Domovinskom ratu, na koji se i ovaj put javio velik broj učenika. I ovaj je natječaj, pokazao zanimanje djece za tematiku vezanu uz Domovinski rat, što je još jedna potvrda ovog iznimno poticajnog projekta. I ovaj put na natječaj su se javili i učenici srednjih škola iz Bosne i Hercegovine koje izvode nastavu prema nastavnom planu i programu na hrvatskom jeziku. U ovom broju donosimo priču koja je osvojila prvu nagradu

Na polju se već uždigla magla, čuo se žubor rijeke i lišće što se njije na ledenome vjetru. Kroz maglu i oblake probijale su se ozeble zrake sunca. Sjedio sam, čupka komadiće trave dok mi se zemlja uvlačila pod nokte. Stjepan je i dalje spavao. Gledao sam u planine što su se širile daleko ispred mene, nedužne. Već dugo nije bilo ovako miro, već dugo nisam osjećao ovakav spokoj. Disao sam sporo, osjećao sam kako mi se jakna podiže i spušta. Pokušao sam osjetiti svaki dio tijela, provjeriti jesam li u redu, jesam li i dalje u potpunosti ovdje, ali kako su dani prolazili, u to sam sve manje bio siguran. Osjećao sam jak bol u vratu, a na kažiprstu su mi se počeli stvarati žuljevi. Sunce mi je obasjalo lice na koje sam već i zaboravio kako izgleda. Rukom sam prešao preko brade, nisam osjećao ništa. Nisam siguran je li to lice uopće moje, samo trunka mene još je ostala u ovom truplu. Moje lice zamjenjeno je okidač puške, to je sada sve što sam nekome bio i sve što će nekome ostati. Najgore je što ja nisam ta puška, što vidim planine i polja. Što bih sve dao da imam kist u ruci, ali od kada je sve ovo počelo sve što sam uspio sačuvati komadić je ugljena i nešto papira. Zrak je bio toliko oštar da je bilo bolno disati, to mi je stvaralo nervozu. Ne sjećam se koji je događaj doveo do ovog trenutka, ali Stjepan i ja smo jedini ovdje, navodno bi dečki trebali doći kasnije. Nitko ne zna što to znači. Nisam htio buditi Stjepana, cijelu je noć proveo u bolovima i trzajima. Gledao sam u njegovu ranu, obavijenu zavojem. Svakim udusajem mrlja je postajala veća. Vratio sam pogled na planine. Svakom minutom planine su se činile manjima. Nisam mogao razmišljati je li taj kontrast slučajnost ili ne, ali sve je postalo skladno, od toliko tišine i hladnoće mislim da sam se na tren smirio. Stjepan se probudio. Dok je otvarao oči, razmišljao sam o tome kako stvarno ne želim da se probudi, morat će opet postati net-

Mia Škvorc,
učenica
3. razreda,
Škola
primijenjene
umjetnosti
i dizajna
Zagreb

ko, morat će opet govoriti nešto. Međutim, kada je otvorio oči, opet sam se osjećao kao čovjek. Stjepanove oči imale su neobjašnivo pozitivan utjecaj na mene. Nagnuo se naprijed, u sjedeći položaj i zastenjao u bolovima. To je radio od kad smo zajedno, pa nisam bio siguran što mi je činiti. Pogledao me i nasmiješio se, njegovi brkovi uzdigli su se s njegovim smiješkom. Izgledao je kao da mu nije ništa. Podsjetio me na sve ratne filmove koje sam gledao kao mali, sve te rane izgledale su bolno, a ljudi su se s njima nosili, uz smiješak. Mislim da se smijao jer ne osjeća ništa. Opsovao je sve što je imao, zatim iz svoje jakne izvadio zgužvanu kutiju cigareta i zapalio jednu. Bio je stariji od mene, pričao mi je svašta i da nema nje-ga ja bih sigurno već poginuo. Uvijek će mi ostati u sjećanju. Njegovi brkovi, miris baruta, alkohola i šuštanje njegove jakne dok traži kutiju cigareta. Bili smo jadni, ali imali smo sve. Često mi je pričao o svojim kćerima. Dok me nije gledao, zamisljao sam ga za stolom u malenome dnevnom boravku kako čita novine, kako je nečiji otac. Stavio sam mu novi zavoj i zajedno smo pojeli što smo imali. Rekao je da se osjeća dobro, zatim je kimnuo glavom i pojeo koricu kruha dok su mu se brkovi njihali s jedne na drugu stranu. Obojica smo bili paranoični i beskorisni. Stjepan je bio vatreniji od mene. Bilo ga je lako naljutiti i uvijek je htio užvratiti, bilo kome. Ja, s druge strane, nisam znao što radim, nikad baš ni nisam. Ovdje se ne bira s kim si i gdje si, pa kada se mora s nekim pričati ili boriti se, sve se pomiješa u jedno. Sunce se pomicalo nebom, a Stjepan je postajao nemirniji. Što smo duže sjedili, svako šuštanje i svaka sjena tjerala nas je da posegnemo za puškom. Stjepan je bio mrzovoljan: "Moramo krenut' dečko, neće ti oni doći po nas!" Rekao sam mu da je posljednja stvar koju smo

POLJE

Foto: hrvatska HVG/ia

čuli to da dolaze danas. Nisam mu htio reći da se on zapravo ni ne može pomaknuti. Stjepan mi je krenuo objašnjavati da nitko neće doći, a objašnjavanje se postepeno preobrazilo u urlanje. Ako nađemo neku cestu, tko će znati čija je i na koga ćemo naletjeti, ovako smo barem žive glave. "Dečkol!" pogledao me gadljivo, "ako je ovo tebi živa glava, onda bi' radije umro."

Ovo nije bilo dobro, možda stvarno nitko neće doći po nas, a Stjepan umire ovdje ili ondje. Hvatao me težak umor, glavom su mi se vrtjeli prizori i zvukovi koje bih rado zaboravio, koji su nadjačali svaku moju misao. Samome sam sebi išao na živce. Zapeli smo, s malo riječi i malo osjećaja. Prošlo je već nekih sat vremena, možda dva. Nisam znao imam li o čemu razmišljati. Što sam duže tražio uspomene i prijatelje, to sam bio više prazan. Kada bi svaki vojnik mogao svoje misli napisati na komad papira, bi li to bila poezija ili teror? Volio bih da nisam ja sad ovaj koji sjedi sa Stjepanom, da su tu možda njegove kćeri ili žena. Bio je življivi od mene, bio je uvjeren da može sve. Nisam znao je li to znak smrti. Uporno me tjerao da krenemo, njegove oči sjale su pod suncem. Mogao bih popustiti njegovoj posljednjoj želji, ali znao sam da neće moći stići daleko. Mrlja na Stjepanovim prsima postajala je sve veća. Kako reći čovjeku da umire? Nisam ga htio gledati, oči su mi uporno odlazile na planine ispred nas. Bio je odlučan, nije se mogao ni uspraviti, ali to ga nije sprječavalo, uzeo je torbu i pušku. Pružio mi ruku. Osjetio sam njegove suhe žilave ruke, bio je pun nade i to je sve što mu je ostalo, sve čime se mogao zasladići. Prvi su mu koraci bili mukotrpni, zatim je krenuo, odlučnije, jače. Hodali smo nekoliko minuta i Stjepan me uvjeravao da je ovo bila dobra odluka i da se ne brinem. Čuo sam njegove korake, njegove debele čizme gaze

po suhoj travi i iza sebe ostavljaju lagan trag. Čuo sam njegovo gundanje i šuškanje jakne. Svakim korakom i ja sam bio sigurniji da će Stjepan zapravo preživjeti, nešto me teško stezalo u srcu, ne znam što me tjeralo da se uvjerim da je to istina. Stao je na tren i rekao da mu otvorim torbu. Uzimao je pljosku iz torbe i hihotao se. Što sam drugo mogao nego smijati se s njim. Popio je koliko je mogao, kapljice alkohola presijavale su mu se na brkovima. Pomišlio sam da će ovo biti sretan kraj, da će jednoga dana možda objaviti priču ili prepričavati ovo svojoj unučadi. Dok je Stjepan pričao o svojoj obitelji, pokušavao sam mu zapamtiti crte lica, da ga, kada nađem vremena, nacrtam. Čuo sam sve te priče što je pričao, znao ih napamet, ali uvjek bi dodao pokoji detalj što mi je svakim prepričavanjem malo pročistilo viziju i mogao sam lakše zamisliti kako je to izgledalo. Hodali smo već desetak minuta, a nismo se puno pomaknuli. Držao me za ruku na koju se svakim korakom oslanjao. Nisam mu mogao paziti na ranu, jakna mu je prekrivala prsa, ali po njegovom disanju naslutio sam da nije bolje. Pričao je o prijateljima, užitcima koje je imao prije ovoga. Uvjek me pogledao zburjeno kada bi završio sa svojom pričom, možda je htio da podijelim nešto s njim, a ja stvarno nisam znao što. Moj život bio je jednostavan i kratak, nisam dovoljno vidio da bih išta mogao reći. Sjetio sam se jedne staklenke koju sam držao na vrhu ormara, koju sam uvjek grabio kasno u noć i sladio se pekmezom. Stjepan je najednom stao i gledao me razgočenim očima. Nisam znao što mu je. Prišao mi je, uperio kažiprst u facu i počeo se smijati. "Znao sam ja da ima nešto", rekao je i ponovo me primio za ruku.

Smiješio sam se dok sam razmišljao o svojoj staklenki. Nisam imao pojma da me Stjepan jednak potiho gleda kao i ja njega. U tom trenu shvatio sam da on stvarno nije vojnik, on je nečiji otac. Njegovo zapažanje i osmijeh donio mi je neku nepoznatu sreću u kostima. Hodali smo lagano i ja sam nastavio pričati. Bio je veselo, pažljivo me slušao, čak je i nagnuo glavu da me bolje čuje. Obojica smo gledali u pod i oživljavali moje riječi u svojim glavama. Skoro pa smo mogli osjetiti te ljepljive prste, pune šećera. Vjerujem da bi u nekom drugom vremenu postali prijatelji i ja bih svakoga petka doveo svoju djecu Stjepanu da ih on plasi svojim glasnim smijehom i gustim brkovima. Nisam si htio priznati da Stjepan nije dobro, odbijao sam. Njegova mrlja sada se već mogla vidjeti i na jakni. Svet jeti mi je odlazio u propast, ni planine mi nisu mogle pomoći, ništa mi u tome trenu nije moglo pomoći. Oči su mi već bile pune suza, morao sam to dobro skrivati jer sunce je obasjavalo sve.

U tom trenu, Stjepan se ispravio i hrabro zatrčao. Nisam mu mogao vidjeti lice, pročitati što osjeća jer već je bio ispred mene. "Stjepan!" uzviknuo sam.

Stjepan je još koji tren trčao, zatim se zaustavio i gledao ravno u planine. Okrenuo je glavu preko ramena i lagano koračao naprijed dok mi je iscrpljen pokušavao nešto reći, nasmijan kao dijete. Kada su nam se pogledi susreli, Stjepana više nije bilo. Sklopio se u planine, postao samo dim. Samo dim koji je na tren zaustavio sve zrake sunca. Stjepana više nije bilo. Jedino što sam mogao vidjeti bile su planine i prazno, prazno polje. Stajao sam ukočen na mjestu i bio svjestan da će Stjepan zauvijek ostati na ovom polju.

DOMOVINSKI RAT

Proces mirne reintegracije hrvatskog Podunavlja započeo je 15. siječnja 1996. godine kad je Vijeće sigurnosti UN-a donijelo Rezoluciju 1037 i ustanovilo UNTAES, a završio je dvije godine poslije, 15. siječnja 1998., kad je okupirano područje istočne Slavonije, Baranje i zapadnog Srijema vraćeno u ustavnopravni poredak Republike Hrvatske i postalo dio teritorijalnog, monetarnog, carinskog, pravnog i svakog drugog kontinuiteta otad potpuno suverene i u pravom smislu cjelovite Republike Hrvatske...

Proces mirne reintegracije završio je 15. siječnja 1998. godine kad je hrvatsko Podunavlje postalo dio teritorijalnog, monetarnog, carinskog, pravnog i svakog drugog kontinuiteta otad potpuno suverene i u pravom smislu cjelovite Republike Hrvatske

MIRNA REINTEGRACIJA – POBJEDA RAZUMOM

Proces mirne reintegracije hrvatskog Podunavlja započeo je 15. siječnja 1996. godine kad je Vijeće sigurnosti UN-a donijelo Rezoluciju 1037 i ustanovilo UNTAES, a završio je dvije godine poslije, 15. siječnja 1998. Nakon

PRIPREMIO
Željko Stipanović

FOTOARHIVA
HVGL-ja

uspješnog završetka i realizacije ciljeva vojno-redarstvenih operacija Bljesak i Oluja, pod srpskom je okupacijom ostao još krajnji istočni dio zemlje – hrvatsko Podunavlje. Razvoj situacije na bojišnicama u Hrvatskoj i BiH, ali i jasna poruka o odlučnosti hrvatskog političkog vrha i spremnosti Hrvatske vojske da oslobođi svaki dio teritorija učinili su svoje – još donedavno sporazumima nesklona srpska strana

pristala je na dogovore o hrvatskom Podunavlju, a ubrzo je njegova reintegracija u ustavnopravni poredak Republike Hrvatske definirana Zagrebačko-erdutskim sporazumom. Bio je to prvi korak prema mirnoj reintegraciji okupiranih područja Republike Hrvatske. Hrvatska i srpska strana potpisale su ga 12. studenog 1995. godine – i to hrvatska strana u Zagrebu, a srpska u Erdutu. Sporazum su pripremili i u posredovanju oko njegove realizacije sudjelovali američki veleposlanik u Republici Hrvatskoj Peter W. Galbraith i dopredsjednik Međunarodne konferencije o bivšoj Jugoslaviji Thorvald Stoltenberg. U ime Vlade Republike Hrvatske potpisao je Hrvoje Šarinić, dok je srpsku stranu predstavljao ministar vanjskih poslova Savezne Republike Jugoslavije Milan Milanović.

Mirna reintegracija dvogodišnji je proces kojim su istočna Slavonija, Baranja i zapadni Srijem vraćeni u ustavnopravni poredak Republike Hrvatske. Ti su teritoriji okupirani 1991. te je na okupiranom području uspostavljena samoproglašena Republika Srpska Krajina. Proces mirne reintegracije započeo je 15. siječnja 1996. i trajao je do 15. siječnja 1998. Temelj mirnoj reintegraciji postavljen je potpisivanjem Erdutskog sporazuma u studenom 1995., kojim su se hrvatska i srpska strana dogovorile da će na do tada okupiranim područjima biti uspostavljena privremena prijelazna uprava UN-a (službena kratica: UNTAES), tijekom koje će se teritorij demilitarizirati, omogućit će se povratak svih prijeratnih stanovnika toga područja koji se žele vratiti te će se poštivati ljudska prava svih osoba. Sve te odluke uspješno su provedene bez ijednog većeg incidenta pa je 15. siječnja 1998. prestao mandat snaga UN-a na tom području, čime je Hrvatska ovladala svojim međunarodno priznatim teritorijem i rat je definitivno okončan

DOMOVINSKI RAT

Zagrebačko-erdutski sporazum u 14 je točaka definirao područja na kojima će, uz potporu UN-a, dvije strane surađivati tijekom prijelaznog razdoblja kako bi proces mírne reintegracije bio u potpunosti proveden. Sporazum je tako obuhvatio proces demilitarizacije područja, povratak izbjeglica i prognanika, uspostavu i obuku privremenih policijskih snaga i osiguranje normalnog funkcioniranja svih javnih službi, gradnju povjerenja među etničkim zajednicama, po-

**Erdutski
sporazum u ime
Vlade Republike
Hrvatske potpisao
je Hrvoje Šarinić**

štivanje međunarodno priznatih ljudskih prava i temeljnih sloboda, povrat imovine oduzete nezakonitim postupcima ili nadoknadu štete i sl. Određeno je prijelazno razdoblje od 12 mjeseci, uz mogućnost produljenja za još najviše 12 mjeseci. Zahvaljujući Zagrebačko-erdutskom sporazumu, Vijeće sigurnosti UN-a ustanovilo je Prijelaznu upravu UN-a u istočnoj Slavoniji (UN Transitional Authority in Eastern Slavonia – UNTAES). Proces mirne reintegracije hrvatskog Podunavlja započeo je 15. siječnja 1996. godine kad je Vijeće sigurnosti UN-a donijelo Rezoluciju 1037 i ustanovilo UNTAES, a završio je dvije godine poslije, 15. siječnja 1998., kad je okupirano područje istočne Slavonije, Baranje i zapadnog Srijema vraćeno u ustavnopravni poredak Republike Hrvatske. Na čelo UNTAES-a kao prijelazni upravitelj imenovan je umirovljeni američki

*"Pobjednik koji ne zna
praštati taj sije klice novih
razdora i budućih zala,
a hrvatski narod to ne
želi", istaknuo je u svojem
obraćanju u Vukovaru
tadašnjih hrvatski predsjednik
dr. Franjo Tuđman*

general Jacques Paul Klein, a od 1. kolovoza 1997. tu je dužnost obnašao William G. Walker. Već je u lipnju 1996. raspушtena srpska vojska te je uslijedio osjetljiv proces uvođenja mješovite hrvatsko-srpske policije, koji je uspješno proveden. U studenom 1996. prvi su se prognanici počeli vraćati u sela tzv. srijemskog trokuta, najjužnijeg dijela Podunavlja, koja je UNTAES među prvima prepustio na upravljanje hrvatskoj Vladu. Polako se otvarao prostor za miran masovniji povratak stanovništva. Mirna reintegracija temeljila se na razgovorima, dogovorima, pregovorima. Nisu razgovarali samo političari i političarke, već i ljudi koji su morali početi živjeti jedni kraj drugih i zajedno raditi u školama, bolnici, gradskoj upravi, unatoč vlastitim gubicima i traumama.

Lokalni izbori održani su u travnju 1997. U Vukovaru su dvije stranke postigle dogovor o podjeli vlasti, a za gradonačelnika je izabran Vladimir Štengl. Održavanje slobodnih i otvorenih izbora bilo je povjesna prekretnica i početak nove faze u integraciji hrvatskog Podunavlja. Vukovar je 8. lipnja 1997. vlakom mira posjetio i predsjednik Republike Hrvatske dr. Franjo Tuđman. Već u srpnju počinje službeni povratak prognanika i izbjeglica, a prema tadašnjoj Savojoj Republici Jugoslaviji uspostavljaju se granični prijelazi. Vijeće sigurnosti jednoglasno je u prosincu 1997. odlučilo o završetku mandata UNTAES-a, a proces mirne reintegracije završio je 15. siječnja 1998. godine kad je hrvatsko Podunavlje postalo dio teritorijalnog, monetarnog, carinskog, pravnog i svakog drugog kontinuiteta otad potpuno suverene i u pravom smislu cijelovite Republike Hrvatske.

DOMOVINSKI RAT

Sve članice tadašnje Europske zajednice (EZ) priznale su 15. siječnja 1992. godine Republiku Hrvatsku kao suverenu i samostalnu državu: Irska, Belgija, Danska, Francuska, Grčka, Italija, Luksemburg, Nizozemska, Njemačka, Portugal, Španjolska i Ujedinjena Kraljevina. Njima su se istog dana istom odlukom pridružile Austrija, Bugarska, Kanada, Mađarska, Malta, Poljska i Švicarska

PUNA AFIRMACIJA HRVATSKE DRŽAVE

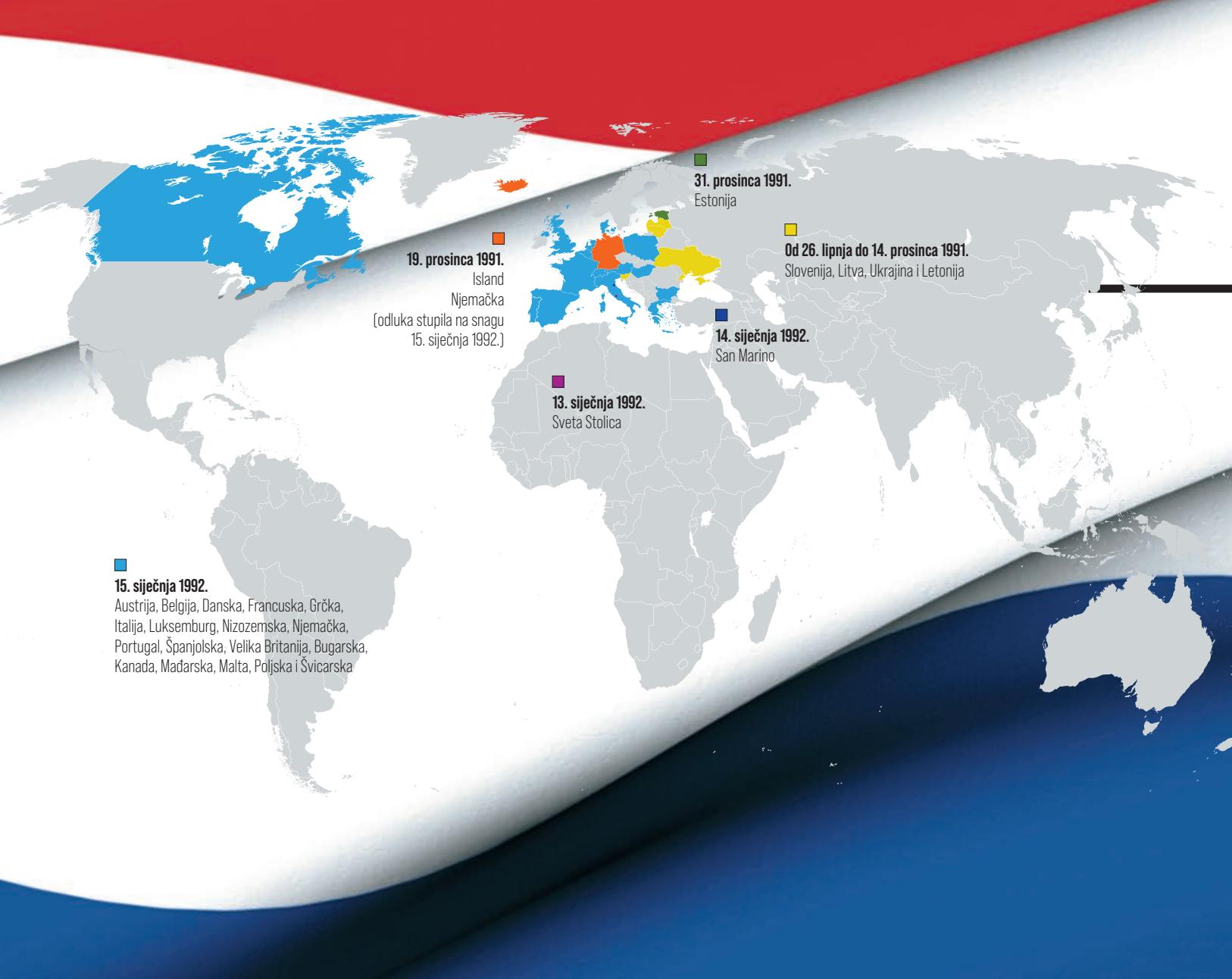
Prve zemlje koje su od 26. lipnja do 14. prosinca 1991. priznale Republiku Hrvatsku kao samostalnu i suverenu državu bile su zemlje koje i same tada nisu bile međunarodno priznate - Slovenija, Litva, Ukrajina i Letonija. Prva međunarodno priznata država koja je priznala Hrvatsku bio je Island koji je ovu odluku donio 19. prosinca 1991., kada i Njemačka, ali je odluka Njemačke stupila na snagu 15. siječnja - danom priznanja i ostalih članica EZ-a.

Međunarodno priznanje Hrvatske i prije Europske zajednice objavila je Estonija 31. prosinca 1991., Sveti Stolici 13. siječnja 1992., a San Marino 14. siječnja 1992. Nakon zemalja Europske zajednice priznanje Hrvatske objavile su, među ostalim, i sljedeće države: Argentina 16. siječnja, Turska 6. veljače, Ruska Federacija 17. veljače, Iran 15. ožujka, Japan 17. ožujka, SAD 7. travnja, Kina

PRIPREMIO
Željko Stipanović

27. travnja, Indija 11. svibnja, Indonezija 16. svibnja 1992. "Današnji dan, 15. siječnja 1992., bit će zlatnim slovima uklesan u cijelu, četrnaest stoljetnu povijest hrvatskog naroda na ovome prostoru, za nas svetom tlu između Mure, Drave, Dunava i Jadrana. Nakon što je proglašila svoju samostalnost i suverenost i raskinula svoje državnopravne veze s bivšom jugoslavenskom državnom zajednicom, Republika Hrvatska postigla je i međunarodno priznanje svoje neovisnosti očuvavši u tijeku cijele svoje povijesti, usprkos svim nedaćama, svoju nacionalnu samobitnost. Priznajući Hrvatsku Europa je osvijedočila i sebe u ovom novom dobu demokracije i samoodređenja naroda. Hrvatska, svoja i suverena, neće iznevjeriti svoju Europu i slobodan svijet." Tim se riječima u večernjim satima povjesnog 15. siječnja 1992. svim hrvatskim državljanima obratio prvi hrvatski predsjednik Franjo Tuđman.

Predsjednik Republike Hrvatske 21. svibnja 1992. donio je odluke o osnivanju hrvatskih veleposlanstava u inozemstvu i to u Beču, Bonnu i Rimu. No, i prije međunarodnog priznanja Hrvatska je i prije donošenja Ustavne odluke o suverenosti i samostalnosti od 25. lipnja 1991. godine počela otvarati svoja predstavništva na temelju odluke Predsjednika RH u kojoj je istaknuto da se predstavništva osnivaju "radi promicanja interesa Republike Hrvatske, us-

15. siječnja 1992.
Austrija, Belgija, Danska, Francuska, Grčka, Italija, Luksemburg, Nizozemska, Njemačka, Portugal, Španjolska, Velika Britanija, Bugarska, Kanada, Mađarska, Malta, Poljska i Švicarska

19. prosinca 1991.
Island
Njemačka
(odлука stupila na snagu
15. siječnja 1992.)

13. siječnja 1992.
Sveta Stolica

31. prosinca 1991.
Estonija

Od 26. lipnja do 14. prosinca 1991.
Slovenija, Litva, Ukrajina i Letonija

14. siječnja 1992.
San Marino

postavljanja i učvršćivanja njezinog državnog suvereniteta i međunarodnog subjektiviteta" (NN br. 21/1991). Ta su predstavništva osnovana 1991. u Stuttgartu, Münchenu, Bruxellesu, Parizu, Tokiju, Washingtonu, Rimu i Londonu. Kruna međunarodnog priznanja Republike Hrvatske bio je njezin primitak u Ujedinjene narode 22. svibnja 1992. Hrvatsko je izaslanstvo na svečanosti u Ujedinjenim naredima vodio prvi predsjednik Republike Hrvatske dr. Franjo Tuđman. Nakon svečane sjednice glavni tajnik Ujedinjenih naroda Boutros Boutros Ghali poveo je izaslanstva novoprmljenih zemalja do glavnog ulaza u zgradu Ujedinjenih naroda, gdje su na jarbole podignute hrvatska, slovenska i bosanskohercegovačka zastava. Podizanju zastave prisustvovali su mnogi diplomati i tisuće hrvatskih iseljenika.

OBRANOM DOMOVINE DO MEĐUNARODNOG PRIZNANJA

Treba napomenuti da su međunarodnom priznanju Hrvatske prije svega prethodili višestrački izbori održani u svibnju 1999. na kojima je pobijedila Hrvatska demokratska zajednica (HDZ) predvodena Franjom Tuđmanom. Novi višestrački Sabor na svojoj je konstituirajućoj sjednici 30. svibnja 1990. za predsjednika Predsjedništva SR Hrvatske izabrao Tuđmana, a ubrzo su prihvaćeni amandmani na Ustav ko-

Nezaobilaznu i povjesnu ulogu u međunarodnoj afirmaciji Republike Hrvatske imali su hrvatski branitelji koji su u najtežim trenucima novije hrvatske povijesti, svojom hrabrošću i odlučnošću da obrane svoju domovinu podnijeli golemu žrtvu. Brojni poginuli, ranjeni i nestali hrvatski branitelji svojom su žrtvom omogućili da se diplomatskim putem Republika Hrvatska izbori za svoju poziciju u međunarodnoj zajednici u kojoj je danas cijenjena i uvažavana članica. Nažalost, rat tada nije završio, još je puno bitaka, onih na bojištu i diplomatskih bilo pred nama, ali unatoč novim žrtvama, svijest da podnesene ne žrtve nisu uzaludne bio je dodatan motiv do ostvarenja konačnog cilja – slobodne domovine

DOMOVINSKI RAT

jima je iz naziva Republike Hrvatske uklojen pridjev socijalistička te su prihvaćeni nova zastava i grb. To je izazvalo reakciju srpskih ekstremista koji su sasvim jasno dali do znanja da ne prihvataju novoizabrano hrvatsku vlast. U ljeto 1990. ustrojena je i prva hrvatska oružana postrojba – Prvi hrvatski redarstvenik, a u isto vrijeme srpski pobunjenici na kninskom području započeli su tzv. balvan revoluciju. Ukrzo se pobuna Srba protiv legalno izabrane hrvatske vlasti proširila i na šire područje Dalmacije i Banovine. Sabor RH u prosincu 1990. donio je novi Ustav kojim je Republika Hrvatska određena kao jedinstvena i nedjeljiva, demokratska i socijalna država. Iduća, 1991. godina, donijela je nove i sve žešće oružane sukobe hrvatskih policajaca sa srpskim pobunjenicima, a sve je kulminiralo na Plitvicama kad je na Uskrs pala prva žrtva Domovinskog rata. Mladi policajac Josip Jović ubijen je 31. ožujka i tad je postalo sasvim jasno kako će uslijediti krvavi rat i teška borba za samostalnost. U svibnju je iz zasjede u Borovu Selu ubijeno 12 hrvatskih policajaca i to je bio početak srpske oružane agresije na Hrvatsku. Kao odgovor na oružanu pobunu u Slavoniji i ubojstvo hrvatskih policajaca, još dok su trajali pregovori o razrješenju teške krize među republikama unutar SFRJ, predsjednik Tuđman donio je odluku o održavanju referendumu na kojem su građani Republike Hrvatske odlučivali o budućnosti Hrvatske. Čak 94,17 posto birača, koji su izšli na referendum, izjasnilo se za Hrvatsku kao suverenu i samostalnu državu, odnosno protiv ostanka u Jugoslaviji. Na temelju rezultata referendumu Sabor Republike Hrvatske 25. je lipnja prihvatio Deklaraciju o uspostavi samostalne i suverene Republike Hrvatske. Od međunarodnog priznanja do danas Republika Hrvatska održava diplomatske odnose s većinom međunarodno priznatih zemalja svijeta. Otada je Hrvatska postala aktivna članica mnogih europskih i svjetskih tijela, međunarodnih procesa i inicijativa. U članstvo Vijeća Europe primljena je 6. studenog 1996., članica NATO-a postala je 1. travnja 2009., a 28. članica Europske unije postala je 1. srpnja 2013. godine.

... "Priznavši Hrvatsku, Europa je osvjedočila i sebe u ovom novom dobu demokracije i samoodređenja naroda. Hrvatska, svoja i suverena neće iznevjeriti svoju Europu i slobodan svijet. Ona želi biti njihova zbiljska sastavnica u izgradnji novoga duhovnog obzora i međunarodnoga poretku mira i suradnje među narodima. Činom međunarodnoga priznanja otvara se novo razdoblje u povijesti hrvatskoga naroda. Za oživljavanje pune samostalnosti i neovisnosti Hrvatske dali su svoj obol, u pregnućima i žrtvama, svi naraštaji u tijeku naše napačene, ali i slavne prošlosti..." (iz govora dr. Franje Tuđmana 15. siječnja 1992.)

www.hrvatski-vojnik.hr

Pratite nas i na društvenim mrežama
[facebook](#) [X](#) [YouTube](#) [LinkedIn](#) [Instagram](#)

Sve što vas zanima pišite nas:

hrvojnik@moph.hr

Foto: Tomislav Brandt

HRVATSKI
VOJNIK